

TARTU ÜLIKOOL
RAKE

EESTI MEREMAJANDUSE KAARDISTUSE

1. OSA

ARUANNE

2023

Märts

EESTI MEREMAJANDUSE KAARDISTUSE

1. OSA

Tellinud Transpordiamet

Tartus 2023. aastal

UURINGU AUTORID:

Doris Pavlov

Lisanna Lehes

Mati Mõtte

Kaidi Nõmmela

Uuringu tegijad tänavad Transpordiameti esindajaid aja ja nõuannete ning andmepäringute eest. Samuti on uuringu tegijad tänulikud ettevõtjatele, kes osalesid selle uuringu küsitluses.

RAKE

RAKE on võrgustikutüüpi rakendusuringute keskus. Meie missioon on edendada teadmisel põhinevat otsustamist Eesti ühiskonnas. Lisaks RAKE meeskonnale kaasame kõrgeima kvaliteedi tagamiseks oma uuringutesse valdkondlikke eksperte nii Tartu Ülikoolist kui vajadusel ka väljastpoolt. RAKE võrgustikust leiab nii sotsiaalteadlasi kui meditsiini-, loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

KONTAKTANDMED:

Lossi 36-303, 51003, Tartu

+372 501 0278

doris.pavlov@ut.ee

<http://rake.ut.ee>

ISBN: 978-9985-4-1368-5 (pdf)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. MERENDUSSEKTORI PIIRITLEMINE	8
2. METOODIKA KIRJELDUS	10
3. ÜLEVAADE EESTI MERENDUSSEKTORI HETKEOLUKORRAST	14
3.1 TRANSPORT	14
3.1.1 LAEVANDUS	15
3.2 SADAMAD	24
3.2.1 SADAMATE TÖÖ JA VEETEE KASUTAMISE KORRALDAMINE	29
3.2.2 KAUBAKÄITLUS	31
3.2.3 KAUPADE NING VEDELIKE JA GAASIDE LADUSTAMINE.....	33
3.2.4 SADAMATE KAUBAMAHUD JA REISIJATE ARV	37
3.3 LAEVAEHITUS	42
3.3.1 LAEVADE EHITUS	43
3.3.2 VÄIKELAEVAEHITUS	45
3.3.3 LAEVADE REMONT	48
3.4 RESSURSIKASUTUS	50
3.4.1 VESIEHITUS	50
3.4.2 KALANDUS JA VESIVILJELUS.....	52
3.4.3 ENERGIAALLIKAD	63
3.5 TEENINDUSTEGEVUS MAAL JA MEREL	64
3.5.1 TEENINDUSTEGEVUSED MAAL.....	64
3.5.1.1 MERE-LASTIVEO KORRALDAMINE, LAEVADE AGENTEERIMINE	64
3.5.1.2 TOLLIAGENTIDE TEGEVUS.....	66
3.5.1.3 VEOSTE EKSPEDEERIMINE.....	68
3.5.1.4 FINANTS-, KINDLUSTUS- JA ÕIGUSTEENUSED	69
3.5.1.5 VEONDUST ABISTAVAD TEGEVUSED	71
3.5.2 TEENINDUSTEGEVUSED MEREL.....	73
3.5.2.1 LAEVADE PUKSEERIMINE	74
3.5.2.2 LAEVADE PUNKERDAMINE	76
3.5.2.3 MUUD VEETRANSPORTI TEENINDAVAD TEGEVUSALAD	77
3.6 TEADUS JA HARIDUS	79
3.7 MERETURISM	84
4. MERENDUSSEKTORI MÕJU EESTI MAJANDUSELE	90
5. JÄRELDUSED JA SOOVITUSED	94
LISAD	98
LISA 1. MERENDUSSEKTORI JAOTUS EMTAK 2008 KLASSIFIKAATORITE JA TEGEVUSALA JÄRGI.....	98
LISA 1 JÄRG. MERENDUSSEKTORI JAOTUS EMTAK 2008 KLASSIFIKAATORITE JA TEGEVUSALA JÄRGI	99

SISSEJUHATUS

Eesti merendussektoril on oluline roll nii Eesti majanduse konkurentsivõime kui kogu riigi arengu ja inimeste heaolu tagamisel. Eesti merendussektori ettevõtluskeskkonna edendamiseks ja toetamiseks on vajalik selgepiiriline ülevaade Eesti merenduses toimuvast ja pidevalt seiratav statistika merenduse arengut toetavate otsuste tegemiseks. Merendussektori piiritlemine ja statistika kättesaadavuse parendamine koos mõjunäitajate väljatöötamisega on seatud eesmärgiks ka Eesti merendussektori poliitika dokumentides „Meremajanduse valge raamat 2022–2035“ ja „Meretranspordipoliitika kontseptsioon“ (“Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035” lisa 4). Käesolev uuring on esimeseks sammuks nende tegevuste elluviimisel, pakkudes uuringu tulemusena detailset läbilõiget Eesti merendussektori valdkondadest ja selles tegutsevatest ettevõtetest.

Ajalooliselt on merenduse traditsioonilisteks valdkondadeks peetud laevandust, sadamate tööd, laevade remonti ja hooldust ning kalandust. Kuigi jätkuvalt võib neid tegevusi pidada põhivaldkondadeks, loetakse merendussektorisse kuuluvateks järjest enam ka nendele valdkondadele teenust pakkuvaid tegevusi (nt ehitus, finants- ja kindlustusteenused, pääste ja ohutus, haridus ja teadus jt) ning uudsetele tööstus- ja tehnoloogialahendustele toetuvaid arendustegevusi (nt meretuulepargid, mehitamata laevade arendamine, efektiivne ressursikasutus jt). Selleks, et selgitada välja kõiki merendusega otseselt või kaudselt seotud valdkondi ja seal tegutsevaid ettevõtteid, ei piisa enam EMTAK koodidel põhinevast metoodikast, sest EMTAK (2008 versioon) ei erista teenusepakujate kliendivaldkondi ega ka innovaatilisi arendustegevusi. Kui veel mõnda aega tagasi oli võimalik sektoruuringu läbiviimiseks kasutada EMTAK koodide jaotusi, siis nüüdseks on selge, et ka sektoruuringu teostamiseks (klasteruuringust rääkimata) on vajalik oluliselt detailsem ülevaade sektoris toimuvast kui EMTAK koodide jaotus pakkuda suudab.

Selle uuringu eesmärk on selgitada välja Eesti merendussektori põhitegevused ja seal tegutsevad ettevõtjad ning analüüsida Eesti merendussektori majandusliku mõju ulatust Eesti kogumajanduses. Eesmärgi saavutamiseks analüüsiti varasemalt läbiviidud uuringuid, koguti detailsed andmed merendussektori valdkondade ja ettevõtete kohta nii EMTAK koodide alusel Äriregistri andmetest kui mitmetest teistest erinevatest andmebaasidest ja avalikult kättesaadavatest allikatest, mis sisaldavad merendussektori ettevõtteid (sh sadamaregister, laevaregister, kalalaevade register, erialaliitude ja ettevõtete kodulehed jmt). Lisaks viidi läbi ankeetküsitlus nende ettevõtete seas, mille EMTAK kood ei paigutanud ettevõtet merendusvaldkonda, kuid muud andmestikud näitasid merendusvaldkonnas tegutsemist.

Uuringu tellija koostatud lähteülesandest tulenevalt on uuringu ülesanded järgmised:

1. kaardistada Eesti meremajandusega seotud tegevused vähemalt kolmetasemelise tegevusalade jaotuse kaudu;
2. kaardistada meremajanduse tegevustega hõlmatud ettevõtted;
3. koostada tegevuste ja ettevõtete kaardistusel põhinev baasandmestik, mis sisaldab ettevõtete põhinäitajaid;
4. koostada ülevaade Eesti merendussektori majanduslike mõjude ulatusest, kui suure osa moodustavad merendus ja meremajanduses teostatavad tegevused Eesti sisemajanduse koguproduktist (SKP);

5. tuua välja kitsaskohad ning parandusettepanekud merenduse statistika paremaks kogumiseks.

Uuringu tulemusena valmis Eesti merendussektori valdkondade ja seal tegutsevate ettevõtete ülevaade koos Eesti merendussektori mõju analüüsiga (käesolev aruanne) ja sellel põhinev baasandmestik (eraldi tabelina). Samuti on selle uuringuaruande lõpus toodud soovitused merendusstatistika paremaks kogumiseks.

1. MERENDUSSEKTORI PIIRITLEMINE

Uuringu tellija esitatud liigitusele tuginedes on võimalik Eesti merendussektor jaotada järgmisteks valdkondadeks:

- **TRANSPORT**
 - laevandus
 - merelaevandus (EMTAK koodid 50101, 50201)
 - siseveelaevandus (EMTAK koodid 50301, 50401)
 - sadamad
- **LAEVAEHITUS**
 - üldehitus (EMTAK koodid 3011, 30111, 3012, 30121)
 - väikelaevaehitus
 - laevade remont ja hooldus (EMTAK koodid 3315, 33151)
- **RESSURSIKASUTUS**
 - vesiehitus (EMTAK kood 42911)
 - kalandus ja vesiviljelus (EMTAK koodid 0311, 03111, 0312, 03121, 0321, 03211, 0322, 03221, 10201)
 - energiaallikad
- **TEENINDUSTEGEVUSED MAAL JA MEREL**
 - teenindustegevused maal
 - mere lastiveo organiseerimine, laevade agenteerimine (EMTAK kood 52292)
 - tolliaagentide tegevus (EMTAK kood 52293)
 - veoste ekspedeerimine (EMTAK kood 52291)
 - mujal liigitamata veondust abistavad tegevused (EMTAK kood 52299)
 - finants-, kindlustus- ja õigusteenused
 - teenindustegevused merel
 - laevade pukseerimine (50202)
 - laevade punkerdamine (46712)
 - muud veetransporti teenindavad tegevusalad (52229)
- **AVALIK SEKTOR**
- **TEADUS JA HARIDUS**
- **(MERE)TURISM** (EMTAK koodid 77211, 77341)

Ülaltoodud jaotuse alusel määratleti selles uuringus valdkondade kaupa merendustegevustega seotud ettevõtted ja asutused ning analüüsiti nende põhilisi majandusnäitajaid, hindamaks merendussektori mõju kogu Eesti majandusele. Sadamate valdkonda vaadati terviklikult, eristamata sadamaid ja sadamaoperaatoreid, sest kõikide sadamategevuste puhul ei ole võimalik sadama ja sadamaoperaatori tegevusi selgelt eristada.

Merendussektor ja selle alla kuuluvad mitmed tegevusalad on tihedalt seotud mitte ainult teiste merendussektori tegevusaladega, vaid ka mitmete teiste sektorite tegevusalade ja valdkondadega.

Varasemates merendussektorit käsitlevates uuringutes on rõhutatud mitmete merendusega seotud tegevusalade, nt kindlustus, finantsteenuste osutajad, merendussektorisse paigutamise keerukust, kuid siiski nende kaasamise vajalikkust (Hunt, Kasepõld, Kopti, 2016). Sellest tulenevalt käsitleti käesolevas uuringus ka merendussektorit teenindavaid tegevusalasid, samuti teadus- ja haridusasutusi. Sarnaselt varasematele uuringutele tõstatus ka selle uuringu läbiviimise käigus vajadus arvestada tulevikus tegevustega, mille tegevuse maht on praegu väga väike või puudub üldse, näiteks elektrienergia tootmine meretuule-energiast ja hüdroenergiast.

Merendussektori piiritlemisel lähtuti peamiselt EMTAK 2008 klassifikaatoritest ja tegevusaladest, kuid tegevusalade määratlemisel võeti arvesse ka muid võimalikke tegevusalade jaotamise tegureid, nt tegevuslubade jaotus. Erinevalt varasematest uuringutest lähtuti selles uuringus merendussektori ettevõtete tegevusalade määratlemisel lisaks EMTAK 2008 klassifikaatorile ka ettevõtete majandusaasta aruannete tegevusaruannetest, ettevõtete kodulehtedest, erinevatest registritest, erialaliitude kodulehtedest, varasemast uuringutest ja viidi läbi küsitlusuuring (vt täpsemalt Metoodika peatükis).

2. METOODIKA KIRJELDUS

Merendussektoriga hõlmatud tegevusalade ja ettevõtete määratlemisel võeti põhialuseks majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK, versioon 2008). Esmalt määrati tegevusalad, mis moodustavad merendussektori. Kuna merendussektoris kuuluvad ka tegevusalad, mis ei ole kindla EMTAK koodiga kaetud, kasutati ettevõtete määratlemiseks lisaks ka muid meetodeid. Ettevõtteid otsiti erinevatest registritest ja infosüsteemidest, tegevusliitude kodulehtedelt, uuriti eelneva valdkondlikke uuringuid, analüüse, ülevaateid, samuti otsiti infot ettevõtete kodulehtedelt ja teostati otsinguid internetist. Järgnevalt on esitatud ettevõtete kohta andmete kogumise allikad valdkondade kaupa (vt tabel 1).

Tabel 7. Merendussektori valdkonnad ja tegevusalad ning andmeallikad

Meremajanduse valdkonnad			Ettevõtete ja statistika andmeallikad
Transport	Laevandus	Mere- ja siseveelaevandus	1. Laevaregister 2. Laevakinnistusraamat (sh selle avaandmed) 3. Elektrooniline Mereinfosüsteem (EMDE) 4. Äriregister (avaandmed)
	Sadamad	Sadamad, terminalid	1. Sadamaregister 2. Sadamate kaardirakendus (Eesti sadamad (gis.ee)) 3. Transpordiameti sadamate külastusandmete kaardirakendus (sadamate külastusandmed aluste ja inimeste löikes) 4. Väikesadamate arenduskeskus 5. Eesti Sadamate Liidu koduleht 6. Tallinna Sadama kodulehe statistika rubriik: https://www.ts.ee/statistika 7. Statistikaameti andmetabelid
Laevaehitus ja -remont		Ehitus Väikelaevaehitus Remont	1. Laevaregister 2. Uuringud: „Eesti lõbusõidu- ja töölaevaehituse ettevõtted 2020“ ja „Eesti meretööstus 2020-2021“ 3. Eesti Meretööstuse Liit 4. Äriregister (avaandmed) 5. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (TTJA) tegevuslubade register

Meremajanduse valdkonnad			Ettevõtete ja statistika andmeallikad
Ressursikasutus	Energiaallikad	Avamere ja muud	1. Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni koduleht 2. Tuuletehnoloogia Liidu koduleht 3. Eleringi koduleht 4. Äriregister (avaandmed) 5. Ettevõtete majandusaasta aruanded/kodulehed
	Kalandus ja vesiviljelus	Kalatöötlus	1. Kalanduse teabekeskuse uuring "Eesti kalamajandus 2020" 2. Creditinfo turuülevaade „Kalapüügi, -tööstuse ja hulгимүүgiettevõtted 2021“ 3. Äriregister (avaandmed)
		Kalapüük	1. Kalalaevade register 2. Kalanduse teabekeskuse infovoldik „Kala püük ja müük 2021“ 3. Äriregister (avaandmed)
		Vesiviljelus	1. Tegevuslubadega vähi- ja kalakasvandused (Põllumajandus- ja Toiduameti koduleht) 2. Eesti Avamere Vesiviljelejate ühistu koduleht: https://www.eestiforell.ee 3. Eesti Kala- ja vähikasvatajate Liidu koduleht: http://www.kalakasvatajad.ee 4. Kalaliidu koduleht: https://kalaliit.ee 5. Äriregister (avaandmed)
	Vesiehitus ¹	Üldehitus	1. Äriregister (avaandmed) 2. Internet – ettevõtete kodulehed 3. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti tegevuslubade register
		Remont ja hooldus	
		Süvendamine	
Teenindus	Maal	Agendid, klassifikatsiooni ühing, finants, kindlustus ja õigus	1. Äriregister (avaandmed) 2. Internet – ettevõtete kodulehed 3. Veebipõhine küsitlus
	Merel	Punkerdamine, lootsimine ja muud	1. Äriregister (avaandmed) 2. Internet - ettevõtete kodulehed 3. Veebipõhine küsitlus

¹ Vesiehitus on Eestis peamiselt seotud sadamate, terminalide ning veeteede rajamise ja hooldusega.

Meremajanduse valdkonnad			Ettevõtete ja statistika andmeallikad
Avalik sektor	Haldus		Äriregister (avaandmed) Internet
	Teenistused ja organisatsioonid		
	Merepääste, -valve, -vägi		
Teadus- ja haridus			Internet
Turism	Matkad ja rannikuturism		1. Sadamaregister 2. Äriregister (avaandmed) 3. Veebipõhine küsitlus
	Huvilaevandus ja väikesadamad		

Lisaks erinevatest andmeallikatest teostatud otsingutele viidi läbi **veebipõhine küsitlus** nende merendussektori ettevõtete hulgas, mida pole võimalik kindla merendussektori EMTAK koodiga siduda. Eraldi veebipõhised küsitlusankeetid koostati järgmiste tegevusalade ettevõtetele:

- finants-, kindlustus- ja õigusteenuste osutajad,
- laevade punkerdamine (kuulub EMTAK koodi 46712 mootorikütuse hulгимүүк alla),
- (mere)turismi teenuseid pakkuvad ettevõtted,
- sadamate haldajad,
- kaubakäitlejad,
- muud ettevõtted, mille puhul otsingute käigus selgus, et nad võiksid olla merendussektoriga seotud, kuid mille EMTAK kood (ei põhi- ega lisategevusala oma) seda ei kajasta.

Teenindustegevustena maal arvestati uuringu tellija jaotuse alusel finants-, kindlustus- ja õigusteenuste osutajaid, kellele saadeti veebipõhine küsitlusankeet. Muid teenindustegevusi kaasatud ei ole, sest neid oleks olnud väga keeruline piiritleda. Nende kaasamiseks oleks pidanud uuringus hõlmama suuremat ulatust EMTAK koode ja neid ükshaaval läbi vaatama, mis aga selle uuringu ajakavasse ei oleks mahtunud.

Selleks, et kindlamalt eristada merendussektoriga seotud ettevõtteid, **hinnati** osade tegevusalade puhul (nt mootorikütuse hulгимүүк (laevade punkerdamine), veoste ekspedeerijad, mujal liigitamata veondust abistavad tegevused, tolliagendid jne) **ükshaaval iga ettevõtte võimalikku seotust merendussektoriga**. Selleks vaadati läbi ettevõtete majandusaasta aruanded (tegevusaruanded) ja/või otsiti täiendavat infot muudest süsteemidest (inforegister, teatmik) ja internetist (kodulehed).

EMTAK koodide alusel tekkinud andmestikku täiendati erinevatest andmeallikatest (registrid, veebipõhine küsitlus, internetiotsingud) kogutud ettevõtete/asutuste infoga. Selle tulemusena kujunes Eesti merendussektoris hõlmatud tegevuste ning ettevõtete ja asutuste baasandmestik aastatel 2019–2021. Andmestikku kaasati ettevõtete tegevusalad (põhi- ja lisategevusala) ja peamised majandusnäitajad (nt müügitulu (nii kogu müügitulu kui merenduse müügitulu), ärikasum, põhivara kulum, töjõukulud, aktsia- või osakapital, omakapital, bilansimaht, keskmine töötajate arv jne)².

² Siinkohal on oluline rõhutada, et kontsernide näitajate puhul arvestati emasettevõtte näitajaid, mitte konsolideeritud näitajaid.

Baasandmestiku alusel tehti laiapõhjaline **kvantitatiivsete näitajate analüüs** erinevate tegevusalade ja valdkondade kaupa. Kuna analüüsi teostati kontsernide puhul (nt AS Tallink Grupp, AS Alfons Hakans jne) mitte konsolideeritud näitajate, vaid ematettevõtete näitajate põhjal, siis esinevad selle uuringu teatavates osades erinevused võrreldes eelnevate valdkondlike uuringute tulemustega. Kui ettevõtte tegutses **mitmel tegevusalal**, siis arvestati ettevõtte **iga tegevusala ettevõtete arvu hulka**, kuid **merenduse müügitulu** arvestati ettevõtte iga tegevusala puhul vastavalt tegevusala **müügitulu proportsioonile**. Kvantitatiivses näitajate analüüsis arutati iga tegevusala lõikes lisandväärtus töötaja kohta, liites tegevusala ettevõtete ärikasumi, põhivarade kulumi ja töajookulude näitajad ja jagades selle tegevusala töötajate arvuga. Lisandväärtus töötaja kohta arutati nende ettevõtete põhjal, millel oli olemas töötajate arv ja välja jäeti ettevõtted, millel puudus lisandväärtuse arvutamiseks ühe või teise näitaja suurus, nt. põhivarade kulum, vms.

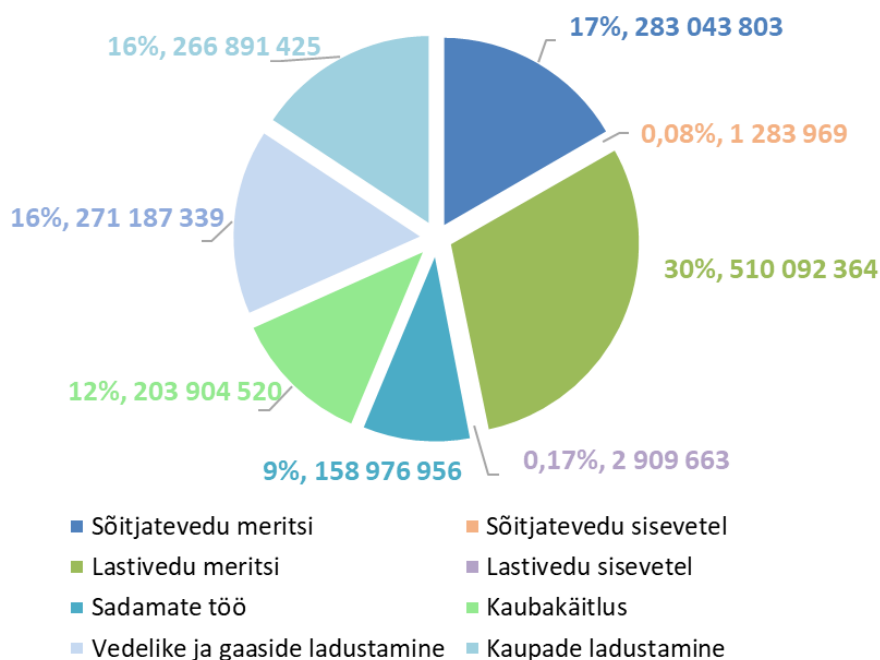
Kvantitatiivsete näitajate analüüsi käigus uuriti põhjalikumalt Eesti meremajanduse sisemist struktuuri erinevate karakteristikute lõikes ja alamvaldkondadeks jaotumist. Sadamate valdkonnas analüüsiti ka sadamate külastatavust ning sadamate kaudu liikuvaid kaubavooge ja reisijaid.

Kvantitatiivsete näitajate analüüsi tulemust kasutati **statistilises mõju ulatuse analüüsis**, mille raames hinnati merendussektori osakaalu kogumajanduses (osakaal SKP-st) kokkuvõtlikult ja merendussektoriga hõlmatud tegevuste kaupa eraldiseisvalt aastatel 2019–2021. Osakaalu SKP-st arutati tootmise meetodil arvestatud jooksevhindades SKP alusel. Selleks jagati tegevusalade ja valdkondade ettevõtete lisandväärtus sama aasta SKP näitajaga. Lisandväärtus arutati, liites kokku ettevõtete töajookulude, põhivarade kulumi ja ärikasumi näitajad. Selleks, et vältida merendussektori osakaalu ülehindamist Eesti majanduses, kasutati mitut merendussektori määratlust, mida on täpsemalt kirjeldatud uuringu 4. peatükis. Siinkohal rõhutatakse, et tegevusalade kvantitatiivsete näitajate analüüsis kasutati ühe iseloomustava karakteristikuna ettevõtete lisandväärtust töötaja kohta, samas kui statistilises mõju ulatuse analüüsis kasutati eelnevate valdkondlike uuringute tulemustega võrdlemiseks ettevõtete kogu lisandväärtust.

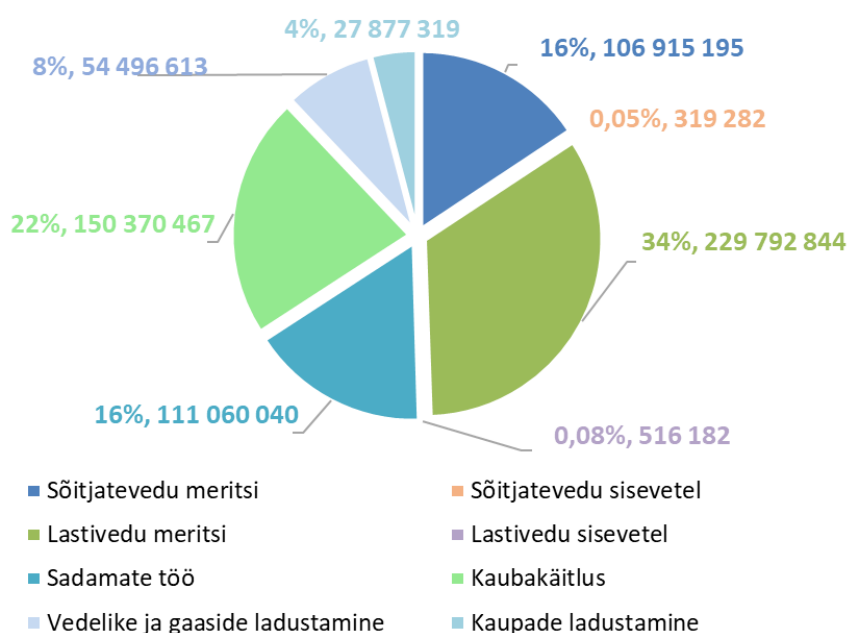
3. ÜLEVAADE EESTI MERENDUSSEKTORI HETKEOLUKORRAST

3.1 TRANSPORT

Eesti merendussektoris jaguneb transpordi valdkond omakorda kaheks suuremaks valdkonnaks – **laevandus** ja **sadamad**. Laevanduse valdkonna alla kuuluvad reisijate- ja lastivedu merel ja sisevetel ning sadamate valdkonda sadamate töö ja veeteede kasutamise korraldamine, kaubakäitlus, vedelike ja gaaside ladustamine ning kaupade ladustamine. Suurimat tulu loob transpordi valdkonnas meritsi lastivedu (30% kogu valdkonna müügitulust ja 34% valdkonna merenduse müügitulust) ja merenduse müügitulu arvestuses kaubakäitlus (ligikaudu veerand valdkonna merenduse müügitulust). Teiste tegevusalade tulud jaotuvad võrdsemalt: 9–17% kogu müügitulust ja 4–16% merenduse müügitulust (vt joonis 1 ja Joonis 2), v.a reisijate- ja lastivedu sisevetel, mis moodustavad kogu transpordi valdkonna tuludest väga väikese osa. Kogu merendusega seotud transpordi valdkonnas oli aastal 2021 hõivatud 5 299 inimest.

Joonis 1. Transpordi valdkonna ettevõtete kogu müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade kaupa aastal 2021

Joonis 2. Transpordi valdkonna ettevõtete merenduse müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade kaupa aastal 2021

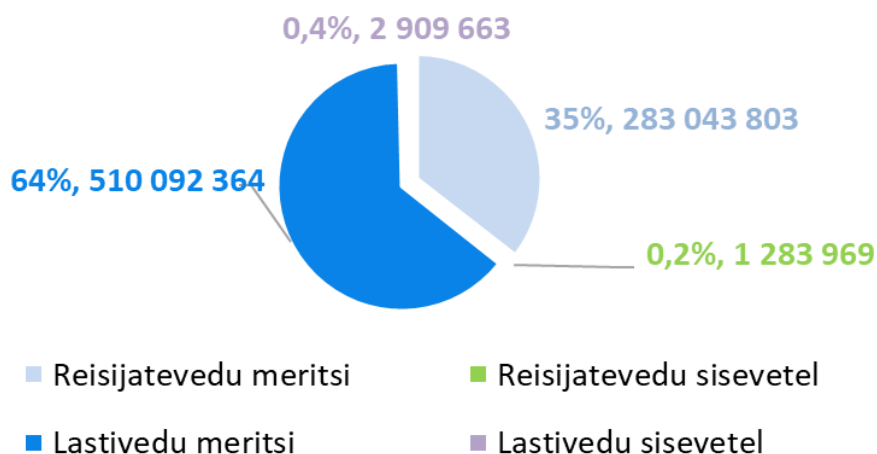
3.1.1 Laevandus

Merendussektoris kuuluvad laevanduse valdkonda peamiselt laevandusega tegelevad ettevõtted – lastivedu ja reisijate vedu erinevatel veekogudel (EMTAK koodid 50101, 50201, 50301 ja 50401). Samas on laevandus keerukas valdkond, mida pole võimalik vaadata eraldatuna teistest merendussektori tegevusaladest, nt sadamad ning merelised ja maal toimuvad teenindustegevused. Mitmed laevandusega seotud tegevusalad on selles uuringus liigitatud teiste põhivaldkondade hulka, nt laevade agenteerimine, laevade pukseerimine ja muud veetranspordi teenindavad tegevusalad, mis kuuluvad mereliste ja maal toimuvate teenindustegevuste hulka.

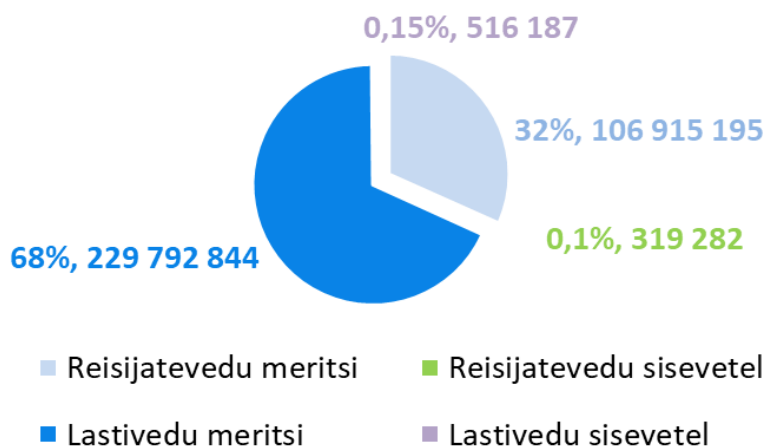
Laevanduse valdkonna suurimat müügitulu (510 miljonit eurot kogu müügitulu ja 230 miljonit eurot merenduse müügitulu) loob meritsi toimuv lastivedu (vt joonis 3 ja joonis 4) – see on ligikaudu kaks kolmandikku kogu valdkonna tuludest. Umbes kolmandik tuludest laekub reisijate meritsiveost. Sisevete reisijate- ja lastiveo müügitulud moodustavad kogu valdkonna tuludest väga väikese osa. Meritsi ja sisevetel lastivedu ja reisijate vedu teostavates ettevõtetes oli 2021. aastal hõivatud 1 359³ inimest.

Kõikide laevanduse valdkonna eraldiseisvad tegevusalade ülevaated, kus on esitatud majandusnäitajad ja suurimad tegevusaladel tegutsejad, on esitatud selle peatüki alapeatükkidena.

³ Näitaja sisaldab ettevõtete poolt majandusaasta aruannetes näidatud töötajate arvusid, siinkohal ei kajastata meremehi, jms ametikohtade esindajaid.

Joonis 3. Laevanduse valdkonna ettevõtete kogu müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade kaupa aastal 2021

Joonis 4. Laevanduse valdkonna ettevõtete merenduse müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade kaupa aastal 2021

3.1.1.1 Reisijatevedu merel ja sisevetel

Reisijatevedu meritsi

Eesti laevandussektoris on perioodi 2019–2021 jooksul olnud reisijate meritsiveo teenuseid pakkuvaid ettevõtteid keskmiselt 87⁴, neist kolm on aktsiaseltsid. Kõik aktsiaseltsid on ka tegevusala suurimad ettevõtted: Aktsiaselt Tallink Grupp⁵, Aktsiaselts Tallink ja AS Kihnu Veeteed. Kuna viimase kolme aasta jooksul on ettevõtete müügitulude suurused varieerunud, on lisaks nimetatutele merenduse müügitulu poolest ka tegevusala oluline tegija TS Laevad OÜ. Tegevusala suurimate

⁴ Sh keskmiselt 19 ettevõtet, mille müügitulu oli null eurot ehk aktiivset majandustegevust ei toimunud.

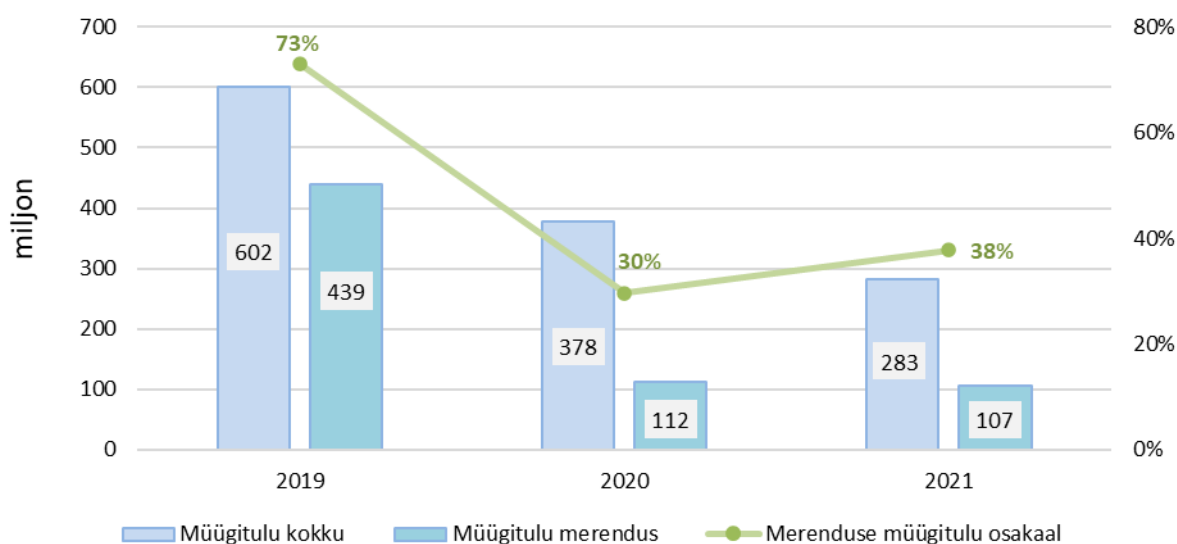
⁵ AS Tallink Grupi puhul on siinkohal arvestatud emaettevõtte näitajaid.

ettevõtete keskmine meritsi reisijateveoga teenitud tulu kokku moodustab kolme aasta lõikes tegevusala kogu keskmisest meritsi reisijateveoga teenitud tulust suure osa – 80%. Seega iseloomustab meritsi reisijateveo tegevusala suur hulk väikseid ettevõtteid, kuid tegevusala põhiline majandustegevus on koondunud paari suuremasse ettevõttesse. Tegevusala iseloomustab suur ilma töötajateta (töötajate arv null) ettevõtete arv, keskmiselt 60%. Reisijate meritsiveo teenuseid pakkuvates ettevõtetes on kolme aasta jooksul olnud hõivatud keskmiselt 700 inimest (töötajate arvu langus 12%) (2019 vs 2021).

Tabel 2. Meritsi reisijatevedu teostavate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKK U		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	58	24	1	1	1	85	774	601 671 848	438 847 601	73%
2020	62	26	1	1	1	91	630	378 280 572	112 224 761	30%
2021	61	22	0	2	1	86	682	283 043 803	106 915 195	38%

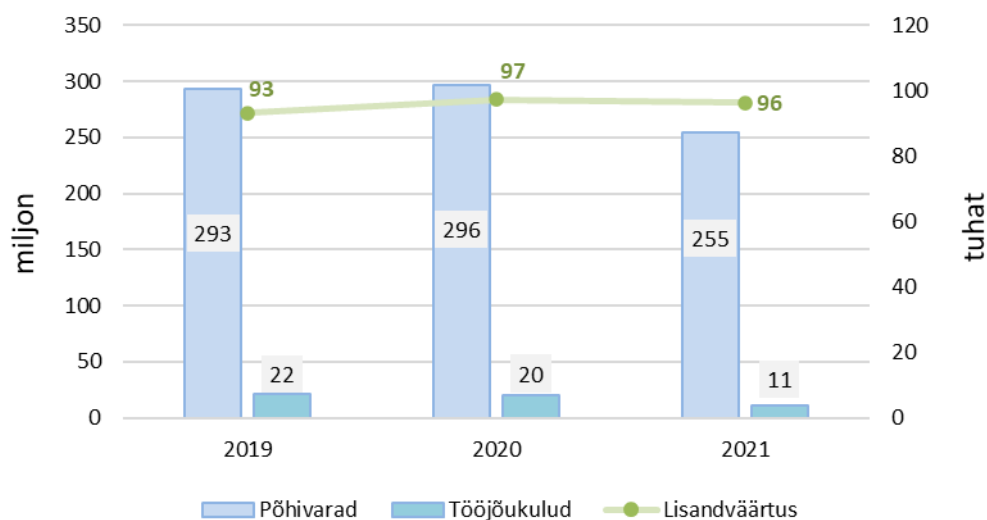
Meritsi reisijatevedu teostavate ettevõtete müügitulu on kolme aasta jooksul langenud ligikaudu kaks korda ja merenduse valdkonna müügitulu ligikaudu neli korda (vt joonis 5). Müügitulu suurusele avaldas olulist mõju koroonaviiruse pandeemia, mis, mõjutades märkimisväärselt turismisektorit, mõjutas sellega seunduvalt ka meritsi reisijatevedu. Analüüsiga hõlmatud aastate jooksul on langenud ka merendustegevuste osakaal (73%-lt 38%-ni, vt tabel 2), mis tähendab, et ettevõtted on aja jooksul oma tegevusalade struktuuri muutnud.

Joonis 5. Meritsi reisijateveoga tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Tegevusala ettevõtete tööjõukulud on langenud poole võrra. Põhivarade osas väga suuri muutusi ei ole toimunud, ettevõtete põhivarad on langenud 13% võrra. Tegevusala ettevõtete lisandväärtus töötaja kohta on olnud aastatel 2019–2021 keskmiselt 96 tuhat eurot ja see näitaja on olnud stabiilne.

Meritsi reisijateveoga tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud ja lisandväärtus töötaja kohta on esitatud järgneval joonisel (joonis 6).

Joonis 6. Meritsi reisijateveoga tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

Reisijatevedu sisevetel

Sisevetel reisijateveoga tegelevaid ettevõtteid on olnud Eestis viimase kolme aasta jooksul 11–16⁶, ettevõtete arv on kasvanud ja kõik ettevõtted on osaühingud. Ettevõtted on pigem väiksemad, tegevusalal puuduvad enam kui 10 töötajaga ettevõtted (vt tabel 3). Kolme aasta jooksul on olnud tegevusala ettevõtete hulgas ka kolm-neli ettevõtet, millel aktiivne majandustegevus puudub. Tegevusala suurimad ettevõtted on Seto Line Reisid OÜ ja Metsakoda OÜ.

Tabel 3. Sisevete reisijateveo ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

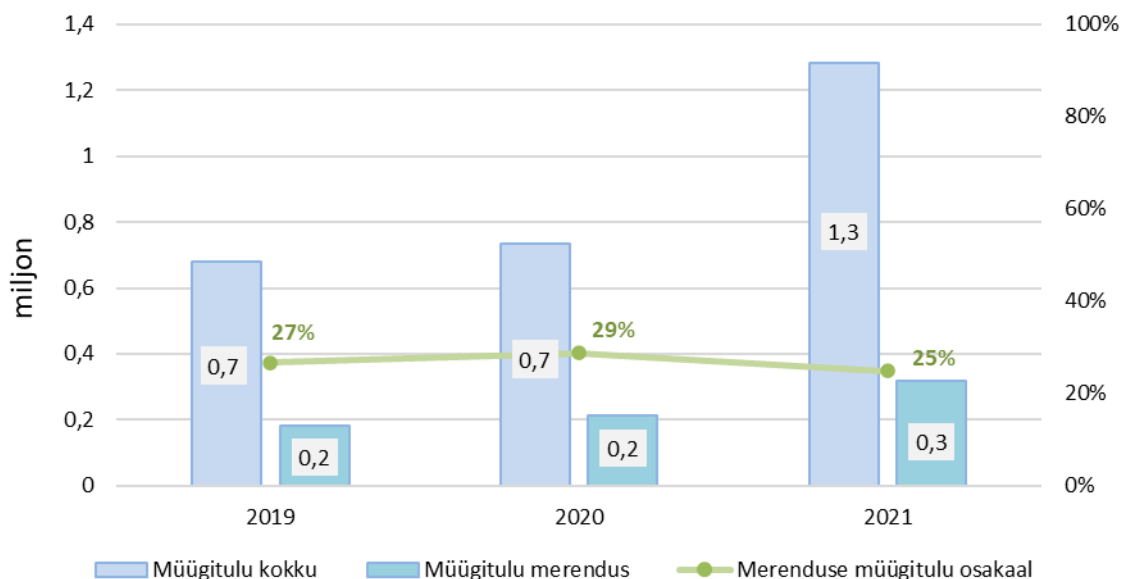
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	6	5	0	0	0	11	14	680 238	181 317	27%
2020	10	4	0	0	0	14	12	734 058	211 467	29%
2021	9	7	0	0	0	16 ⁷	19	1 283 969	319 282	25%

Ettevõtete kogu müügitulu on kolme aasta jooksul kasvanud 89% (2019 vs 2021). Samuti on kasvanud merenduse müügitulu 181 tuhandelt eurolt 319 tuhande euroni. Selle tegevusala ettevõtete merendustegevuse osakaal on olnud kolme aasta jooksul 25–29% (vt joonis 7), mis tähendab, et ettevõtted tegelevad ka muude tegevustega. Valdava enamuse ettevõtete jaoks on

⁶ Lisaks tegelevad sisevete reisijateveoga veel kaks 2022. aastal registreeritud ettevõtet.

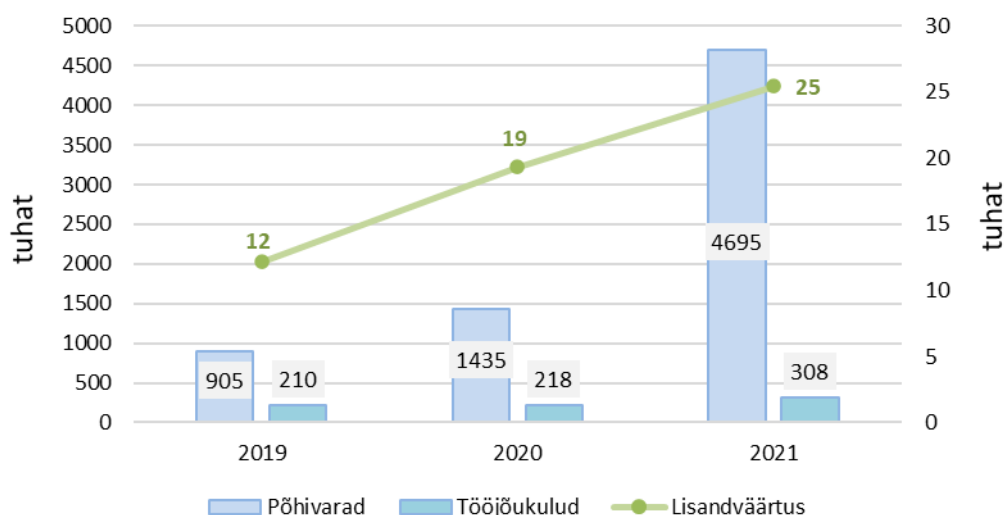
⁷ Sh üks ettevõte, mis alustas tegevust alles 2021. aasta lõpus.

sisevetel teostatav reisijatevedu siiski põhitegevusala, umbes kolmveerand ettevõtetest või veidi rohkem tegelevad sisevete reisijateveoga. Merendustegevuste väiksem osakaal on tingitud tegevusala suurimatest ettevõtetest, kelle jaoks sisevete reisijatetevedu on lisategevus.

Joonis 7. Sisevetel reisijateveoga tegelevate ettevõtete müügitulu (tuhandetes eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Ettevõtete põhivarad on kolme aasta jooksul küll oluliselt kasvanud (vt joonis 8), kuid 2021. aasta põhivarade suurenemisele on panustanud nimetatud aastal sisevete reisijateveoga tegelema hakanud ettevõtte OÜ Männiku Metsatalu. Kui selle ettevõtte põhivarad välja arvata, on olnud tegevusala ettevõtete põhivarade kasv aastate jooksul stabiilne. Stabiilselt on kasvanud ka ettevõtete tööjõukulud – 50% (2019 vs 2021). Lisandväärtus töötaja kohta on kolme aasta lõikes kasvanud 1,1 korda. 2021. a näitaja suurenemisele on sarnaselt põhivaradega panustanud nimetatud aastal tegevusalaga liitunud OÜ Männiku Metsatalu, aga ka Metsakoda OÜ ärikasumi suurenemised.

Joonis 8. Sisevetel reisijateveoga tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

Reisijatevedu merel ja sisevetel aastatel 2019–2021 iseloomustab meritsi reisijateveost teenitud tulu oluline vähenemine ja sisevete reisijateveost teenitud müügitulu kasv, mis tähendab, et koroonaviiruse pandeemia avaldas suuremat mõju meritsi reisijateveoga tegelevatele ettevõtetele. Kui meritsi reisijateveoga tegelevad nii väiksed kui ka suured ettevõtted, siis sisevetel tegelevad reisijateveoga ainult ilma töötajateta (keskmine töötajate arv 0) ja mikroettevõtted. Kuigi meritsi reisijateveos toimus müügitulu vähenemine, on selle tegevusala ettevõtted oma tegevust juhtinud tulemuslikult (lisandväärtus töötaja kohta on stabiilne). Ka sisevetel reisijateveoga tegelevate ettevõtted on juhtinud oma tegevust analüüsitavate aastate jooksul tulemuslikult – lisandväärtus töötaja kohta on olnud stabiilselt kasvutrendis.

3.1.1.2 Lastivedu meritsi ja sisevetel

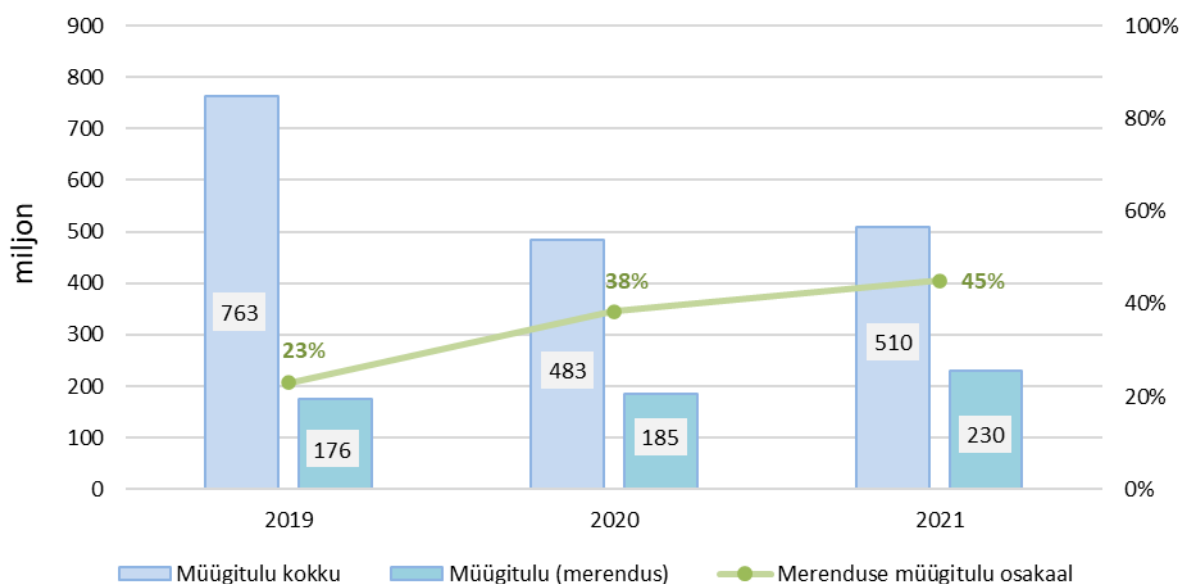
Lastivedu meritsi

Meritsi toimuva lastiveoga on Eestis viimase kolme aasta jooksul tegelenud keskmiselt 58 ettevõtet (vt Tabel 4), millest valdav enamus on osahingud. Lisaks on ka viis-kuus aktsiaseltsi. 81%-l ettevõtetest on lastivedu merel põhitegevusala. Meritsi toimuva lastiveoga tegelevad ettevõtted annavad tööd ligikaudu 655 inimesele, töötajate arv on kolme aasta jooksul olnud stabiilne. Kolme aasta jooksul on olnud keskmiselt veerand ettevõtetest aktiivse majandustegevuseta. Veidi üle poolel tegevusala ettevõtetest töötajad puuduvad (ehk töötajate arv on null). Töötajate arvu poolest on tegevusala suurimad ettevõtted AS-i Tallink Grupp emaettevõtte ja OÜ Module Tech.

Tabel 4. Meritsi toimuva lastiveoga tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

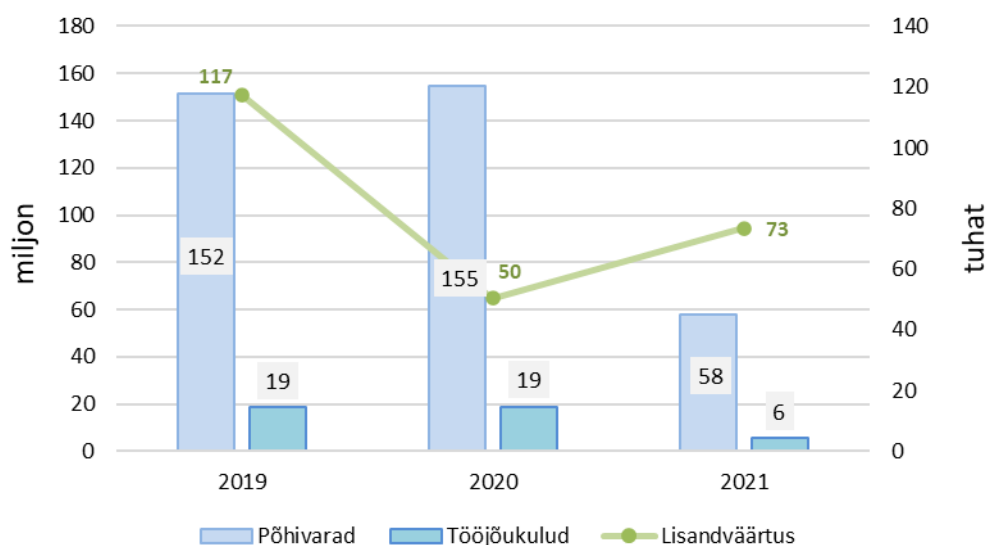
	ETTEVÖTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	33	17	2	1	1	54	679	763 303 924	175 591 945	23%
2020	37	25	1	2	1	66	632	463 046 775	184 959 999	38%
2021	31	22	2	1	1	57	654	510 092 364	229 792 844	45%

Tegevusala kogu müügitulu on olnud kolme aasta keskmiselt 585 miljonit eurot ja merenduse müügitulu 197 miljonit eurot ehk merenduse müügitulu on moodustanud tegevusala kogu müügitulust umbes kolmandiku (vt joonis 9). Merenduse müügitulu poolest on tegevusala suurimad ettevõtted Hansa Shipping AS, AS-i Tallink Grupp ematettevõtte ja SELMAshipping OÜ. Lisaks neile on kogu müügitulu poolest tegevusalal ka suur tegija AS Baltic Marine Bunker. Kolme aasta jooksul on tegevusala kogu müügitulu langenud umbes kolmandiku võrra ja merenduse müügitulu on kasvanud umbes kolmandiku võrra.

Joonis 9. Meritsi toimuva lastiveoga tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Meritsi toimuva lastiveo tegevusala ettevõtete oluline langus põhivarades 2021. aastal (vt joonis 10) on tingitud sellest, et AS Tallink vahetas tegevusala, kui oli koroonaviiruse pandeemia mõjul sunnitud sulgema Riia-Stockholmi liini, mida ei ole ettevõttel plaanis lähiajal ka uuesti avada⁸. Samasugune mõju avaldus ka tegevusala kogu tööjõukuludele. Ettevõtete lisandväärtus töötaja kohta on langenud umbes kolmandiku võrra, seda on enim mõjutanud 2020. aasta koroonaviiruse pandeemiast tingitud sündmused.

⁸https://www.baltictimes.com/tallink_not_planning_on_resuming_riga-stockholm_ferry_route_in_the_near_future/

Joonis 10. Meritsi teostatava lastiveoga tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

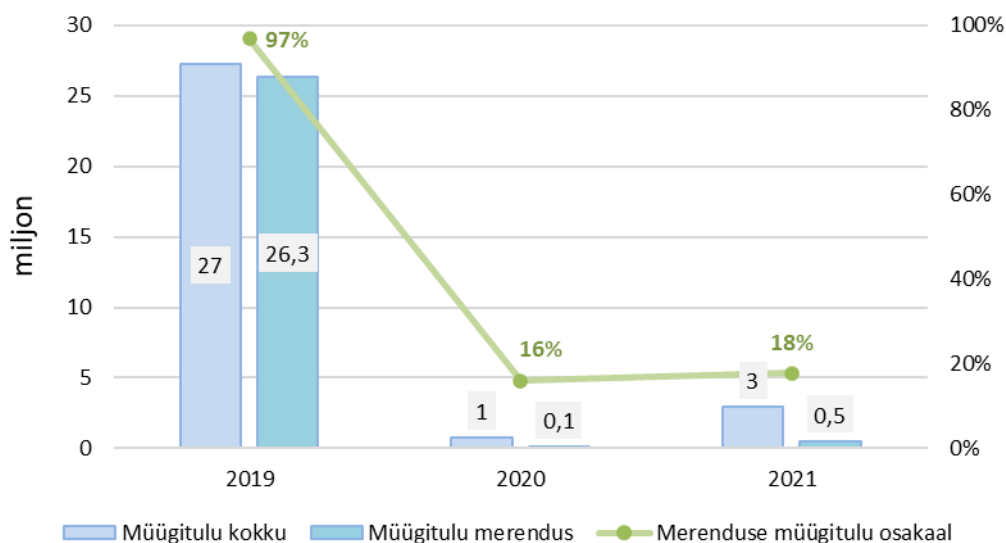
Lastivedu sisevetel

Sisevete lastiveo tegevusala moodustab väike hulk väikese töötajate arvuga ettevõtteid (vt tabel 5). Pooltel ettevõtetest pole kolme vaadeldava aasta jooksul aktiivset majandustegevust toimunud ehk ettevõtete müügitulu on olnud null eurot. Tegevusala suurimad ettevõtted on osaühing MEURENS, Arslog Plus OÜ ja Teso IT Tech OÜ. Viimasel on sisevete lastivedu küll lisategevusala. Nii müügitulu kokku kui ka merenduse müügitulu on kolme aasta jooksul oluliselt varieerunud (vt joonis 11). Tegevusala 2019. aasta kogu müügitulu on mõjutatud ühe ettevõtte, mis vahetas 2020. aastal tegevusala, müügituludest. Enamus tegevusala ettevõtetest tegelevad sisevetel lastiveoga põhitegevusena, vaid paaril üksikul ettevõttel on sisevete lastivedu lisategevusala.

Tabel 5. Sisevete lastiveo ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

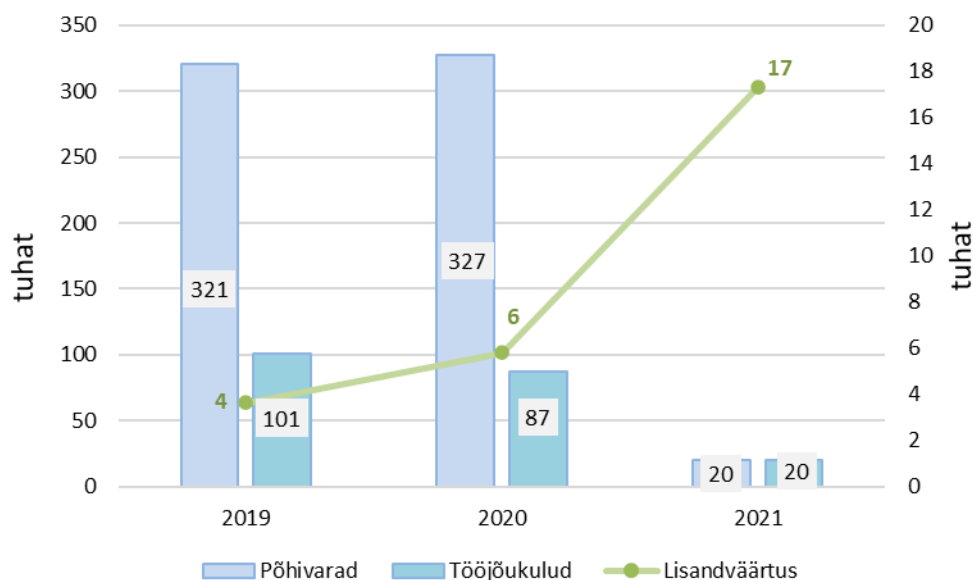
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	5	1	0	0	0	6	7	27 208 737 ⁹	26 330 868	97%
2020	6	3	0	0	0	8	10	786 904	125 757	16%
2021	4	4	0	0	0	8	4	2 909 663	516 182	18%

⁹ Kui selle tegevusala vahetanud ettevõtte müügitulu summad välja arvata, siis on tegevusala kogu müügitulu 886 927 eurot, merenduse müügitulu 9 060 eurot ja merenduse osakaal müügitulust 1%.

Joonis 11. Sisevetel lastiveoga tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Sisevetel lastiveoga tegelevate ettevõtete põhivarades on toimunud 2021. aastal võrreldes eelnevate aastatega oluline langus, mis on tingitud seni sisevetel lastiveoga tegelenud ettevõtte OÜ Katanter tegevusala vahetusest. Samal põhjusel on toimunud oluline langus tegevusala ettevõtete töjõukuludes. Lisandväärtus töötaja kohta on kolme aasta lõikes suurenenud umbes 5 korda.

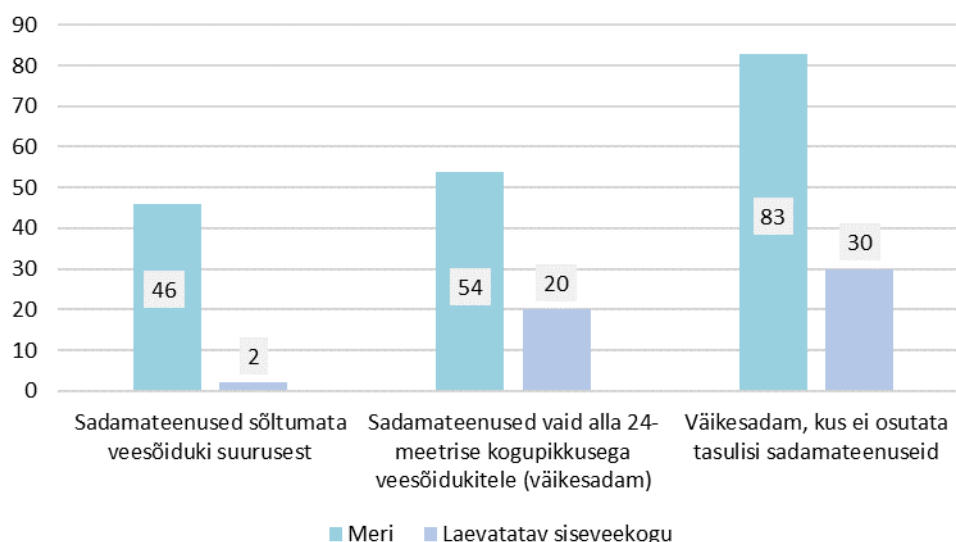

Joonis 12. Sisevetel lastiveoga tegelevate ettevõtete põhivarad, töjõukulud ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja töjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.2 SADAMAD

Sadamaregistri¹⁰ andmetel on Eestis 01.03.2023. a seisuga 235 sadamat. Kõige tulutoovamad on kaubasadamad ja reisijateveoga tegelevad sadamad.

Sadamaregistris registreeritud 235 sadamast 52 on laevatavate siseveekogude sadamad ning 183 meresadamad. Enim on väikesadamaid, kus ei osutata tasulisi sadamateenuseid, laevatavates siseveekogudes on neid 30 ja meres 83. Sadamaid, mis osutavad sadamateenuseid sõltumata veesõiduki suurusest, on meres 46 ja siseveekogudes 2. (vt Joonis 13). Kõik 52 laevatavate siseveekogude sadamat mahutavad veesõidukeid kogumahutavusega alla 500. Enim meresadamaid mahutavad veesõidukeid kogumahutavusega alla 500 (145), seejärel kogumahutavusega 500 kuni 7500 (21) ning 7500 ja suurema kogumahutavusega (17).

Joonis 13. Eesti sadamate jagunemine ülesannete ja veekogu liigi järgi, seisuga detsember 2022

Allikas: Sadamaregister

Enim sadamaid on Saaremaal (50), Harjumaal (46) ja Pärnumaal (35). Saaremaal ja Pärnumaal on kõige enam väikesadamaid, kus ei osutata tasulisi sadamateenuseid, Harjumaal aga sadamaid, kus osutatakse sadamateenuseid sõltumata veesõiduki suurusest (vt Tabel 6).

¹⁰ <https://www.sadamaregister.ee/sadamad>

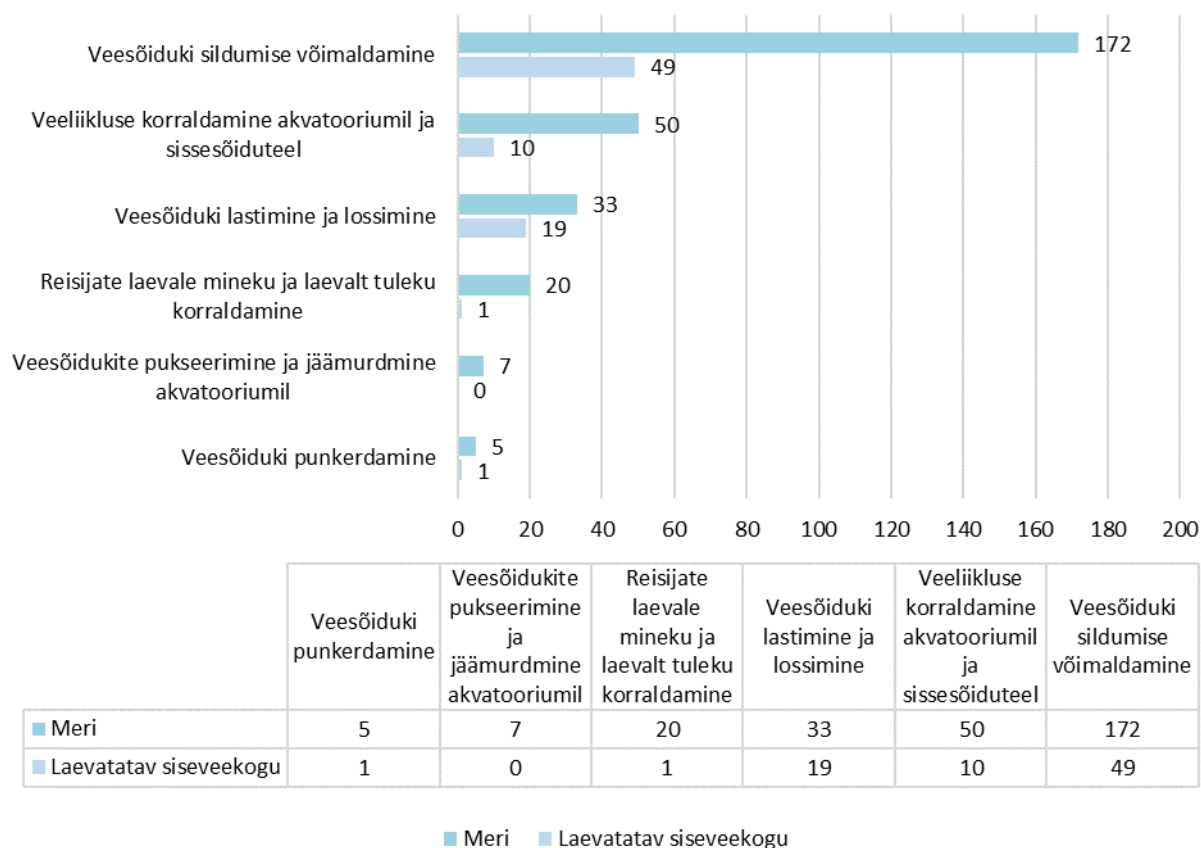
Tabel 6. Eesti sadamate jagunemine ülesannete ja maakonna lõikes

Maakond	Sadamateenused sõltumata veesõiduki suurusest	Sadamateenused vaid alla 24-meetrise kogupikkusega veesõidukitele (väikesadam)	Väikesadam, kus ei osutata tasulisi sadamateenuseid	Kokku
Saaremaa	10	13	27	50
Harjumaa	20	13	13	46
Pärnumaa	5	11	19	35
Hiiumaa	5	7	15	27
Tartumaa	1	9	8	18
Ida-Virumaa	1	6	11	18
Läänemaa	4	6	7	17
Lääne-Virumaa	1	5	3	9
Jõgevamaa		2	4	6
Põlvamaa	1		3	4
Võrumaa		1	2	3
Viljandimaa		1	1	2
Kokku	48	74	113	235

Allikas: Sadamaregister

Sadamad erinevad oma tegevuseesmärkide (kaubasadamad, reisijateveoga hõivatud sadamad, kalasadamad, eriotstarbelised sadamad, jmt) poolest. Samuti varieeruvad sadamad suuruse, olemasoleva taristu, sadamapiirkonnas asuvate rajatiste jm lõikes.

Sadamaregistri päringu tulemusel selgub, et Eesti meresadamates võimaldatakse kõige enam veesõidukitel silduda (vt Joonis 14) (172 meresadamat ehk peaaegu kõikides Eesti meresadamates on selline võimalus). Oluliselt vähem korraldatakse akvatooriumil ja sissesõiduteel veeliiklust (55 meresadamat) ning lastitakse ja lossitakse veesõidukeid (33 meresadamat). Siseveekogude sadamad jagunevad põhiteenuste lõikes meresadamatega sarnaselt, v. a veesõiduki lastimine ja lossimine, mis on siseveekogude sadamates teine põhiteenus.

Joonis 14. Eesti sadamates osutatavad põhiteenused veekogu liigi järgi

Allikas: Sadamaregister

Eesti suurim kauba- ja reisisadamate kompleks on Tallinna Sadam, mis haldab kahte reisisadamat (Vanasadam ja Saaremaa sadam) ja kahte kaubasadamat (Muuga sadam ja Paldiski Lõunasadam). Tallinna Vanasadam on teenindavate reisijate arvu poolest Stockholmi ja Helsingi järel Läänemere põhjaregiooni kolmas reisisadam. Tallinna Sadama emaettevõtte 2021. aasta müügitulu oli 70 miljonit eurot, mis eelneva aastaga võrreldes jäi üsna sarnasele tasemele (kasv 1,5%). Müügitulu suurima osa moodustasid laevatasud (37,4 miljonit eurot), reisiparvlaevadega siseriikliku üleveoteenuse tulu (29,8 miljonit eurot) ja renditulu (12 miljonit eurot). 2021. aastal läbis Tallinna Sadama kaubasadamaid 22,4 miljonit tonni kaupa (+5%) ja reisisadamaid 3,5 miljonit reisijat (-18,2%). Kõige rohkem oli reisijaid Helsingi liinil (3 miljonit), millele järgnes Stockholm, mis oli aga mahu poolest oluliselt madalam. Kui Helsingi liinil oli reisijaid ka 1. ja 2. kvartalis, siis Stockholmi liinil mitte.

Segmentide lõikes jagunes müügitulu järgnevalt: kaubasadamad (40,7 miljonit eurot), reisiparvlaevad (30,7 miljonit eurot), reisisadamad (28,8 miljonit eurot) ja muu segment (9,9 miljonit eurot)^{11 12} See

¹¹ Kuna müügitulu täpsem jaotus on esitatud vaid kontserni kohta tervikuna ja mitte emaettevõtte kohta, siis on siinkohal esitatud kogu kontserni näitajad.

¹² AS Tallinna Sadam 2021. a konsolideeritud majandusaasta aruanne.

tähendab, et 2021. aastal olid kõige edukamad Tallinna Sadama kaubasadamad – Muuga sadam ja Paldiski Lõunasadam ning seejärel Saaremaa ja Hiiumaa vahel sõitvad reisiparvlaevad.

Teine suurim kaubasadam on Eestis Sillamäe Sadam. 2021. aastal teenis Sillamäe Sadam tulu 28 miljonit eurot, mida on 5% võrra vähem kui 2020. aastal.¹³ Üldiselt on sadama müügitulu näitajad olnud kolme aasta jooksul üsna stabiilsed. Kuna Sillamäe Sadam on kaubasadam, teenitaksegi müügitulu selle ülesande täitmise kaudu. 2021. aastal läbis sadamat 9,8 miljonit tonni kaupa.

Nii Tallinna Sadama kaubasadamate, Sillamäe Sadama kui ka teiste Eesti kaubasadamate täpsemate kaubamahtude kohta on võimalik lugeda selle uuringu peatükist 3.2.4.

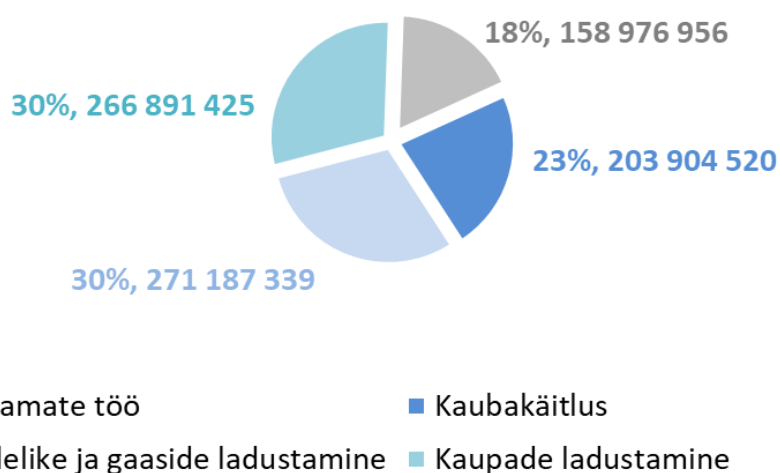
Sadamate arvult on Eesti suurim sadamapidaja AS Saarte Liinid, mille koosseisu kuulus 2021. aasta lõpuks 18 sadamat. Tegemist on turu suurima tegijaga siseriikliku reisijateveo teenindamisel. 2021. aastal tehti Saarte Liinide hallatavate sadamate kaudu kokku 29 608 reisi, teenindati 2,44 miljonit reisijat (+12,1%) ja 1,2 miljonit sõidukit (+13,6%). Saarte Liinide sadamate kaudu veeti 2021. aastal 912 tuhat tonni kaupa (+8,8%). 2021. aastal oli sadama müügitulu kokku 7,96 miljonit eurot, see kasvas võrreldes eelneva aastaga 13,9% võrra. Kasvu tagasid mõlemad põhitegevuse suunad, nii liinilaevadelt saadud tulu kui ka kaubalaevade teenindamise tulu.¹⁴

Sadamate valdkonna moodustavad käesolevas uuringus **sadamate töö ja veeteede kasutamise korraldamise** (EMTAK kood 52221), **kaubakäitluse** (EMTAK kood 52241), **kaupade ja vedelike ladustamise** (EMTAK koodid vastavalt 52101 ja 52102) tegevusalad. Analüüsisid valdkonda tervikuna, on kõikidel tegevusaladel sadamate valdkonna tulemuslikusesse panustamisel üsna võrdne roll (vt joonis 15). Ligikaudu kolmandik sadamate valdkonna kogu müügitulust tuleb vedelike ja gaaside ladustamisest (271 miljonit eurot) ning kaupade ladustamisest (267 miljonit eurot) ja umbes veerand kaubakäitlusest sadamates (204 miljonit eurot). Merenduse müügitulu kontekstis moodustab peaaegu poole (42%) kaubakäitlus ning 19% sadamate töö ja veeteede kasutamise korraldamine (vt joonis 16).

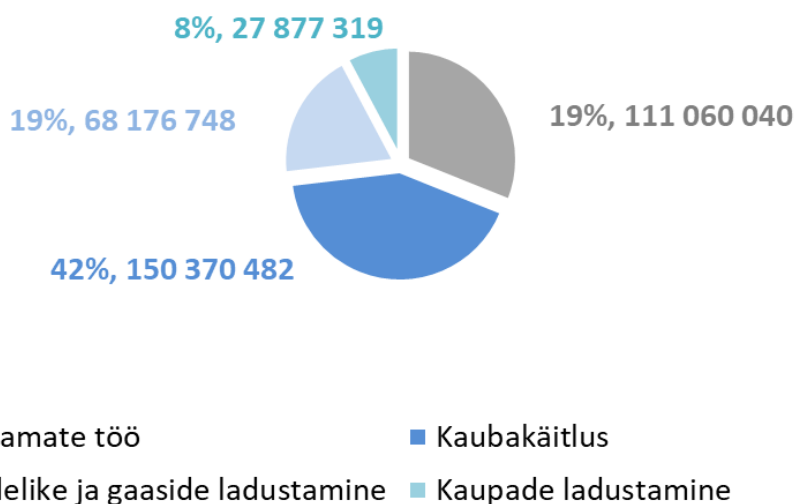
Sadamate valdkonna erinevates tegevusalades oli 2021. aastal hõivatud kokku ligikaudu 3 900 inimest.

¹³ Aktsiaselts SILLAMÄE SADAM 2021.a majandusaasta aruanne.

¹⁴ AS Saarte Liinid 2021. a majandusaasta aruanne.

Joonis 15. Sadamate valdkonna ettevõtete kogu müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade kaupa aastal 2021

Joonis 16. Sadamate valdkonna ettevõtete merenduse müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade kaupa aastal 2021

3.2.1 Sadamate töö ja veetee kasutamise korraldamine

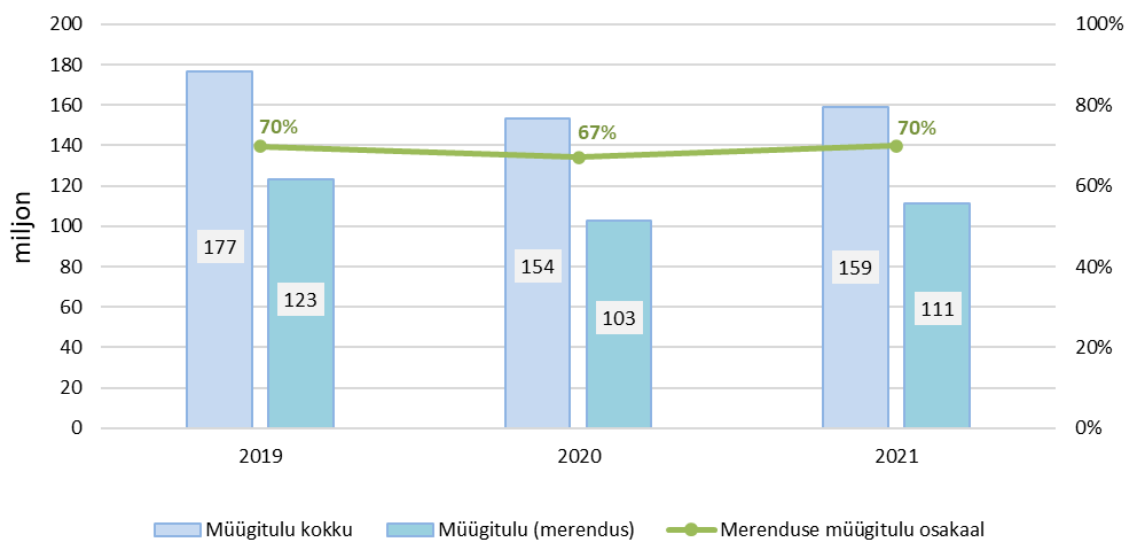
Sadamate töö ja veetee kasutamise korraldamisega seotud ettevõtete arv on olnud kolme aasta jooksul stabiilselt 40 ettevõtte ringis (vt tabel 7). Umbes veerand tegevusala ettevõtetest on aktsiaseltsid, ülejäänud on osühingud. Kolme aasta jooksul on olnud äriühingute hulgas ka ükskaks tulundusühistut. Müügitulu (nii kogu müügitulu kui merenduse müügitulu) arvestuses on tegevusala suurimad ettevõtted AS Tallinna Sadam, AS Sillamäe Sadam ja AS Pärnu Sadam. Töötajate arvu poolest on tegevusala suured ettevõtted lisaks eelnevalt nimetatutele ka ESTEVE AS ja PALDISKI SADAMATE AS. Tegevusala kogu töötajate arv on ca 1 000 töötajat, töötajate arv on viimase kolme aasta jooksul 13% võrra langenud.

Kaks kolmandikku kuni kolmveerand ettevõtetest tegelevad sadamate töö ja veetee kasutamise korraldamisega põhitegevusena. Kõige rohkem on kolme aasta jooksul tegelenud selle tegevusala ettevõtteid lisategevusalana enda või renditud kinnisvara üürileandmise ja käitusega. Kolme aasta jooksul on olnud viis-kuus ettevõtet, millel on aktiivne majandustegevus puudunud.

Tabel 7. Sadamate töö ja veetee kasutamise korraldamisega seotud ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

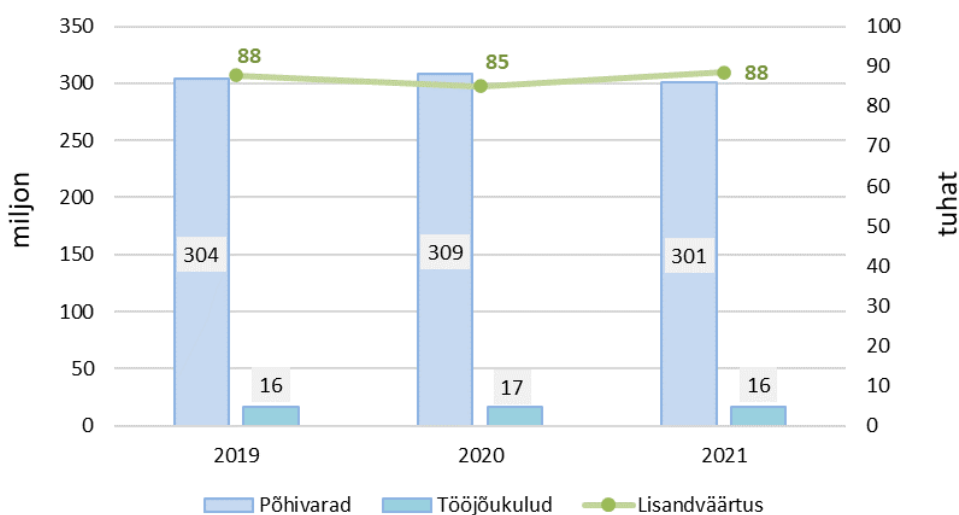
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9-	10-49-	50-249	250+	KOKKU	KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	12	16	8	6	0	42	1 115	176 630 690	123 133 930	70%
2020	15	20	8	5	1	49	1 098	153 507 254	102 843 565	67%
2021	15	16	7	4	1	43	966	158 976 956	111 060 040	70%

Viimase kolme aasta jooksul on tegevusala kogu müügitulus toimunud väike langus (10%), kuid üldiselt on kogu müügitulu olnud suhteliselt sarnases mahus ja viimaste aastate koroonakriisi mõjud pole tegevusala müügitulu suurusele märkimisväärselt mõju avaldanud. Sarnane tendents ilmneb ka merenduse müügitulu puhul (vt joonis 17). Merenduse osakaal tegevusala kogu müügitulust on moodustanud kuni 70%, mis tähendab, et ettevõtetel pole palju lisategevusalasid ja keskendutaksegi peamiselt sadamate töö ja veetee kasutamise korraldamisele.

Joonis 17. Sadamate töö ja veetee kasutamise korraldamisega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Sadamate töö ja veetee kasutamise korraldamisega seotud ettevõtete põhivarad ja töjõukulud on olnud aastatel 2019–2021 stabiilsel tasemel (vt joonis 18). Ka Lisandväärtus töötaja kohta on olnud uuritavate aastate jooksul stabiilne.

Joonis 18. Sadamate töö ja veetee kasutamise korraldamisega tegelevate ettevõtete põhivarad, töjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja töjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

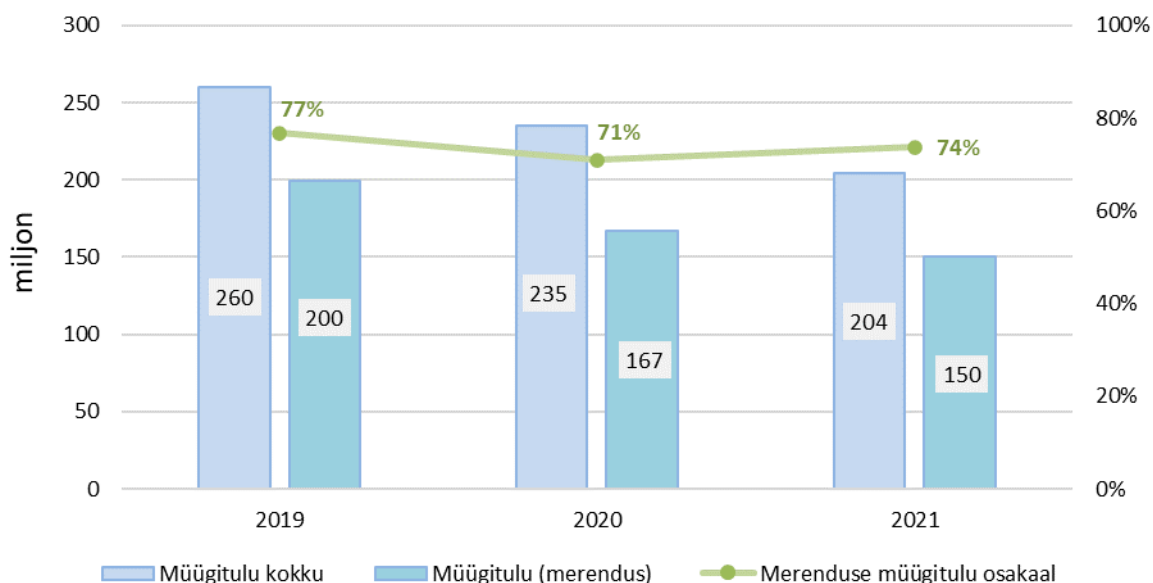
3.2.2 Kaubakäitlus

Eesti merendussektoris tegutses aastatel 2019–2021 keskmiselt 29 kaubakäitlemisega seotud ettevõtet (vt tabel 8), neist ligikaudu kaks kolmandikku olid osaühingud ja ülejäänud aktsiaseltsid. Tegevusala ettevõtete arv on olnud kolme aasta jooksul stabiilne. Kaubakäitlusega tegelevate ettevõtete hulgas on olnud kaks suuret ettevõtet, siiski iseloomustavad tegevusala pigem väikese suurusega (10–49 töötajat) ettevõtted (41% kõikidest tegevusala ettevõtetest). Keskmiselt 79%-l ettevõtetest oli kaubakäitlus põhitegevusala. Aktiivse majandustegevuseta olid vaadeldavate aastate jooksul üks-kaks ettevõtet. Kaubakäitlus on andnud merendussektoris aastatel 2019–2021 tööd keskmiselt 1 594 inimesele. Kolme aasta jooksul on merendussektoris tegutsevate kaubakäitlusega tegelevate ettevõtete töötajate arv vähenenud 9% võrra. Erinevalt mitmetest teistest merendussektori tegevusaladest ei toimunud kaubakäitluses 2020. aastal töötajate arvu vähenemist.

Tabel 8. Kaubakäitlusega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

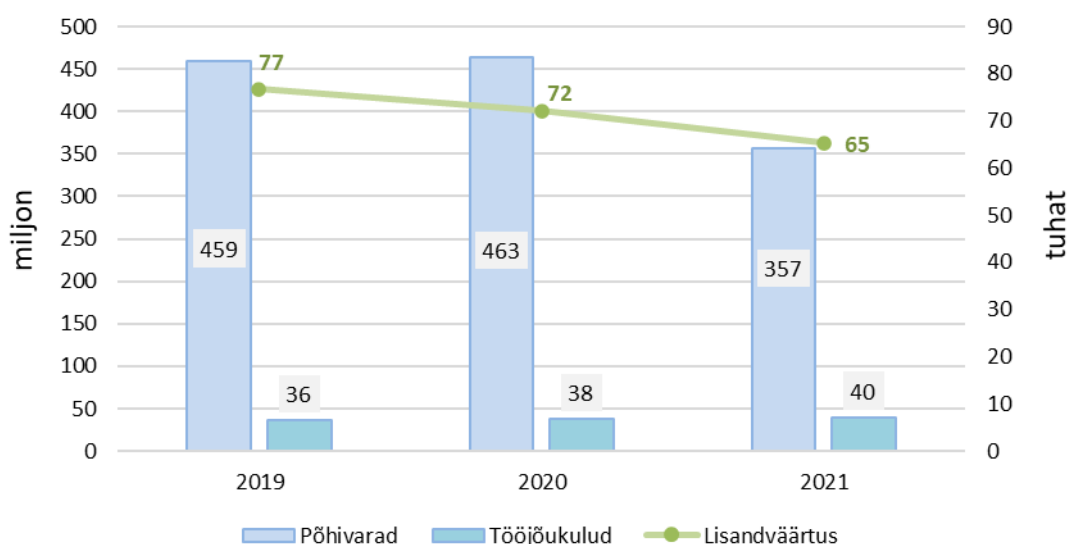
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	2	5	12	7	2	28	1 633	260 027 802	199 718 693	77%
2020	0	7	12	7	2	29	1 661	235 076 896	166 882 302	71%
2021	2	7	13	8	0	30	1 487	203 904 520	150 370 482	74%

Merendussektoris tegutsevate kaubakäitlusega seotud ettevõtete müügitulu on olnud aastatel 2019–2021 keskmiselt 233 miljonit eurot. Merenduse müügitulu on olnud samal perioodil keskmiselt 172 miljonit eurot, merenduse müügitulu on moodustanud kogu kaubakäitluse müügitulust kuni 77% (vt joonis 19), mis tähendab, et merendussektoris tegutsevad kaubakäitlusega seotud ettevõtted teenivad valdava osa oma müügitulust merendussektori tegevuste kaudu. Tegevusala kolm suurimat ettevõtet müügitulu (nii kogu müügitulu kui ka merenduse müügitulu) lõikes on AS DBT, EuroChem Terminal Sillamäe Osaühing (2019–2020. a) ja HHLA TK Estonia AS. Kogu müügitulu lõikes kuulub tegevusala suurimate ettevõtete hulka ka AS Liwathon E.O.S. Ka töötajate arvu poolest on tegemist suurimate Eesti merendussektoris tegutsevate kaubakäitlusega seotud ettevõtetega. Nii tegevusala kogu müügitulu kui merenduse müügitulu on kolme aasta jooksul langenud vastavalt ligikaudu 20% ja 25% võrra.

Joonis 19. Kaubakäitlusega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Merendussektoris tegutsevate kaubakäitlusega seotud ettevõtete tööjõukulude suurus on olnud vaadeldava kolme aasta jooksul stabiilne – keskmiselt 38 miljonit eurot. Ettevõtete põhivarade suurus on kolme aasta jooksul langenud 22% võrra (vt joonis 20). Lisandväärtus töötaja kohta on vaadeldava perioodi jooksul veidi langenud (-15%), keskmiselt on merendussektoris tegutsevate kaubakäitlusega seotud ettevõtete lisandväärtus töötaja kohta olnud 71 tuhat eurot.

Joonis 20. Kaubakäitlusega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.2.3 Kaupade ning vedelike ja gaaside ladustamine

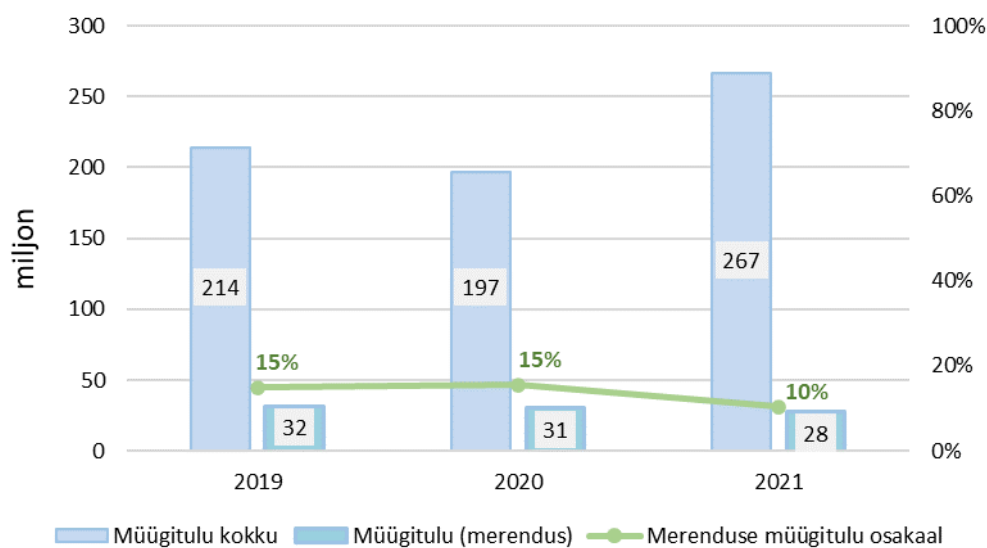
3.2.3.1 Kaupade ladustamine

Kaupade ladustamisega seotud ettevõtted on EMTAK koodiga 52101. Iga ettevõtet ja selle seotust merendussektoriga hinnati ükshaaval. Merendusettevõtetele kaupade ladustamise teenust pakkuvaid ettevõtteid oli aastatel 2019–2021 aastas keskmiselt 29. Kaupade ladustamisteenuse pakkumine oli põhitegevusalaks keskmiselt 29%-l ettevõtetest. Arvuliselt on valdkonnas kõige enam tegutsevaid mikro- ja väikeettevõtteid (keskmiselt 10 mõlemas rühmas) vastavalt 1–9 ja 10–49 töötajaga (vt tabel 9). Keskmiselt 8%-l ettevõtetest töötajad puuduvad (ehk töötajate arv on olnud null). Töötajate arvult suurimaks ettevõtteks on HHLA TK Estonia AS, AS Schenker ja ESTEVE AS. Merendusettevõtetele kaupade ladustamise teenust pakkus üheksa aktsiaseltsi ja üks tulundusühing, ülejäänud olid osühingud.

Tabel 9. Kaupade ladustamise teenust pakkuvate ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

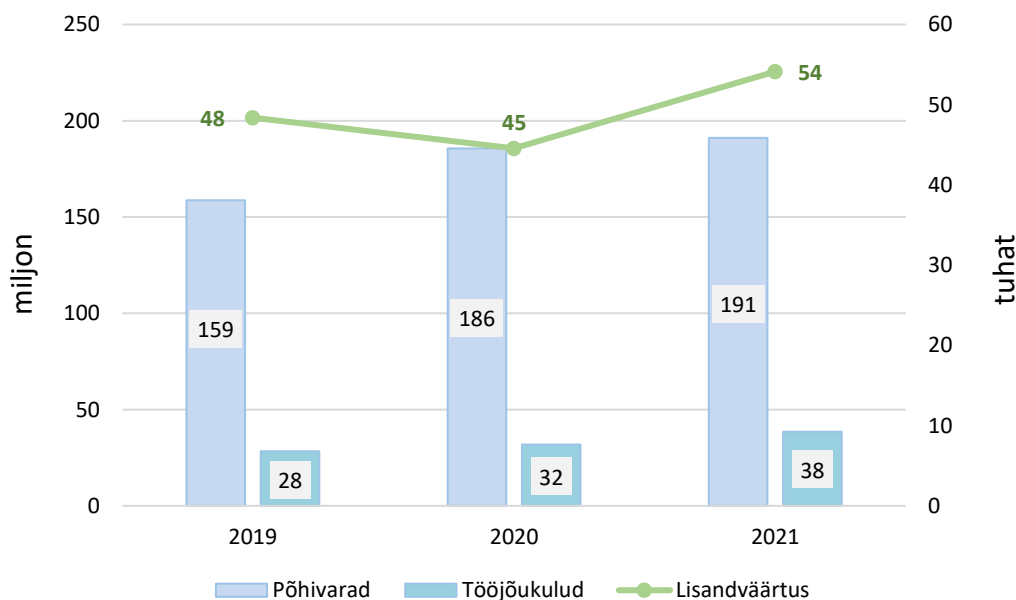
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9-	10-49-	50-249	250+	KOKKU	KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	3	11	11	5	1	31	1 167	213 824 849	31 768 377	15%
2020	2	10	12	4	1	29	1 132	197 063 191	30 504 296	15%
2021	2	10	9	5	1	27	1 091	266 891 425	27 877 319	10%

Aastatel 2019–2021 oli kaupade ladustamise teenust pakkuvate ettevõtete müügitulu keskmiselt 226 miljonit eurot, millest merenduse osakaal oli 14% (30 miljonit eurot) (vt joonis 21). Merendussektoris kaupade ladustamise teenuse osutamisega saadud müügitulult suurimateks ettevõteteks on HHLA TK Estonia AS, Katoen Natie Eesti Aktsiaselts ja Osühing MGT MUUGA GRAIN TERMINAAL (aastatel 2019–2020). Uuritud perioodil ei olnud ühtegi mitteaktiivset müügituluta ettevõtet. Aastate võrdluses on kogu müügitulu kasvanud, kuid veidi on langenud nii merendusega seotud müügitulu (-12%) kui merenduse müügitulu osakaal.

Joonis 21. Kaupade ladustamise teenust pakkuvate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Kaupade ladustamise teenust pakkuvate ettevõtete põhivarad ja tööjõukulud on aastatel 2019–2021 olnud kasvutrendis. Lisandväärtus töötaja kohta on uuritud perioodil olnud stabiilne (aastatel 2019 ja 2020) ja seejärel kasvanud.

Joonis 22. Kaupade ladustamise teenust pakkuvate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.2.3.2 Vedelike ja gaaside ladustamine

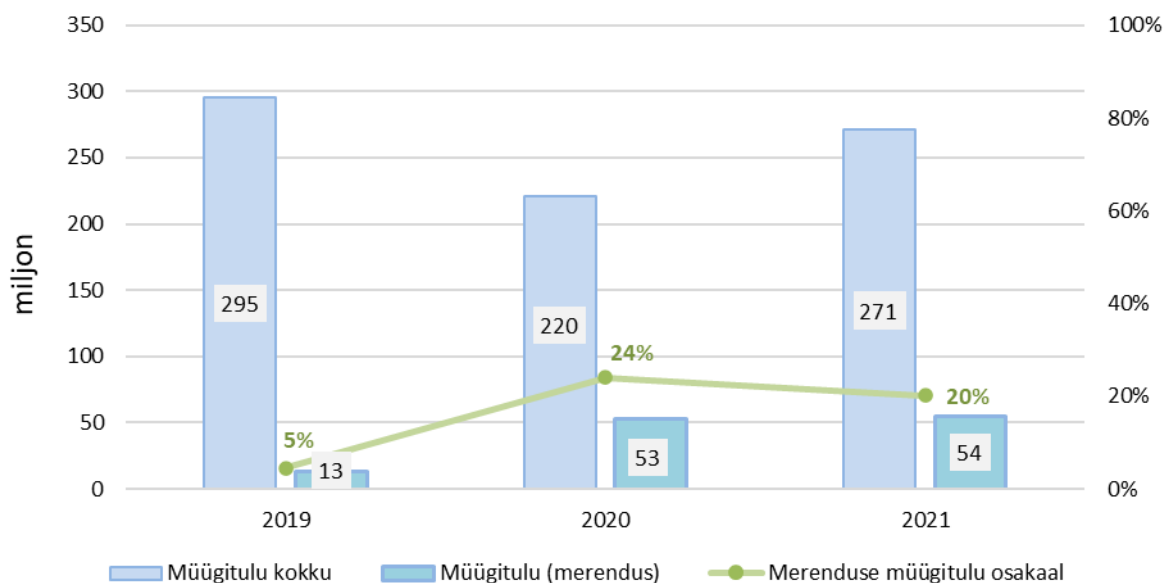
Määratlemaks, millised vedelike ja gaaside ladustamisega tegelevad ettevõtted on merendusega seotud, vaadati ükshaaval läbi iga EMTAK koodi 52102 alla kuuluv ettevõtte ja hinnati, kas ettevõtte tegutseb sadamas või sadama lähiümbruses (kuni 10 km). Kõige rohkem tegutsesid selle tegevusala ettevõtted Muuga sadamas (kolm ettevõtet) või selle läheduses (viis ettevõtet), lisaks Paldiski sadamas (kaks ettevõtet) ning Sillamäe, Miiduranna ja Kunda sadamas (igas sadamas üks ettevõtte).

Eesti merendussektoris tegeles aastatel 2019–2021 vedelike ja gaaside ladustamisega 13 ettevõtet, millest umbes pooled olid osaühingud ja teise poole moodustasid aktsiaseltsid. Tegevusala ettevõtete arv ei ole kolme aasta jooksul muutunud – ettevõtted ei ole tegevust lõpetanud ega tegevusala vahetanud, samas pole lisandunud ka uusi ettevõtteid (vt Tabel 10). Vaadeldava perioodi jooksul oli kaks ettevõtet, millel ei olnud aktiivset majandustegevust ehk ettevõtte müügitulu oli null. Tegevusalal puudusid suuretted, kõige rohkem tegelevad vedelike ja gaaside ladustamisega väiksemad, 10–49 töötajaga ettevõtted (st veidi üle poole kõikidest tegevusala ettevõtetest). Vedelike ja gaaside ladustamisega tegelevad ettevõtted andsid kolme aasta jooksul keskmiselt tööd 340 inimesele, tegevusala töötajate arv on kasvanud kolme aasta jooksul 69%. Töötajate arvu poolest on tegevusala suurimad ettevõtted Nord Terminals AS, Dekoil OÜ ja Neste Eesti Aktsiaselts.

Tabel 10. Vedelike ja gaaside ladustamisega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

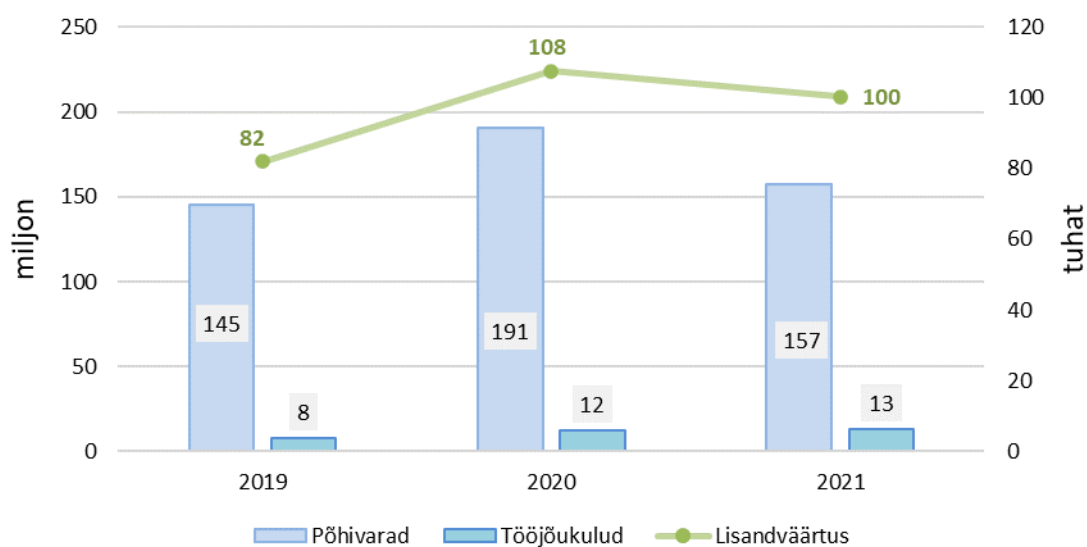
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	2	3	7	1	0	13	235	295 001 306	13 412 447	5%
2020	2	3	7	1	0	13	389	220 458 686	52 794 372	24%
2021	2	3	6	2	0	13	396	271 187 339	54 496 613	20%

Vedelike ja gaaside ladustamisega tegelevate ettevõtete müügitulu oli aastatel 2019–2021 keskmiselt 262 miljonit eurot ja merenduse müügitulu keskmiselt 40 miljonit eurot, moodustades tegevusala kogu müügitulust keskmiselt umbes 16% (vt joonis 23). Kõige väiksem osakaal oli merendusel 2019. aastal, mil merenduse müügitulu moodustas tegevusala kogu müügitulust 5%. Merenduse müügitulu poolest oli suurim vedelike ja gaaside ladustamisega tegelev ettevõtte Nord Terminals AS. Suuremat merenduse müügitulu selles tegevusalas näitasid ka Aktsiaselts Olerex Terminal ja Dekoil OÜ, kuid nende merenduse müügitulu näitajad olid 9–10 korda väiksemad. Kogu müügitulu poolest oli tegevusala suurim ettevõtte Neste Eesti Aktsiaselts.

Joonis 23. Vedelike ja gaaside ladustamisega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Vedelike ja gaaside ladustamisega tegelevate ettevõtete tööjõukulud olid kolme aasta jooksul keskmiselt 11 miljonit eurot, need on kasvanud 72% võrra. Aastatel 2019–2021 on vedelike ja gaaside ladustamisega tegelevate ettevõtete lisandväärtus töötaja kohta kasvanud 11% võrra. Ettevõtete põhivarade suurus oli keskmiselt 164 miljonit eurot (vt joonis 24) ja kõige rohkem oli ettevõtetel põhivarasid 2020. aastal, mis kasvasid eelneva aastaga võrreldes umbes kolmandiku. Tegevusala ettevõtete 2020. aasta põhivara kasvu on kõige enam panustanud Nord Terminals AS-i põhivarade muutus, ettevõtte põhivarad kasvasid veidi rohkem kui poole võrra (+55%).

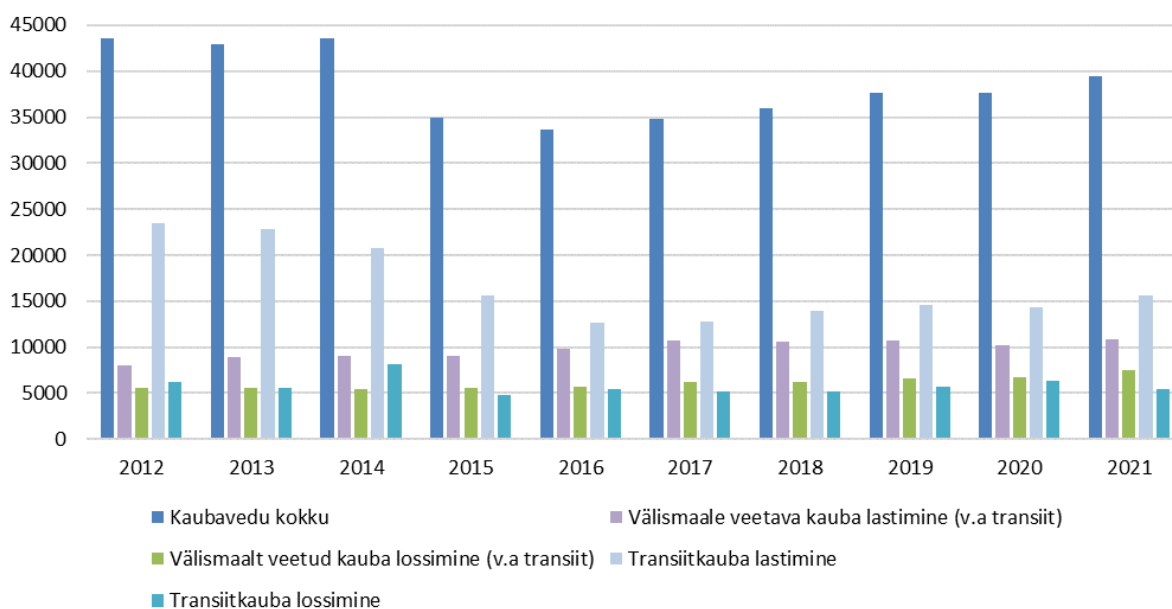

Joonis 24. Vedelike ja gaaside ladustamisega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.2.4 Sadamate kaubamahud ja reisijate arv

3.2.3.1 Sadamate kaudu liikuvad kaubamahud

Viimase kümne aasta jooksul on olnud sadamate kaubamahud suhteliselt stabiilsel tasemel, ca 34–44 miljonit tonni aastas (vt joonis 25). Mittetransiitkaupade vedu on vaadeldava perioodi (2012 vs 2021) jooksul kasvanud umbes kolmandiku (lossimine 34% ja lastimine 36%) Kui mittetransiitkaupade vedu on kasvanud umbes kolmandiku, siis samapalju on vähenenud transiitkaupade lastimine (34%). Transiitkaupade lossimine on vähenenud veidi vähem – 13%.

Joonis 25. Kaubavedu Eesti sadamate kaudu kokku, tuhat tonni

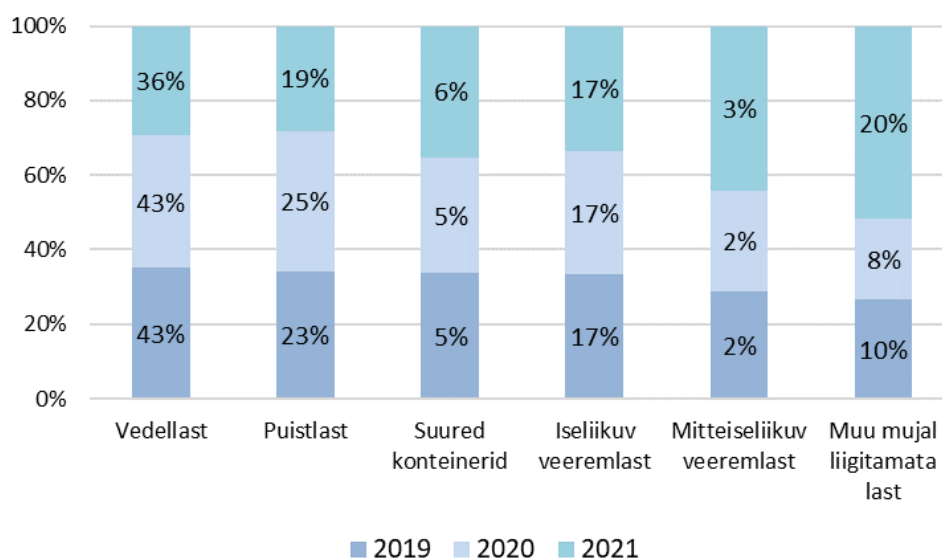
Allikas: Statistikaamet

Kaubamahu poolest on Eesti suurim sadam Tallinna Sadam, mille omanduses on Muuga, Paldiski Lõunasadam ja Vanasadam. Teine kaubamahtude poolest oluline Eesti sadam on Sillamäe sadam. Teised sadamad on kaubamahtude poolest väiksemad.

Vedellast (toornafta ja naftasaadused, vedelkeemia, taimeõlid, jne), mis on mereveos mahult suurim veoseliik (vt joonis 26), mida käideldakse Sillamäe sadamas ja kahes Tallinna Sadama sadamas (Muuga, Paldiski Lõunasadam), on kolme aasta jooksul moodustanud 35–43% sadamaid läbivast kaubast. Puistlasti, mis on mahult teine suurim veoseliik (18–25% veosemahust), käitlevad neli sadamat: Kunda, Pärnu, Sillamäe ja Tallinna sadam¹⁵. Puistlasti hulka arvestatakse erinevaid kaupu – teravili, turvas, killustik, hakkepuu jne. Iseliikuvat veeremlasti ehk ro-ro kaupade vedu (17%

¹⁵ Lisaks Muugale ja Paldiski Lõunasadamale toimub puistlasti käitlemine ka Saaremaa sadamas.

veosemahust) ja mitteiseliikuvat veeremlasti (2–3% veosemahust) käideldakse Tallinna Sadama kolmes sadamas – Muuga, Paldiski Lõunasadam ja Vanasadam. Muud mujal liigitamata lasti (8–20% veosemahust) käideldi 2019. ja 2020. aastal kõige enam Pärnu sadamas ja 2021. aastal Tallinna Sadama Muuga ja Paldiski Lõunasadamas. Muud mujal liigitamata lasti käideldakse ka veel Kunda ja Sillamäe sadamates. Kui teiste veoseliikide mahud on kolme aasta jooksul jäänud suhteliselt stabiilsele tasemele, siis muu mujal liigitamata lasti mahud on kasvanud kaks korda. Konteinerite käitlemisega tegelevad Eestis vähesed sadamad, peamiselt Muuga sadam ning vähemal määral Sillamäe ja Pärnu sadam. Konteinerite käitlus on sarnaselt mitteiseliikuva veeremlastiga väikese osakaaluga Eesti sadamates käideldav lastiliik.

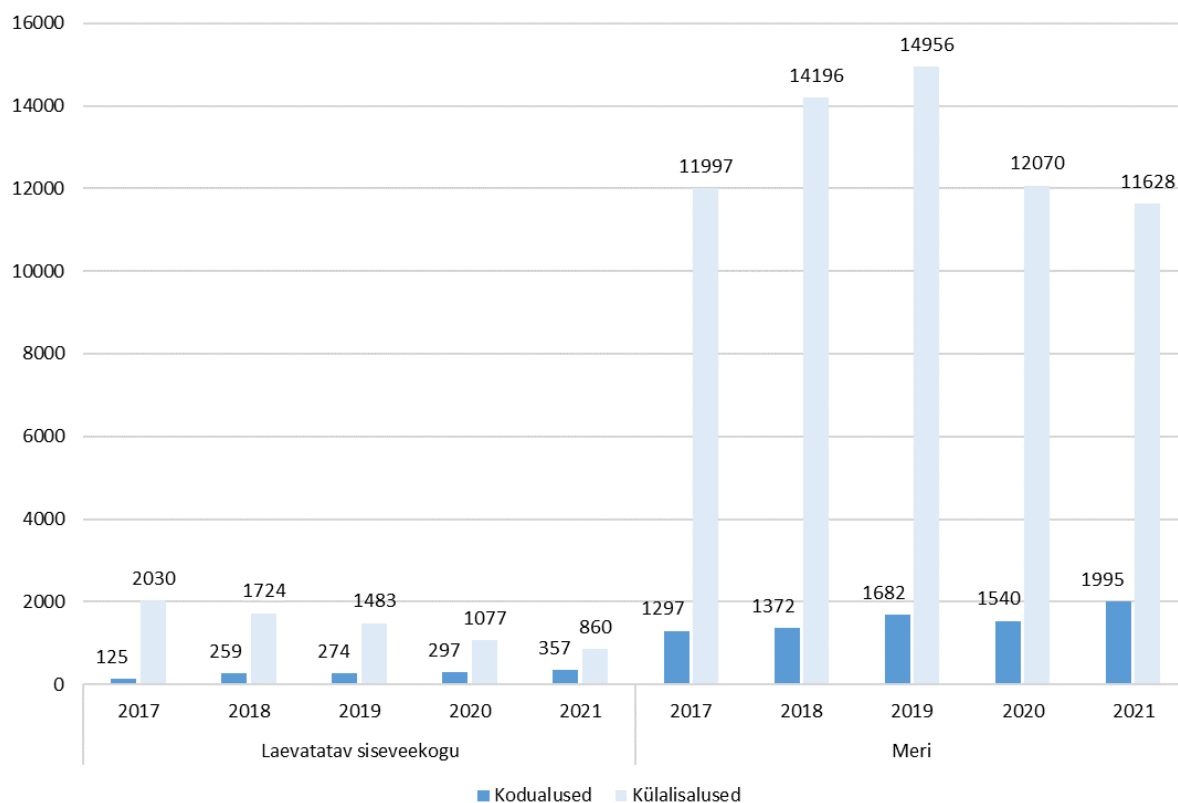

Joonis 26. Kaubavedu Eesti põhisadamate kaudu lastiliikide kaupa 2019–2021, jaotus

Allikas: Statistikaamet

3.2.3.2 Sadamate kaudu liikuvad reisijad ja laevad

Viimase viie aasta lõikes on näha, et alates 2017. aastast suurenes iga aastaga külalislaevade, st välisriigi lipu all sõitvate laevade hulk sadamates. Enim oli laevakülastusi aastal 2019, kui sadamaid külastas kokku 14 956 laeva. Järgmistel aastatel on ilmselt märgata 2020. aasta koroonapandeemiaviiruse mõjusid, kui laevakülastusi oli oluliselt vähem kui 2019. aastal. Aastaks 2021 ei olnud sadamate külustus veel jõudnud koroonaeelsele tasemele, külalislaevade arv oli hoopis veelgi vähenenud (joonis 27). Sarnast mustrit võib näha ka siseveekogu sadamates.

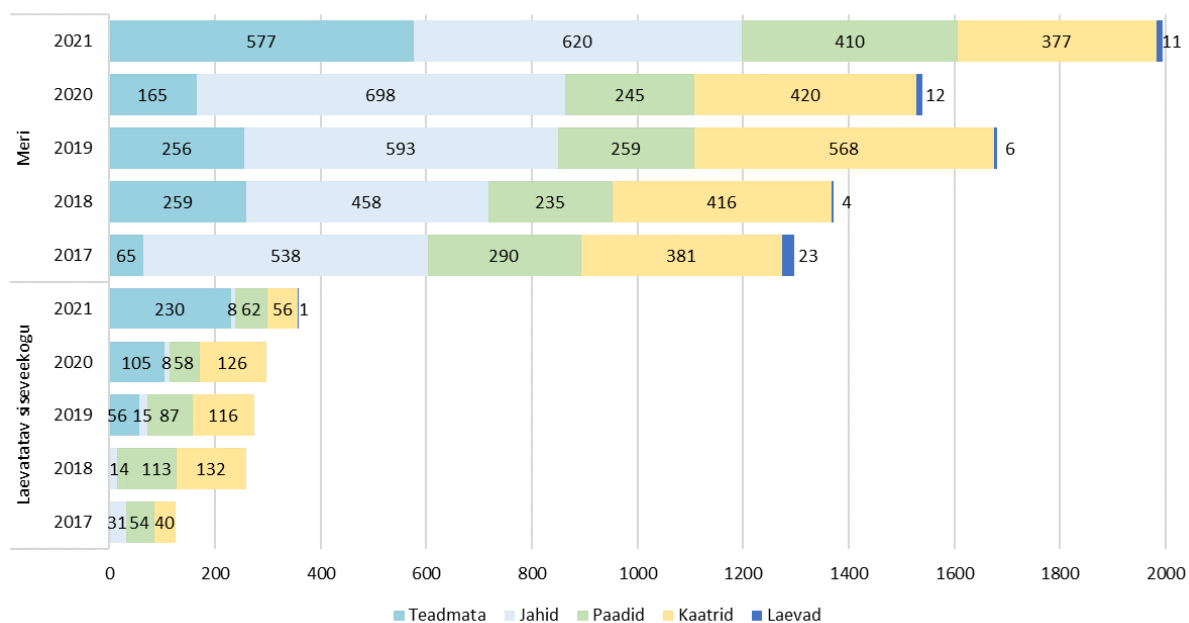

Joonis 27. Eesti ja välisriigi lipuga laevad Eesti sadamates aastate lõikes

Allikas: Transpordiamet (sadamate külastusandmete kaardirakendus)

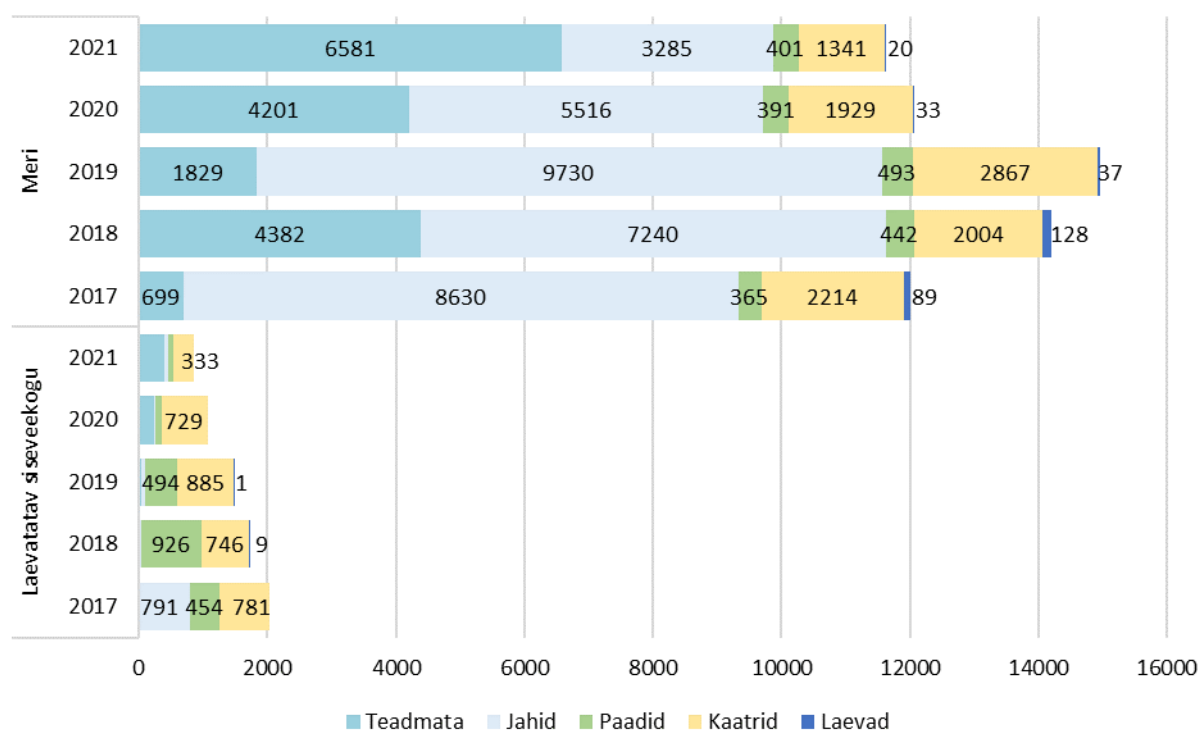
Kodulaevade, st Eesti lipu all sõitvate laevade lõikes oli 2021. aastal meresadamates enim teadmata tüüpi laevad (577), seejärel jahte (620) ja paate (410). 2020. aastal oli võrdluseks enim jahte (698). Kokkuvõtvalt on kodulaevade lõikes viie aasta jooksul suurenenud jahtide arv ja vähenenud suurt tüüpi laevade arv (joonis 28).

Meresadamaid külastanud külalislaevade seas oli pea kõikidel aastatel enim samuti jahte (8 630). Ka külalislaevade puhul võib märgata, et oluliselt on suurenenud teadmata tüüpi laevade arv. Laevatatavates siseveekogudes olid peamiselt külastajateks jahid ja kaatrid (joonis 29).

Joonis 28. Sadamaid külastanud Eesti lipuga laevatüübid 5 aasta lõikes

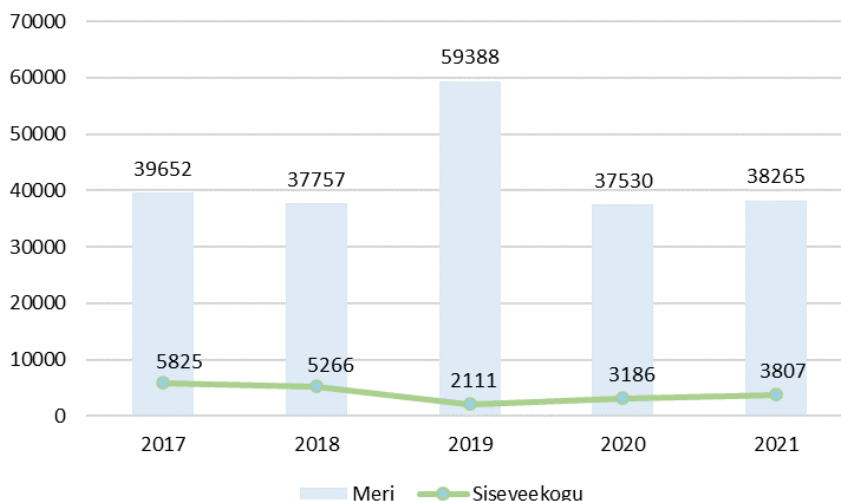
Allikas: Transpordiamet (sadamate külastusandmete kaardirakendus)

Joonis 29. Sadamaid külastanud välisriigi lipuga laevatüübid 5 aasta lõikes

Allikas: Transpordiamet (sadamate külastusandmete kaardirakendus)

Külalislaevadega saabus aastatel 2017–2021 sadamatesse kõige rohkem inimesi 2019. aastal (vt joonis 30), kui Eesti sadamaid külastas ligikaudu 60 000 väliskülastajat. 2020. aastal külastajate arv vähenes umbes kolmandiku võrra. Alates 2021. aastast saabus rohkem külalisi kui eelneval aastal, ent laevu saabus vähem, mis viitab sellele, et 2021. aastal saabus rohkem suuremaid laevu.

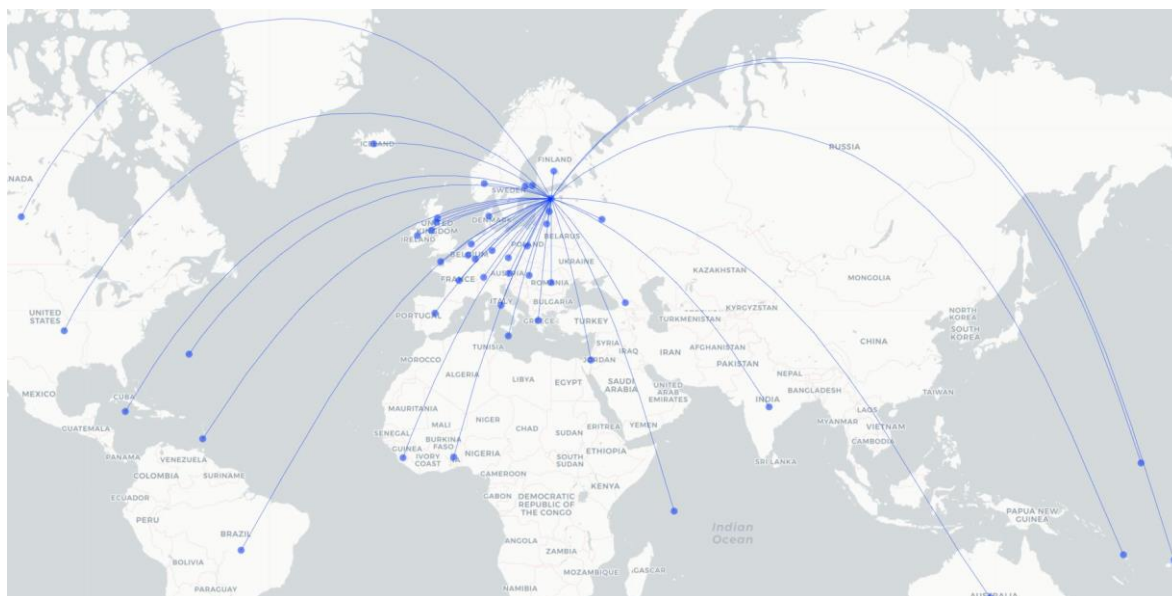

Joonis 30. Välisriigi lipuga laevadega saabunud reisijad

Allikas: Transpordiamet (sadamate külastusandmete kaardirakendus)

Viimase viie aasta jooksul on Eesti sadamatesse saabunud laevu kokku 46 erineva riigi lipuga. Enim on saabunud mõistagi Eesti lipuga laevu, mida on viie aasta jooksul kokku saabunud 32 152 (sulgudes külastuskorrad), seejärel Soome (24 084), Saksamaa (3 478) ja Läti lipuga (2 045).

Piirkondade vaatest külastavad Tallinna ja Harjumaa sadamaid lisaks Eesti laevadele enim Soome ja Ahvenamaa, Saksamaa ning Rootsi lipuga laevad (vt joonis 31). Nende riikide lippude all sõitjad on üldjuhul enamlevinud ka teistes Eesti sadamates, aga näiteks Kihnut külastatakse enim lisaks Eestile, Soome ja Ahvenamaale ning Saksamaale ka Lätist.

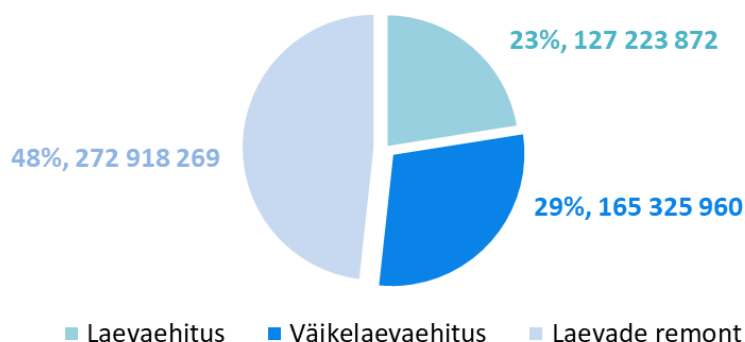

Joonis 31. Eesti sadamaid külastavate laevade lipuriigi järgi jagunemine

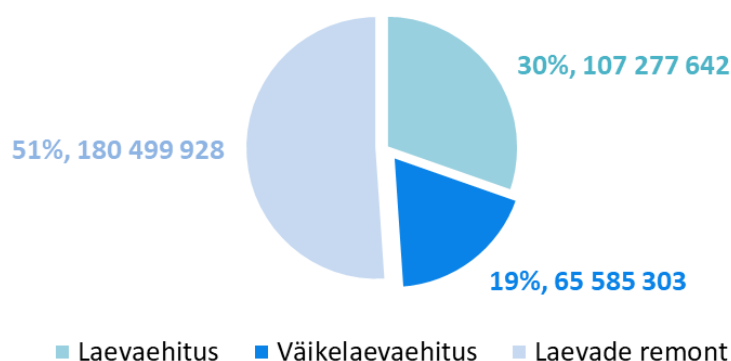
Allikas: Transpordiamet (sadamate külastusandmete kaardirakendus), autorite koostatud

3.3 LAEVAEHITUS

Laevaehituse valdkond jaguneb Eestis kolmeks suureks tegevusalaks – laevade ehitus (EMTAK koodid 3011, 30111, 3012, 30112, 30121), väikelaevaehitus ja laevade remont (EMTAK kood 33151). Nii valdkonna kogu müügitulu kui ka merenduse müügitulu poolest panustab laevaehituse valdkonda kõige enam laevade remont (2021. aastal oli tegevusala kogu müügitulu 273 miljonit eurot ja merenduse müügitulu 180 miljonit eurot). Umbes veerandi või veidi rohkem valdkonna müügitulust moodustasid laevaehituse tulud (vt joonis 32 ja Joonis 33). Laevaehituse valdkond pakkus 2021. aastal tööd kokku ligikaudu 4 000 inimesele. Kõikide laevaehituse tegevusalade majandusnäitajad ja suurimad tegijad on esitatud selle peatüki eraldi alapeatükkides.

Joonis 32. Laevaehitusettevõtete kogu müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade lõikes aastal 2021

Joonis 33. Laevaehitusettevõtete merenduse müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade lõikes aastal 2021

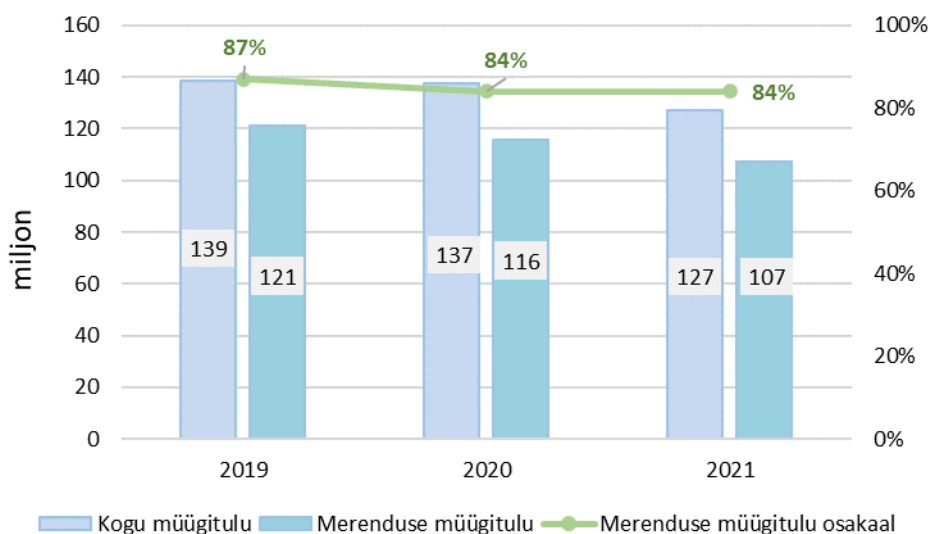
3.3.1 Laevade ehitus

Eesti merendussektoris tegutses aastatel 2019–2021 keskmiselt 146 laevade ehitusega tegelevat ettevõtet, neist keskmiselt 81%-l oli laevade ehitus põhitegevusalaks. Siia valdkonda kuuluvad nii laevade, lõbusõidu- ja sportpaatide kui ujuvkonstruktsioonide ehitusega tegelevad ettevõtted. Arvuliselt on valdkonnas kõige enam 1–9 töötajaga mikroettevõtteid (vt tabel 11). Keskmiselt 29%-l ettevõtetest polnud töötajaid (ehk töötajate arv oli null). Töötajate arvult suurimateks ettevõteteks on olnud Baltic Workboats AS, Marketex Marine OÜ, Aktsiaselts Luksusjaht ja Aktsiaselts Vertex Estonia. Valdkonnas tegutses neli aktsiaseltsi, ülejäänud olid osaühingud.

Tabel 11. Laevade ehitusega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

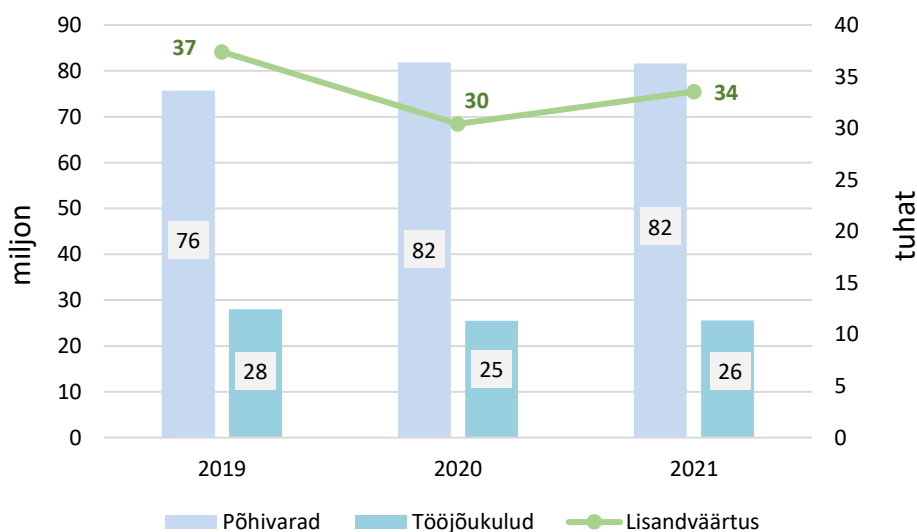
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU	KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	36	81	24	3	0	144	952	138 837 673	121 105 024	87%
2020	41	82	22	3	0	148	972	137 452 552	115 626 027	84%
2021	49	74	19	4	0	146	1026	127 223 872	107 277 642	84%

Aastatel 2019–2021 oli laevade ehitusega tegelevate ettevõtete müügitulu keskmiselt 135 miljonit eurot (joonis 34), millest merenduse osakaal oli 85% (115 miljonit eurot). Merendusega seotud müügitulu poolest on suurimateks ettevõteteks olnud samuti Baltic Workboats AS, Marketex Marine OÜ, Aktsiaselts Luksusjaht ning Aktsiaselts Vertex Estonia. Keskmiselt 16% ettevõtetest oli mitteaktiivsed ehk neil puudus uuritud aastatel müügitulu. Aastate võrdluses on müügitulu koguarv olnud languses ja merenduse osakaal püsinud stabiilsena.

Joonis 34. Laevade ehitusega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine koos merenduse osakaaluga aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

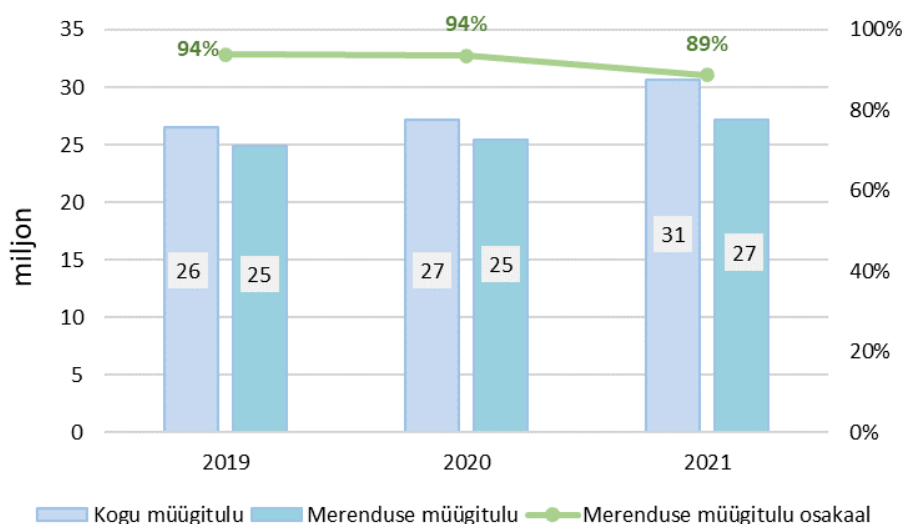
Laevade ehitusega tegelevate ettevõtete põhivarad ja töjõukulud on aastatel 2019–2021 kasvanud. Samas on ettevõtete lisandväärtus 2019. aastaga võrreldes langenud (vt joonis 35). Töjõukulud on vaadeldaval perioodil püsinud stabiilsena.

Joonis 35. Laevade ehitusega tegelevate ettevõtete põhivarad, töjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja töjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

Laevade ehitusega tegelevate ettevõtete hulka kuuluvad ka lõbusõidu- ja sportpaatide ehitusega tegelevad ettevõtted. Neid ettevõtteid on aastatel 2019–2021 olnud keskmiselt 48 ja aastate keskmiselt 80%-l oli lõbusõidu- ja sportpaatide ehitus põhitegevusalaks. Keskmiselt pakuvad ettevõtted tööd 242 töötajale aastas (2019. a 209, 2020. a 205, 2021. a 312). 2021. a toimus võrreldes eelmise aastaga tegevusala töötajate arvu kasv peaaegu poole võrra – 52%. Nende ettevõtete

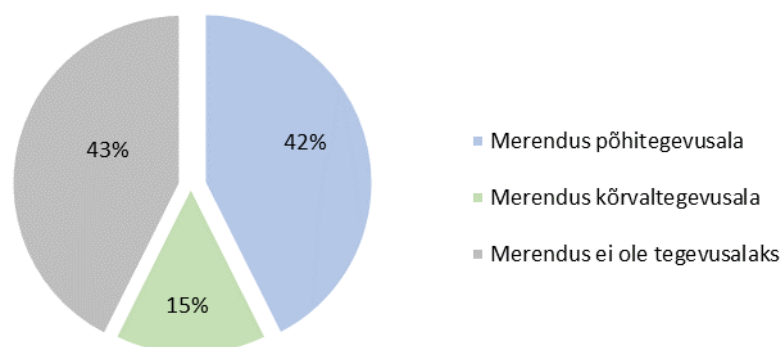
keskmine müügitulu oli kokku 28 miljonit eurot (vt joonis 36), mis moodustas keskmiselt 21% kogu laeva ehitusega tegelevate ettevõtete müügitulust. Ettevõtete merendusega seotud müügitulu oli keskmiselt 92% kogumüügitulust (26 miljonit eurot, 26% kogu laevaehituse valdkonna merendusega seotud müügitulust). Suurim ettevõtte töötajate arvu ja müügitulu poolest on aktsiaselts Luksusjaht, teised ettevõtted jäävad majandustulemuste poolest tagasihoidlikumaks.

Joonis 36. Lõbusõidu- ja sportpaatide ehitusega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine koos merenduse osakaaluga aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

3.3.2 Väikelaevaehitus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (TTJA) tegevuslubade registri ja selle uuringu küsitluse andmetel on Eestis kehtiva väikelaevade ehitamise loaga ettevõtteid keskmiselt 55. Siia valdkonda kuuluvad mitmed merendusega seotud tegevusalade ettevõtted (lõbusõidu- ja sportpaatide ehitusega (15 ettevõtet), laevade remondi ja hooldusega (10 ettevõtet), laevade (2 ettevõtet) või ujukonstruktsioonide ehitusega (2 ettevõtet), mageveekalapüügiga (1 ettevõtte) tegelevad ettevõtted), aga ka teiste majandussektorite ettevõtted (näiteks elamute ja mitmeluhoonete ehitusega (2 ettevõtet), enda või renditud kinnisvara üürileandmisega (2 ettevõtet) ning mehaanilise metallitöötlemisega (2 ettevõtet) tegelevad ettevõtted). Selles valdkonnas on merendusega põhitegevusalana tegutsevaid ettevõtteid keskmiselt 42% (joonis 37), merendusega lisategevusalana tegutsevaid ettevõtteid keskmiselt 15% ja merendusega tegevusalana tegutsevaid ettevõtteid keskmiselt 43%.

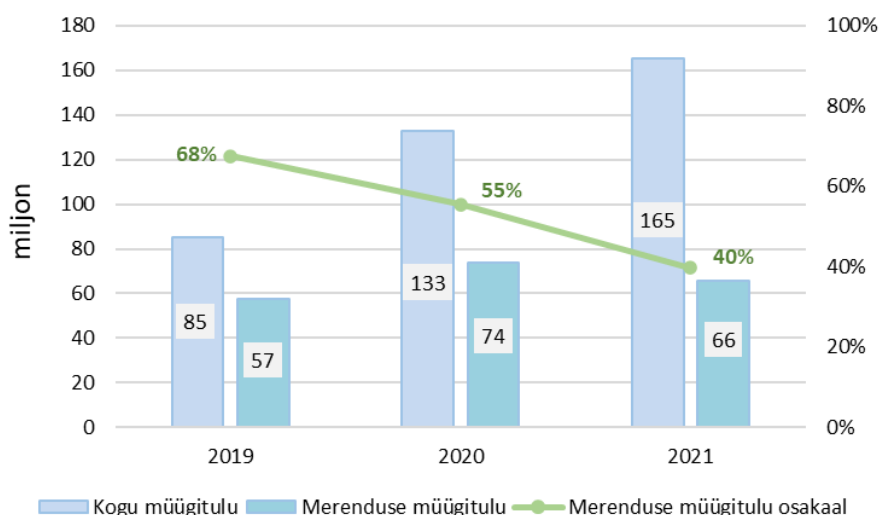
Joonis 37. Väikelaeva ehitusega tegelevate ettevõtete tegevusalade jaotus 2021. aastal

Arvuliselt on tegutsenud sellel alal kõige enam 1–9 töötajaga mikroettevõtteid (keskmiselt 32). Keskmiselt 31%-l ettevõtetest pole töötajaid olnud (ehk töötajate arv on null) (vt tabel 12). Töötajate arvult suurimaks ettevõtteks on Baltic Workboats AS, samuti pakuvad teistest rohkem töökohti Saare Yachts OÜ, OÜ LINGALAIID ja Osaühing MUVOR. Valdkonnas tegutses üks aktsiaselts, ülejäänud olid osaühingud.

Tabel 12. Väikelaevade ehitamisega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

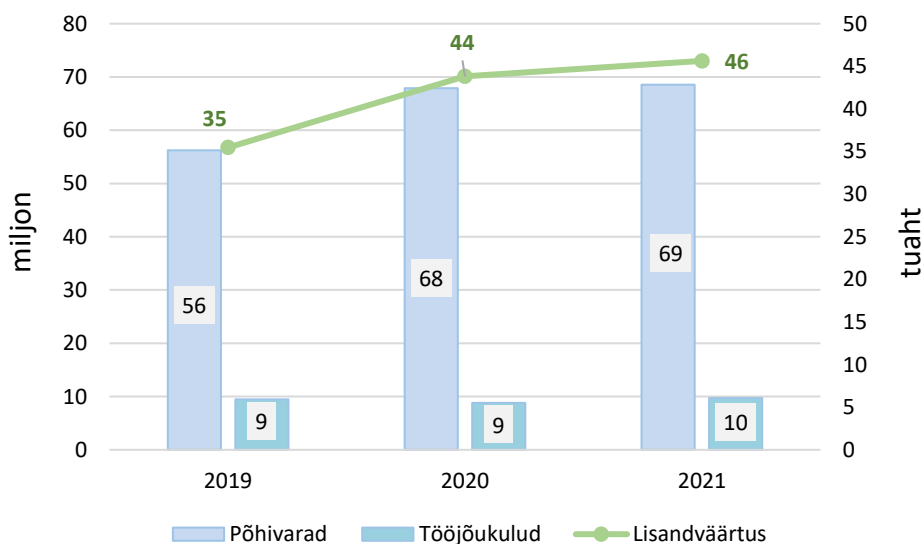
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV		MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU	KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL	
2019	15	36	6	1	0	58	379	85 003 326	57 434 203	68%	
2020	17	32	4	1	0	54	332	132 852 767	73 717 277	55%	
2021	20	27	6	1	0	54	335	165 325 960	65 585 303	40%	

Aastatel 2019–2021 oli väikelaevade ehitusega tegelevate ettevõtete müügitulu keskmiselt 128 miljonit eurot (vt joonis 38), millest merenduse osakaal oli 54% (66 miljonit eurot). Merendusega seotud müügitulu poolest on suurimateks ettevõteteks olnud Baltic Workboats AS, Kasperwiki Laevaomanikud OÜ ja Alandia Engineering Estonia OÜ. Keskmiselt neli protsenti ettevõtetest oli mitteaktiivsed ehk neil puudus uuritud aastatel müügitulu. Aastate võrdluses on kogu müügitulu kasvanud, kuid merendusega seotud müügitulu püsinud stabiilsena. Merenduse osakaal kogu müügitulust on langenud.

Joonis 38. Väikelaevade ehitusega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine koos merenduse osakaaluga aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Väikelaevade ehitusega tegelevate ettevõtete põhivarad ja lisandväärtus töötaja kohta on aastatel 2019–2021 kasvanud. Tööjõukulud töötajate kohta on uuritud perioodil püsunud pigem stabiilsena. Väikelaevade ehitusega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud ja lisandväärtus töötaja kohta on toodud järgneval joonisel (joonis 39).

Joonis 39. Väikelaevade ehitusega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

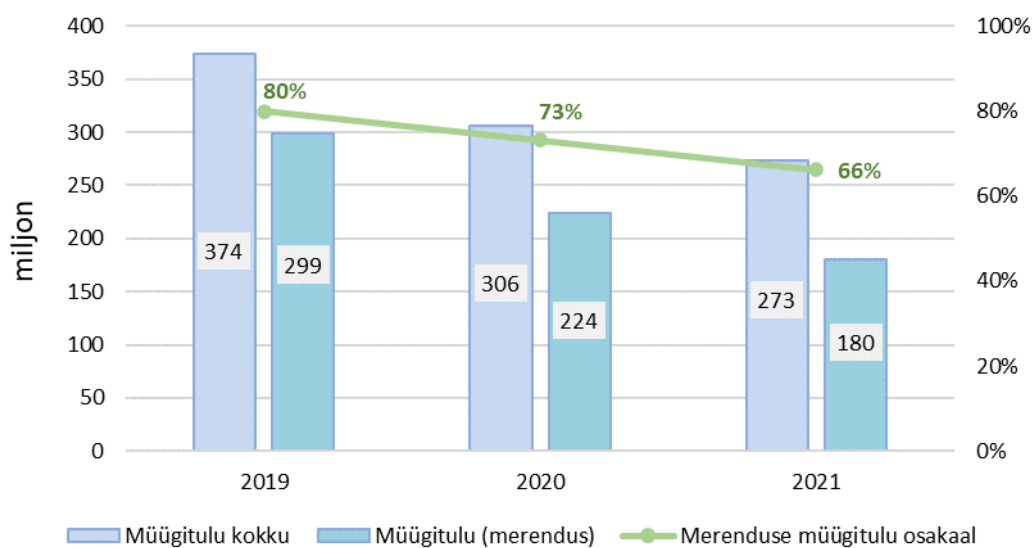
3.3.3 Laevade remont

Eesti merendussektoris tegutses aastatel 2019–2021 keskmiselt 225 laevade remondi ja hooldusega tegelevat ettevõtet, neist aastate keskmiselt 80%-l oli laevade remont ja hooldus põhitegevusalaks. Arvuliselt tegutses valdkonnas kõige enam 1–9 töötajaga mikroettevõtteid. Keskmiselt 31%-l ettevõtetest pole töötajaid olnud (ehk töötajate arvuks on olnud null) (vt tabel 13). Töötajate arvult on suurimateks ettevõteteks olnud AS LTH-Baas, Baltic Workboats AS ja Netaman Repair Group OÜ. Valdkonnas tegutses seitse aktsiaseltsi, üks usaldusühing ja üks täisühing, ülejäänud olid osahingud (igal aastal sama jaotus).

Tabel 13. Laevade remondi ja hooldusega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

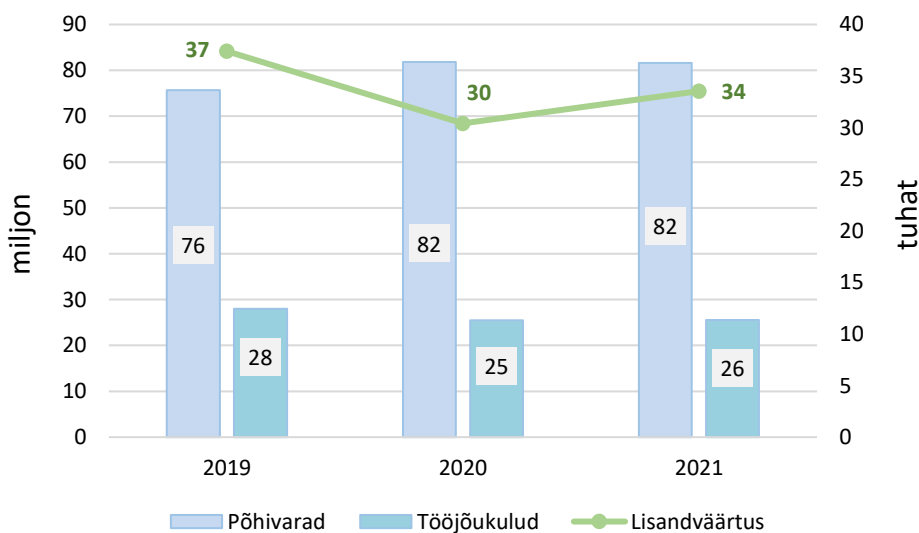
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKK	KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	70	116	29	10	1	226	2961	374 016 053	298 966 681	80%
2020	72	114	33	9	1	229	2581	306 413 091	224 184 433	73%
2021	67	107	36	9	1	220	2633	272 918 269	180 499 928	66%

Aastatel 2019–2021 oli laevade remondi ja hooldusega tegelevate ettevõtete müügitulu keskmiselt 318 miljonit eurot (vt joonis 40), millest merenduse osakaal oli 73% (235 miljonit eurot). Müügitulult (merenduse osakaal) suurimateks ettevõteteks on olnud AS LTH-Baas, Tallinn Shipyard OÜ ja SRC Group AS. Ainukese suurettevõtte (töötajate arv üle 250), milleks oli AS LTH-Baas, müügitulu moodustas keskmiselt 27% kogu valdkonna merendusega seotud müügitulust. Keskmiselt 14% ettevõtetest olid mitteaktiivsed ehk neil puudus uuritud aastatel müügitulu. Aastate võrdluses on müügitulu koguarv ja merenduse osakaal olnud languses.

Joonis 40. Laevade remondi ja hooldusega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine koos merenduse osakaaluga aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Laevade remondi ja hooldusega tegelevate ettevõtete põhivarad on aastatel 2019–2021 kasvanud (vt joonis 41). Tööjõukulud on võrreldes 2019. aastaga langenud, kuid püsinud muutumatuna aastatel 2020 ja 2021. Samas on ettevõtete lisandväärtus langenud kolmandiku võrra.

Joonis 41. Laevade remondi ja ehitusega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.4 RESSURSIKASUTUS

3.4.1 Vesiehitus

Vesiehitus on ehitustegevus, mille käigus rajatakse (vesi)ehitisi veekogudesse või remonditakse ja hooldatakse neid ehitisi. Samuti tegeletakse süvendamistöödega ning veekogude rajamise ja rekonstrueerimisega. Vesiehitusettevõtted on EMTAK koodiga 42911.

Vesiehitusega seotud ettevõtete arv on kolme aasta jooksul vähenenud (vt

tabel 14). Enamus tegevusala ettevõtetest on osaühingud, lisaks on nende seas olnud ka aktsiaseltse, üks tulundusühistu ja üks usaldusühing. Merenduse müügitulu arvestuses on viimase kolme aasta peale tegevusala suurimad ettevõtted Insenerehituse AS, Aktsiaselts Merko Ehitus Eesti ja GT EST OÜ. Kogu müügitulu arvestuses on suurimad Nordecon AS, Aktsiaselts Merko Ehitus Eesti ja Insenerehituse AS. Võrreldes 2019. aastaga on tegevusala töötajate arv vähenenud pea poole võrra – 2021. aasta seisuga on töötajate arv ca 500 inimest.

2019. aastal olid töötajate arvu poolest suurimad ettevõtted Aktsiaselts Merko Ehitus Eesti, Nordecon AS ja AS VALMAP GRUPP. 2020. aastal olid suurimad Aktsiaselts Merko Ehitus Eesti, Nordecon AS ja Aktsiaselts Terrat ning 2021. aastal olid suurimad Nordecon AS, Osaühing Kaurits ja Aktsiaselts Level.

Põhitegevusena vesiehitusega tegelevate ettevõtete osakaal on suurenenud (2019. aastal 58% ja 2021. aastal 74%). Kolme aasta jooksul on olnud keskmiselt üheksa ettevõtet, millel on aktiivne majandustegevus puudunud.

Tabel 14. Vesiehitusega seotud ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

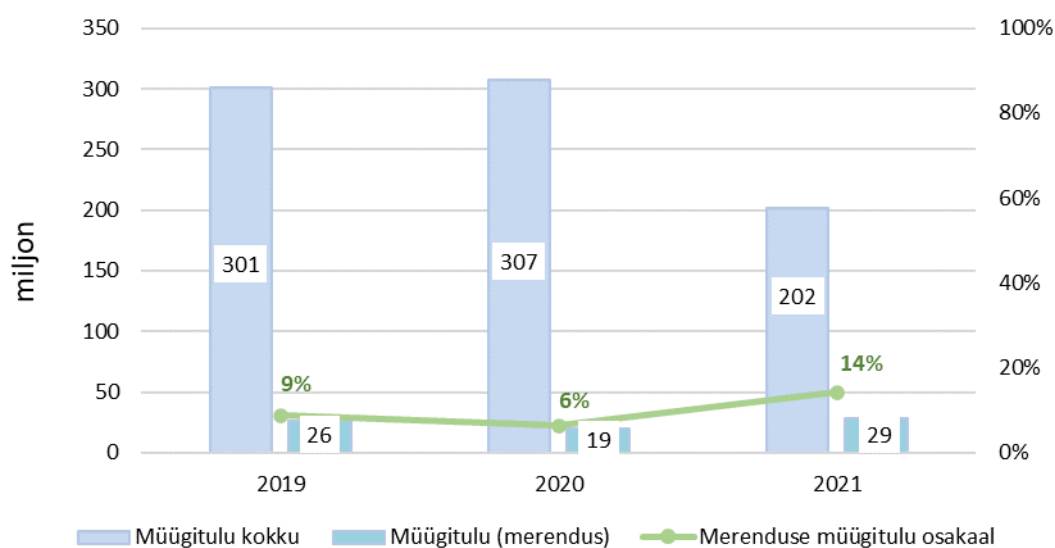
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE		MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU	ARV KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL	
2019	18	20	11	2	1	52 ¹⁶	896	301 202 948	26 416 009	9%	
2020	18	18	9	1		46	730	307 294 568	19 491 107	6%	
2021	13	18	7	2		40 ¹⁷	511	202 141 811	28 729 878	14%	

Viimase kolme aasta jooksul on tegevusala kogu müügitulus toimunud oluline langus (33%, võrreldes 2019. aastaga). Merenduse müügitulu on läbi kolme aasta püsitud suhteliselt sarnases mahus (joonis 42). Kogu müügitulu languse juures mängib olulist rolli Aktsiaselts Merko Ehitus Eesti, mis alates 2021. aastast enam vesiehitusega ei tegelenud.

¹⁶ Ettevõtete arvu puhul loendati hulka ka 2019. aastal veel eksisteerinud ja ilma majandustegevuseta ettevõtte EVO PUMPS OÜ, mis on nüüdseks Äriregistrist kustutatud teise ettevõttega ühinemise tõttu.

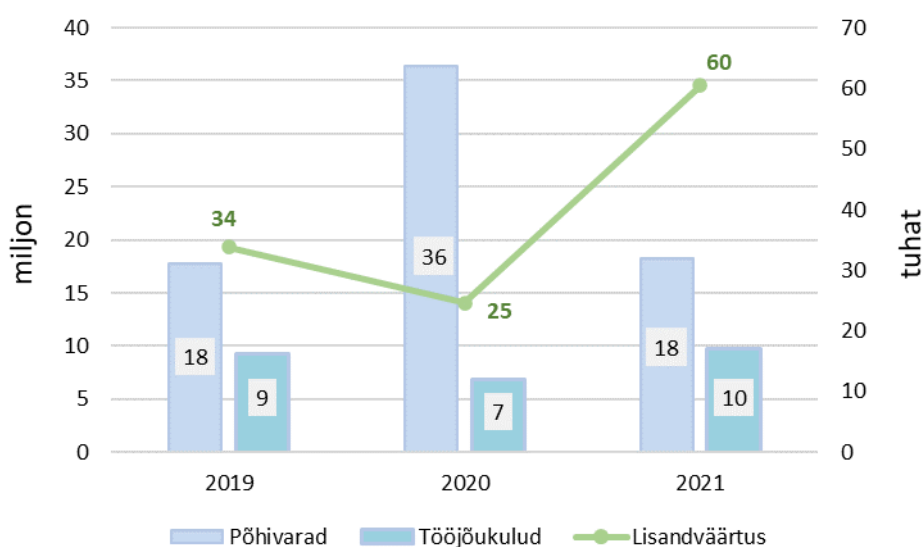
¹⁷ Samuti kuulub tegevusala ettevõtete alla ka kaks rahvusvahelist ettevõtet, keda tabelis loendatud ei ole (AKCIJU SABIEDRIBA BMGS EESTI FILIAAL ja GT Corporation SE).

Merenduse osakaal tegevusala kogu müügitulust on olnud vahemikus 6–14%, mis tähendab, et ettevõtetel võib olla olulisel määral lisategevusalasid.

Joonis 42. Vesiehitusega seotud ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

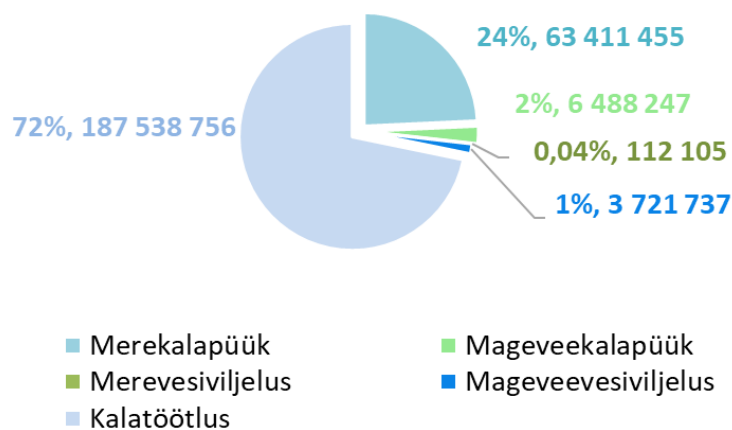
Vesiehitusega seotud ettevõtete põhivarad ja tööjõukulud on olnud stabiilsel tasemel, v.a 2020. aastal, kui põhivarad olid oluliselt suuremad (joonis 43). Põhivara kasvu 2020. aastal mõjutas Aktsiaselts Merko Ehitus Eesti. Lisandväärtus töötaja kohta on vaadeldava kolme aasta jooksul kasvanud peaaegu 2 korda ehk siis vesiehitusettevõtete tegevus on muutunud aja jooksul tulemuslikumaks.

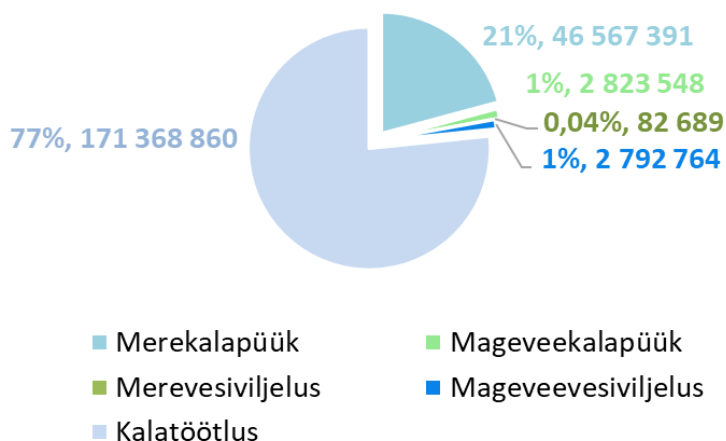
Joonis 43. Vesiehitusega seotud ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.4.2 Kalandus ja vesiviljelus

Kalanduse ja vesiviljeluse valdkonna moodustavad kalapüügi (nii meri kui sisevesi) (EMTAK koodid 03111, 03121), vesiviljeluse (nii meri kui sisevesi) (03211 ja 03221) ja kalatöötluste (EMTAK kood 10201) tegevusalad. 2021. aastal moodustasid valdkonna müügituludest suurima osa – ligikaudu kolmveerand valdkonna tuludest – kalatöötluste tulud (vt. joonis 44) ja veerand tuludest laekus merekalapüügist. Ülejäänud tegevusalade müügitulude suurus jäi tagasihoidlikuks, kõige väiksemat tulu teeniti merevesiviljelusega. Kalanduse ja vesiviljeluse valdkonnas oli 2021. aastal hõivatud ligikaudu 2 000 inimest.

Joonis 44. Kalanduse ja vesiviljeluse valdkonna ettevõtete kogu müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade lõikes aastal 2021

Joonis 45. Kalanduse ja vesiviljeluse valdkonna ettevõtete merenduse müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade lõikes aastal 2021

3.4.2.1 Kalapüük (meri ja magevesi)

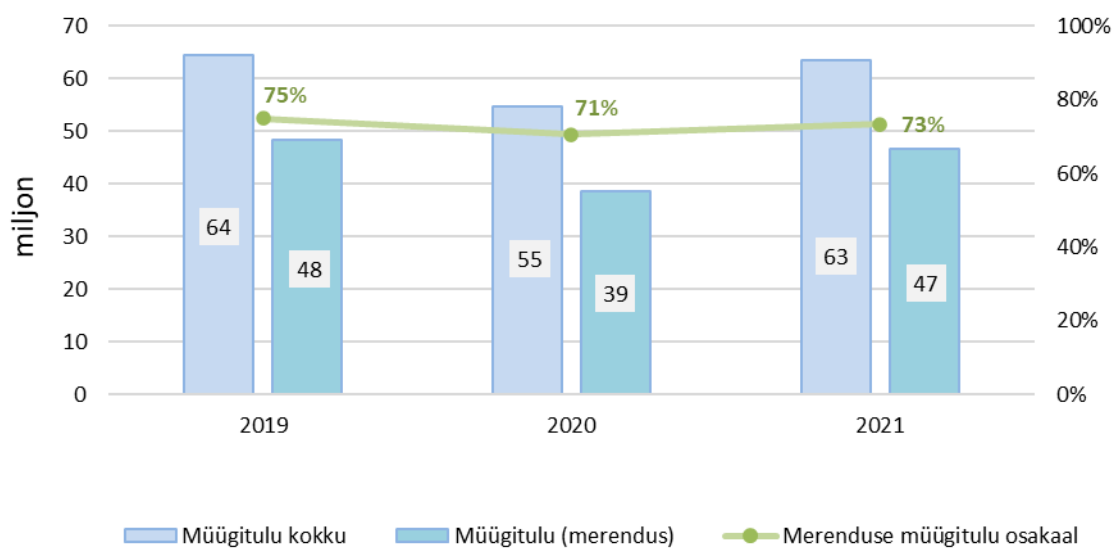
Merekalapüük

Eesti merendussektoris tegeles aastatel 2019–2021 merekalapüügiga keskmiselt 178 ettevõtet (vt tabel 15). Merekalapüügiga tegelevad Eestis peamiselt töötajateta ja 1–9 töötajaga mikroettevõtted. Kalapüüki iseloomustab kõrge füüsilisest isikust ettevõtjate osakaal. Füüsilisest isikust ettevõtjate andmeid ei ole selles analüüsis käsitletud. Lisaks füüsilisest isikust ettevõtjatele tegutsevad Eestis merekalapüügiga osaühingud, lisaks viis-kuus aktsiaseltsi, kaks kuni neli tulundusühistut ja üks-kaks täisühingut. Tegevusala ettevõtete arv on olnud kolme aasta jooksul üsna stabiilne, kõige enam tegeleti merekalapüügiga 2020. aastal –185 ettevõtet. Aktiivse majandustegevuseta olid vaadeldava perioodil jooksul 6–7% kõikidest tegevusala ettevõtetest. Merekalapüük andis kolme aasta jooksul keskmiselt tööd 457-le inimesele, kõige enam oli tööga hõivatuid samuti 2020. aastal – 569. Töötajate arvu poolest on tegevusala suurimad ettevõtted AKTSIASELTS DGM SHIPPING, OÜ Morobell ja Hiiu Kalur. Umbes kahele kolmandikule ettevõtetest on merekalapüük põhitegevusalaks.

Tabel 15. Merekalapüügi ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

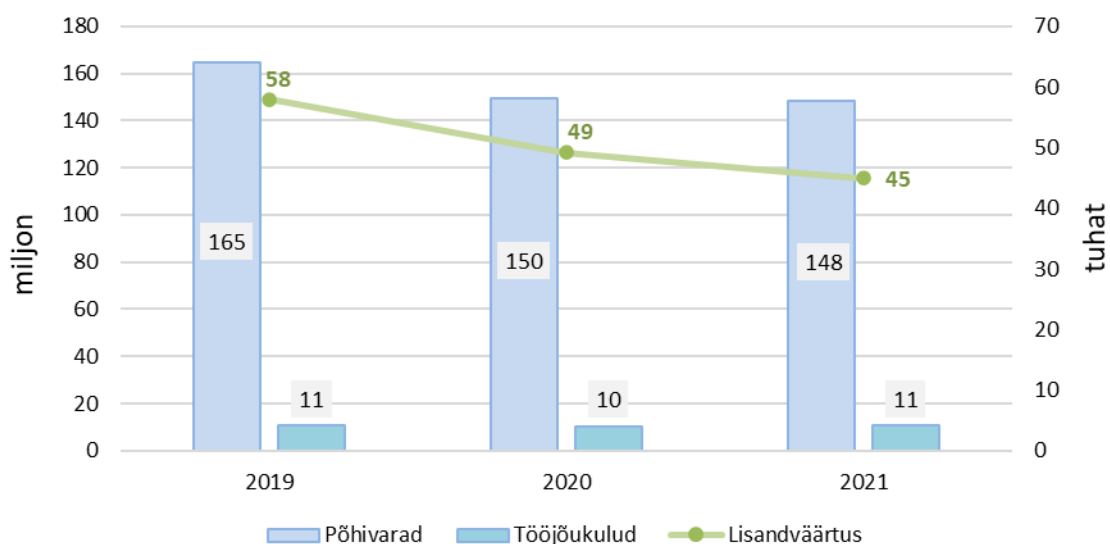
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	87	86	4	2	0	179	400	64 418 071	48 258 858	75%
2020	92	84	7	2	0	185	569	54 688 716	38 616 420	71%
2021	82	80	7	2	0	171	469	63 411 455	46 567 391	73%

Merekalapüügiga teenisid ettevõtted aastatel 2019–2021 keskmiselt 61 miljonit eurot tulu, millest 73% moodustas merenduse müügitulu (vt joonis 46) ehk merekalapüügiga tegelevate ettevõtete peamine tuluallikas ongi merekalapüük. Müügitulu (nii kogu müügitulu kui merenduse müügitulu) poolest on merekalapüügiga tegelevad suurimad ettevõtted Reyktal Aktsiaselts ja Reval Seafood OÜ. Kahe müügitulu alusel suurima ettevõtte merenduse müügitulu moodustas 2021. aastal kogu tegevusala merenduse müügitulust 72%.

Joonis 46. Merekalapüügi ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Merekalapüügi ettevõtete kolme aasta keskmine töjõukulude suurus on 11 miljonit eurot, töjõukulude suurus on olnud stabiilne (vt joonis 47). Erinevalt töjõukuludest on lisandväärtus töötaja kohta langenud igal aastal ja kokku on kolme aasta jooksul see näitaja langenud umbes veerandi võrra. Ettevõtete põhivarade suurus oli keskmiselt 154 miljonit eurot, põhivarad on langenud 10% võrra.

Joonis 47. Merekalapüügi ettevõtete põhivarad, töjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) (vasak telg = põhivarad ja töjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

Mageveekalapüük

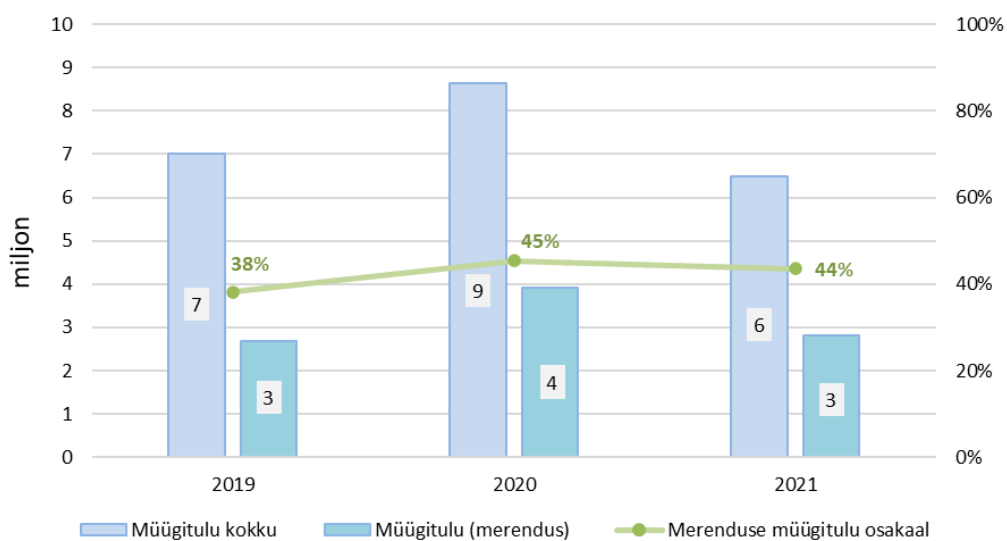
Mageveekalapüügiga tegelesid aastatel 2019–2021 keskmiselt 101 ettevõtet (vt. tabel 16), millest valdav enamus on osaühingud, lisaks üks aktsiaselts, kaks tulundusühistut ja üks täisühing. Mageveekalapüük on põhitegevusala umbes kolmveerandil ettevõtetest. Tegevusalale on iseloomulik suur hulk töötajateta ja mikroettevõtteid. Suured ettevõtted sel tegevusalal puuduvad. Vaadeldava perioodi jooksul olid sõltuvalt aastast 6–11 ettevõtet aktiivse majandustegevusega. Mageveekalapüük pakkus kolme aasta jooksul tööd keskmiselt 152-le inimesele, ent töötajate arv on kolme aasta jooksul langenud 17%. Töötajate arvu poolest on tegevusala suurim ettevõtte osaühing „Latikas.“

Tabel 16. Mageveekalapüügi ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	49	46	3	0	0	98	160	7 000 900	2 676 505	38%
2020	46	53	3	0	0	102	162	8 651 417	3 926 005	45%
2021	50	50	2	0	0	102 ¹⁸	147	6 488 247	2 823 548	44%

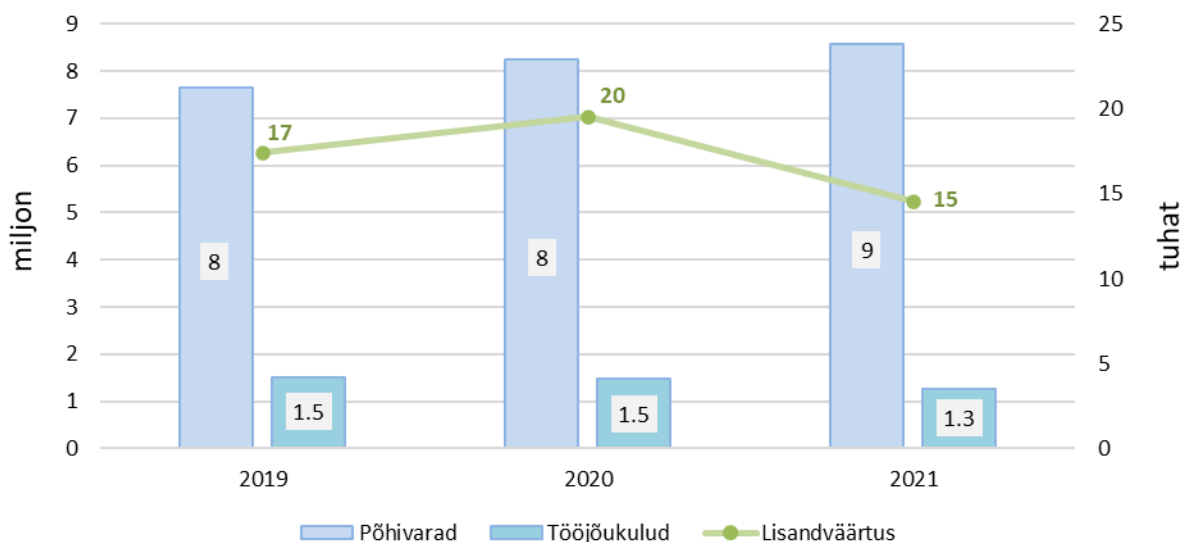
Mageveekalapüügi ettevõtted teenisid kolme aasta jooksul tulu keskmiselt 7,4 miljonit eurot. Meremajanduse müügitulu oli keskmiselt 3,1 miljonit eurot (vt joonis 48), mis moodustas tegevusala kogu müügitulust umbes poole. Kui tegevusala kogu müügitulu langes kolme aasta jooksul 7% võrra, siis merenduse müügitulu vastupidiselt tõusis 5% võrra. Samas võrreldes mitmete teiste merendussektori tegevusalade 2020. aasta müügitulude näitajatega, kus müügitulud pigem langesid, mageveekalapüügi tegevusala kogu müügitulu 2020. aastal erandlikuna hoopis kasvas.

¹⁸ Lisaks 7 ettevõtet, mis olid asutatud 2021. a ja 2022. a, millel puudusid majandusnäitajad.

Joonis 48. Mageveekalapüügi ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Mageveekalapüügi ettevõtete põhivarade suurus on püsinud kolme aasta jooksul stabiilsena – keskmiselt 8,2 miljonit eurot (vt joonis 49). Tegevusala ettevõtete tööjõukulud on langenud 16% võrra. 2021. aastal oli languses ka lisandväärtus töötaja kohta, mis võrreldes 2020. aastaga langes umbes veerandi võrra.

Joonis 49. Mageveekalapüügi ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.4.2.2 Vesiviljelus (meri ja magevesi)

Merevesiviljelus

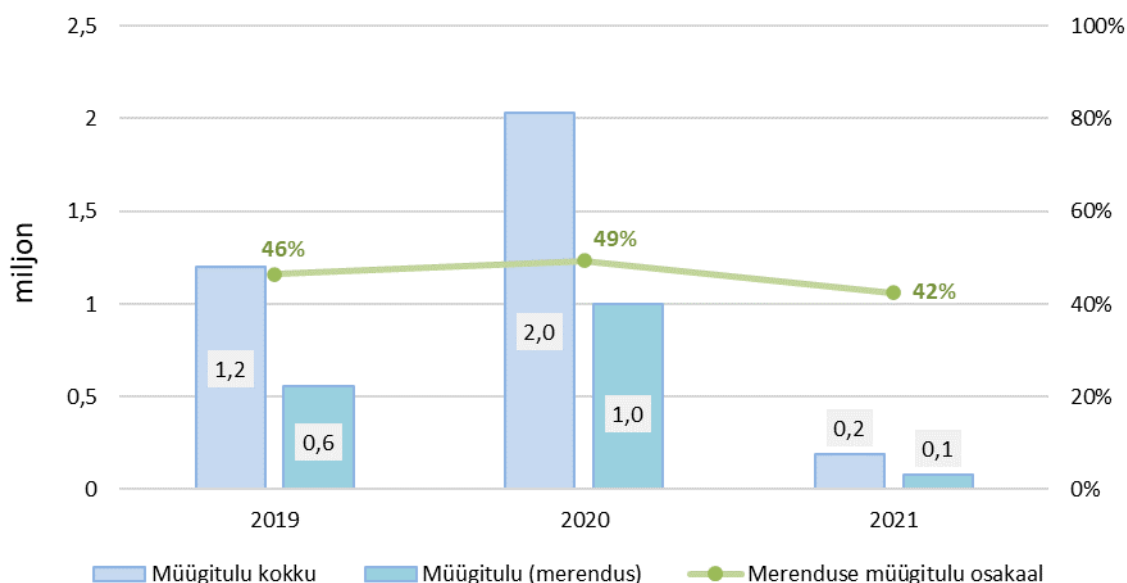
Merevesiviljelusega on aastatel 2019–2021 tegelenud stabiilne arv mikroettevõtteid – keskmiselt 11, mille töötajate arv on olnud aastate jooksul keskmiselt neli (vt tabel 17). Peamiselt on tegemist osaühingutega, lisaks ka üks tulundusühistu. Tegevusala iseloomustab kolme aasta jooksul aktiivse majandustegevuseta ettevõtete arvu kõrge osakaal, keskmiselt veidi enam kui pooltel ettevõtetel (kuus ettevõtet) ei toimunud kolme aasta jooksul majandustegevust. Aastate keskmiselt on merevesiviljelus põhitegevusala olnud üheksal ettevõttel.

Tabel 17. Merevesiviljelusega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	5	3	0	0	0	11	3	1 200 013	556 479	46%
2020	6	3	0	0	0	12	3	2 029 097	999 834	49%
2021	4	3	0	0	0	11 ¹⁹	5	188 612	79 933	42%

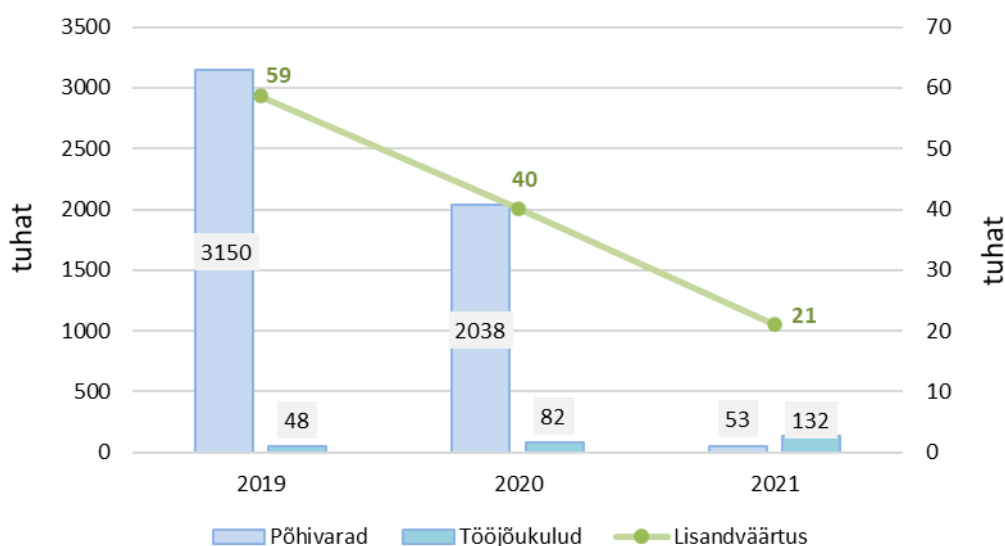
Kogu müügitulu ja müügitulu merenduse osakaalu poolest oli aastatel 2019–2020 suurim ettevõtte tegevusalal OÜ REDSTORM. Kuna ettevõtte majandusaasta kestab 01.07–30.06, puudusid analüüsi tegemise ajal andmed ettevõtte 2021. aasta majandustulemuste kohta (majandusaasta aruanne oli veel esitamata). Sellest tulenevalt on tegevusala kogu müügitulu ja merenduse müügitulu 2021. aastal moonutatud (vt joonis 50) ja ettevõtte majandusnäitajate lisandumisel tuleb arvestada muutustega kogu tegevusala näitajates. 2021. aastal oli merevesiviljeluse suurim äriühing nii müügitulu kui ka töötajate arvu poolest Eesti Avamere Vesiviljelejate Ühistu. Merendustegevuste müügitulu on merevesiviljelusega tegelevate ettevõtete müügitulust moodustanud vaadeldavate aastate lõikes keskmiselt 46% ehk ettevõtted teenivad umbes poole oma tulust merevesiviljelusega.

¹⁹ Lisaks üks 2022. a kevadel asutatud ettevõtte, millel puudusid majandusnäitajad.

Joonis 50. Merevesiviljelusega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Merevesiviljelusega tegelevate ettevõtete põhivarades ja lisandväärtuses on toimunud oluline langus (vt joonis 51). Siinkohal on muidugi oluline silmas pidada, et 2021. aasta andmetest puuduvad tegevusala suurima ettevõtte näitajad ja see avaldab olulist mõju tegevusala kõigile näitajatele. Tegevusala ettevõtete tööjõukulud on aastate jooksul kasvanud 1,75 korda (2019 vs 2021), kuid lisandväärtus töötaja kohta on langenud väga olulisel määral – 64%, mida ilmselt mõjutab OÜ REDSTORM näitajate puudumine.

Joonis 51. Merevesiviljelusega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

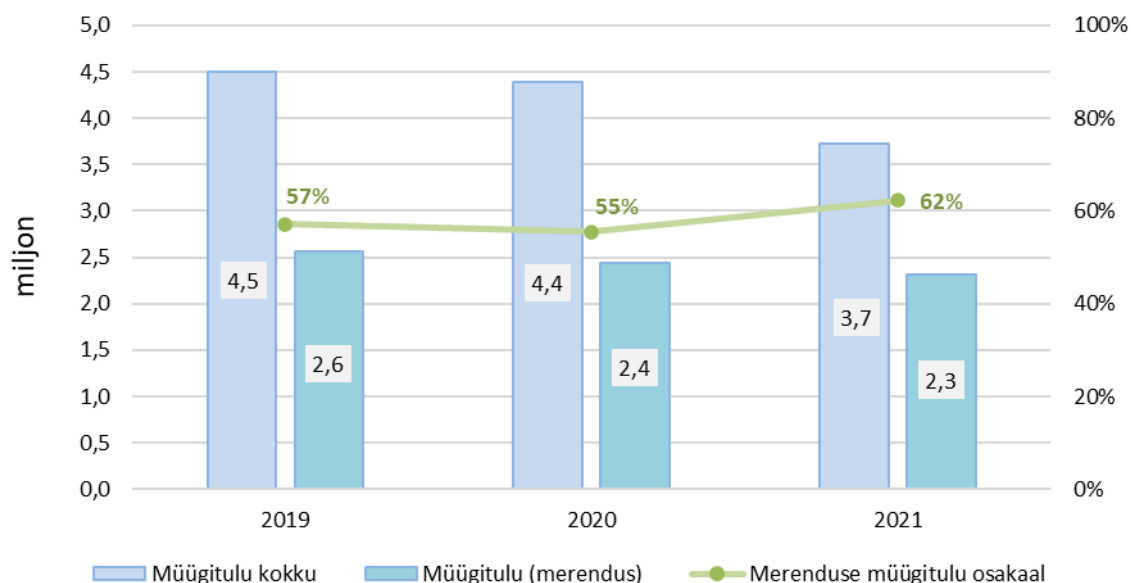
Magaveevesiviljelus

Aastatel 2019–2021 on Eesti merendussektoris olnud magaveevesiviljelusega tegelevaid ettevõtteid 38, mis kõik on osäühingud. Suuruse järgi on tegevusala ettevõtted kas töötajateta või 1–9 töötajaga mikroettevõtted. Kolmveerandil tegevusala ettevõtetest on magaveevesiviljelus põhitegevusala. Vaadeldavate aastate jooksul puudus umbes veerandil ettevõtetest aktiivne majandustegevus. Magaveevesiviljelusega tegelevate ettevõtete töötajate arv on olnud keskmiselt 56 inimest, töötajate arv on vähenenud umbes veerandi võrra (vt tabel 18). Töötajate arvu poolest on tegevusala suurim ettevõtte Osäühing Simuna Ivax.

Tabel 18. Magaveevesiviljelusega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

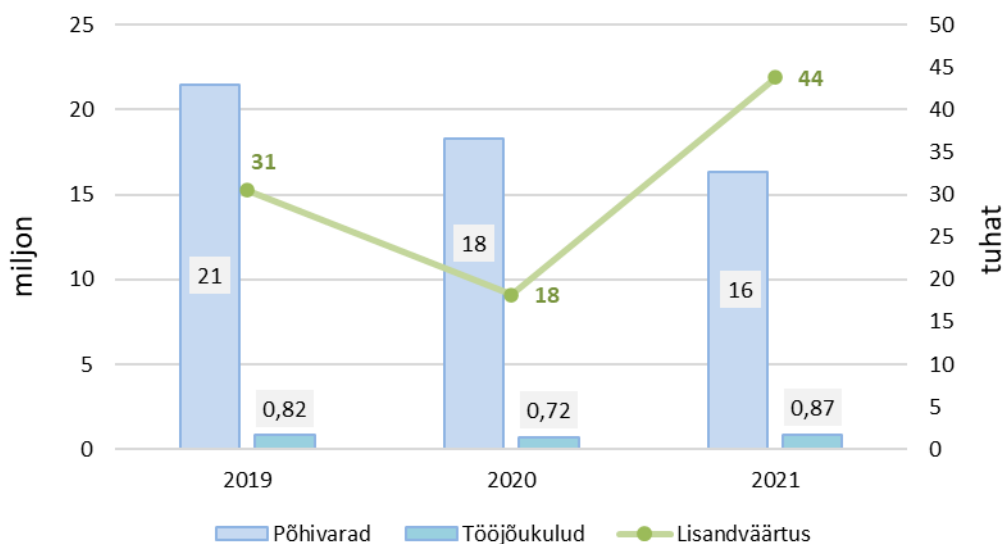
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	16	21	1	0	0	38	65	4 498 835	2 568 180	57%
2020	18	20	1	0	0	39	53	4 393 085	2 435 349	55%
2021	15	22	1	0	0	38	50	3 721 737	2 315 004	62%

Magaveevesiviljelusega tegelevate ettevõtete kogu müügitulu on olnud aastatel 2019–2021 keskmiselt 4,2 miljonit eurot, see on kasvanud 17% (vt joonis 52). Merenduse müügitulu oli keskmiselt 2,4 miljonit, kuid merenduse müügitulu osakaal on aastate jooksul tõusnud, moodustades 2021. aastal tegevusala kogu müügitulust umbes kaks kolmandikku. Merenduse müügitulu poolest on magaveevesiviljeluse suurimad ettevõtted osäühing Pähkla Vähi- ja Kalakasvatus, BM Trade OÜ ja Osäühing Simuna Ivax. Kolme suurima ettevõtte merenduse müügitulu kokku moodustas 2021. aastal kogu tegevusala merenduse müügitulust veidi üle poole, mis tähendab, et poolde tegevusala merenduse müügitulusse panustavad magaveevesiviljeluse tegevusala kolm suurimat ettevõtet ja ülejäänud tegevusala merenduse müügitulu osa on rohkem killustunud.

Joonis 52. Mageveevesiviljelusega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine koos merenduse osakaaluga aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Mageveevesiviljelusega tegelevate ettevõtete põhivarade suurus oli keskmiselt 18,7 miljonit eurot, see on langenud umbes veerandi võrra. Tööjõukulud on olnud ligikaudu 800 tuhat eurot, selle näitaja suurus on püsinud üsna stabiilsena. Vastupidiselt tööjõukuludele on lisandväärtus töötaja kohta langenud 2020. aastal 40% võrra ja seejärel tõusnud 140% võrra (vt joonis 53).

Joonis 53. Mageveevesiviljelusega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

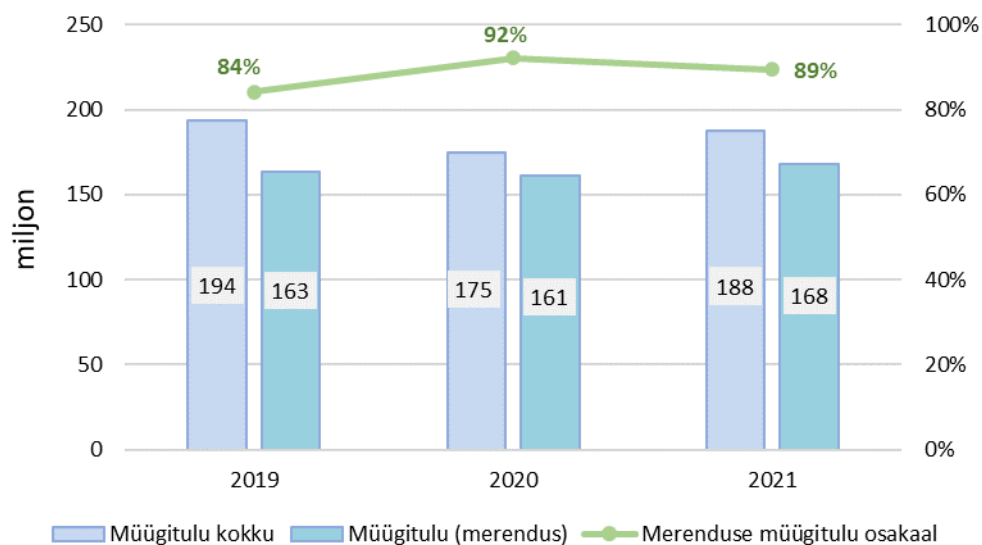
3.4.2.3 Kalatöötlus

Kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamisega tegelevaid ettevõtteid oli perioodil 2019–2021 aastas keskmiselt 95 (vt tabel 19). Kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine oli põhitegevusalaks enamikele valdkonda kuuluvatele ettevõtetele (keskmiselt 86%). Arvuliselt on valdkonnas kõige enam tegutsevaid 1–9 töötajaga mikroettevõtteid, keskmiselt 37 ettevõtet aastas. Samuti polnud valdkonna ligikaudu neljandikul ettevõtetest üldse töötajaid (töötajate arv oli null). Töötajate arvult suurimateks ettevõteteks olid Aktsiaselts Paljassaare Kalatööstus ja Aktsiaselts M.V.WOOL. Valdkonnas tegutses kümme aktsiaseltsi ja kolm tulundusühingut, ülejäänud olid osühingud.

Tabel 19. Kalatöötusega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

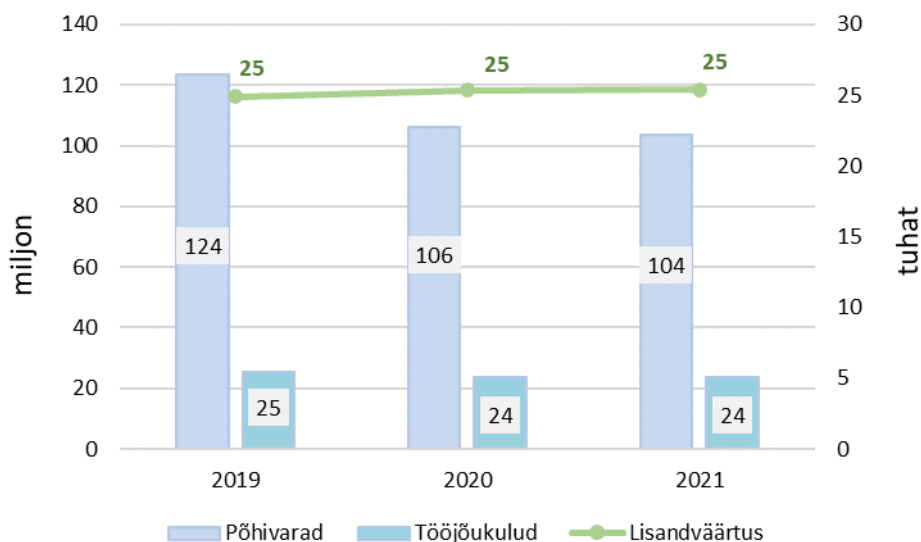
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU	KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	26	36	24	9	0	95	1 465	193 926 492	163 180 098	84%
2020	24	36	26	9	0	95	1 465	174 614 920	160 956 383	92%
2021	24	40	21	9	0	94	1 340	187 538 756	167 736 020	89%

Aastatel 2019–2021 oli kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise tegelevate ettevõtete müügitulu keskmiselt 185 miljonit eurot (vt. joonis 54), millest merenduse osakaal oli 89% (164 miljonit eurot). Merendusega seotud müügitulult olid suurimateks ettevõteteks samuti Aktsiaselts Paljassaare Kalatööstus ja Aktsiaselts M.V.WOOL. Uuritud perioodil oli keskmiselt 9% ettevõtteid, millel puudus müügitulu. Aastate võrdluses on nii kogu müügitulu kui ka merendusega seotud müügitulu kahanenud aastal 2020, kuid kasvanud taas 2021. aastal. Merenduse osakaal kogu müügitulust oli 2019. aastal veidi madalam, kuid on püsinud üldiselt stabiilsena.

Joonis 54. Kalatööstusettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine koos merenduse osakaaluga aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Kalatööstusettevõtete põhivarad ja tööjõukulud on aastatel 2019–2021 olnud stabiilsed, kuid siiski ja pisut kahanenud (vt joonis 55). Lisandväärtus töötaja kohta on olnud uuritud perioodil stabiilselt 25 tuhat eurot.

Joonis 55. Kalatööstusettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus (tuhandetes eurodes) töötaja kohta aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.4.3 Energiaallikad

Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni (ETEA) andmetel ei ole Eestis seni ühtegi meretuuleparki. Esimese meretuulepargi projekti algatas aastal 2006 AS Enefit Green Hiiumaale, kuid projekt on jäänud kohalike elanike vastasseisu tõttu seisma. Meretuuleparkide arendus sai olulise vajamineva tõuke 2022. a maikuu, kui kehtestati Eesti mereala planeering, kus määrati meretuuleparkide arendamiseks sobivad alad, mis andis TTJA-le võimaluse viia läbi meretuuleparkide taotluste menetlustoiminguid. Selleks ajaks oli TTJA-le esitatud 20 meretuulepargi rajamise taotlust.

Samuti puuduvad Eestis merelainet energia tootmiseks kasutavad ja rakendavad ettevõtted. Laineenergia on suure potentsiaaliga energiaallikas nii Eestis kui mujal maailmas. Nii Euroopas kui ka Ameerikas planeeritakse lasta merre lirimaal toodetavad laineenergiajaamad, vähendamaks energiapuudust (Postimees, 2022)²⁰. Eestis võiks tulevikus väikesaartele energiat toota merelainetest, selle võimalusi Läänemeres on uurinud Tallinna Tehnikaülikooli teadlased. Praegu on toimivad lahendused sobilikud aga avaookeanis kasutamiseks ja neid on vaja merelainetega kohaldada (Hellerma, 2022).²¹

Kuigi laineenergia on tohutu potentsiaal, siis on aktiivne lainevõimekus hetkel maailmas 2,31 MW (2020. a seisuga) ja toimivad laineenergia projektid on pigem teadusliku suunitlusega. Võrreldes teiste taastuvenergia liikidega on laineenergia mitmeid eeliseid²²:

- laineenergia on suure energiatihedusega, mis on 10 korda kõrgem kui tuule- ja päikeseenergia,
- laineenergia kättesaadavus on kuni 90%, kui näiteks tuule- ja päikeseenergia kättesaadavus on 20-30%,
- laineenergia tehnoloogial on vähene mõju keskkonnale,
- laineenergia on võimalik kombineerida teiste taastuvenergia jaamadega täiendava energiaallikana ja laineid on võimalik rohkem ette ennustada.

Rootsi majandusvööndi vetes tehtud uuringu (Nilsson jt 2019)²³ tulemusel selgus, et potentsiaalne aastane keskmine laineenergia juurdevool on selle piirkonna näitajate arvestuse põhjal kuni 45 MWh/m/aastas, kuid sõltuvalt kohalike regioonide eripäradest ka kuni 65 MWh/m/aastas. Erik Nilssoni ja teiste teadlaste poolt läbiviidud uuring kasutas laineenergia võimekuse määramisel 5-klassilist meetodit (laineenergia keskmine väärtus ja standardviga erinevatel 1 kilomeetri kaugusel rannikust paiknevates vahemikes/asukohtades), mis võrdleb laineenergia kogust ühes asukohas

²⁰ Postimees (2022). Maailma suurimad laineenergia megajaamad hakkavad Euroopa elektrinalga leevendama. [<https://tehnika.postimees.ee/7633664/maailma-suurimad-laineenergia-megajaamad-hakkavad-euroopa-elektrinalga-leevendama>]

²¹ Hellerma, J. 2022. ERR. Tulevikus võib väikesaarte elekter tulla merelainetest.

²² Guo, B., Ringwood J.V. A review of wave energy technology from a research and commercial perspective. *ET Renew. Power Gener.* 2021;15:3065–3090. <https://doi.org/10.1049/rpg2.12302>

²³ Nilsson, E.; Rutgeresson, A.; Dingwell, A.; Björkqvist, J.-V.; Pettersson, H.; Axell, L.; Nyberg, J.; Strömstedt, E. Characterization of Wave Energy Potential for the Baltic Sea with Focus on the Swedish Exclusive Economic Zone. *Energies* **2019**, *12*, 793. <https://doi.org/10.3390/en12050793>

teiste rannikust sama kaugel paiknevate asukohtadega ja võimaldab tuvastada laineenergia seisukohast perspektiivseid piirkondi. Meetodit on võimalik rakendada teistes vesikondades mujal maailmas ja aidata tuvastada kohalikul tasandil potentsiaalseid laineenergia muundurite rajamise asukohti.

3.5 TEENINDUSTE GEVUS MAAL JA MEREL

3.5.1 Teenindustegevused maal

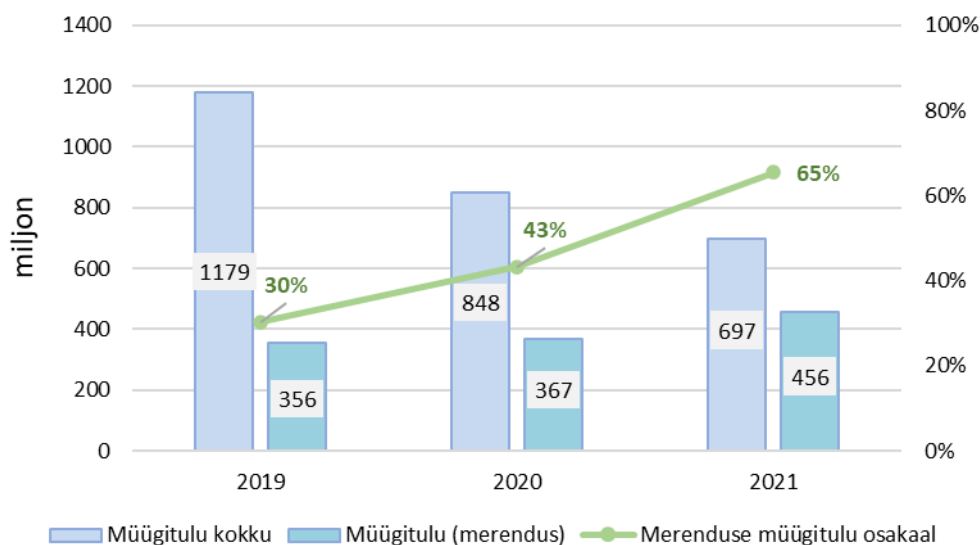
3.5.1.1 Mere-lastiveo korraldamine, laevade agenteerimine

Mere-lastiveo korraldamise ja laevade agenteerimise teenust pakkuvaid ettevõtteid oli aastatel 2019–2021 keskmiselt 161 aastas. Mere-lastiveo korraldamine ja laevade agenteerimine oli põhitegevusalaks enamikele valdkonda kuuluvatele ettevõtetele, keskmiselt 82%-le ettevõtetele. Arvuliselt tegutses valdkonnas kõige enam 1–9 töötajaga mikroettevõtteid, keskmiselt 90 ettevõtet (vt Tabel 20). Samuti puudusid ligikaudu kolmandikul valdkonna ettevõtetest (52 ettevõtet aastas) töötajad (töötajate arv oli null), ehk 32% kõikidest ettevõtetest. Töötajate arvult olid suurimateks ettevõteteks CMA CGM Global Business Services OÜ, HHLA TK Estonia AS ja Gunvor Services AS. Valdkonnas tegutses 12 aktsiaseltsi, ülejäänud olid osühingud.

Tabel 20. Mere-lastiveo korraldamise ja laevade agenteerimise teenust pakkuvate ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

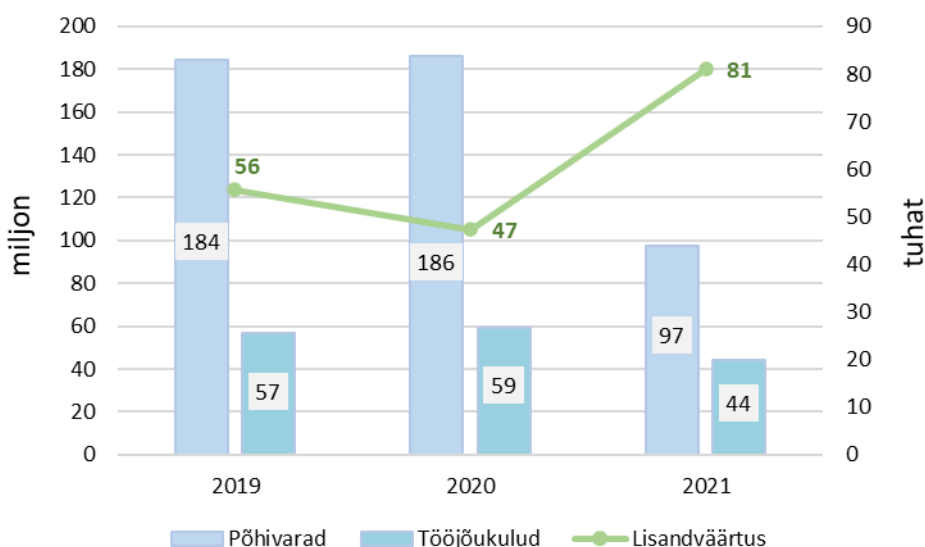
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU	KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	55	98	16	3	2	174	1914	1 178 930 994	356 196 234	30%
2020	55	91	15	3	2	166	1725	848 405 849	366 938 083	43%
2021	46	81	14	2	0	143	906	697 073 315	456 493 977	65%

Aastatel 2019–2021 oli mere-lastiveo korraldamise ja laevade agenteerimise teenust pakkuvate ettevõtete müügitulu keskmiselt 908 miljonit eurot (vt joonis 56), millest merenduse müügitulu moodustas umbes poole (400 miljonit eurot). Merendusega seotud müügitulult suurimateks ettevõteteks olid Ookeani Konteinerredude Osühing, Keystone Shipping OÜ ja aktsiaselts NT Bunkering. Uuritud perioodil oli keskmiselt 14% ettevõtteid, millel puudus müügitulu. Aastate võrdluses on kogu müügitulu järsult kahanenud, seda eelkõige ilmselt seoses koroonapandeemia kriisiga 2020. ja 2021. aastal. Merenduse müügitulu on kasvanud umbes veerandi võrra (2019 vs 2021), merenduse osakaal kogu müügitulust on igal aastal kasvanud.

Joonis 56 Mere-lastiveo korraldamise ja laevade agenteerimise teenust pakkuvate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine koos merenduse osakaaluga aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Sarnaselt müügituluga on ka ettevõtete põhivarad ja töjõukulud aastatel 2019–2021 langenud, seda eelkõige 2021. aastal. Lisandväärtus töötaja kohta on uuritud perioodil kasvanud seoses töötajate arvu vähenemisega 2021. aastal. Mere-lastiveo korraldamise ja laevade agenteerimise teenust pakkuvate ettevõtete põhivarad, töjõukulud ja lisandväärtus töötaja kohta on toodud järgneval joonisel (joonis 57).

Joonis 57. Mere-lastiveo korraldamise ja laevade agenteerimise teenust pakkuvate ettevõtete põhivarad, töjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 kohta (vasak telg = põhivarad ja töjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

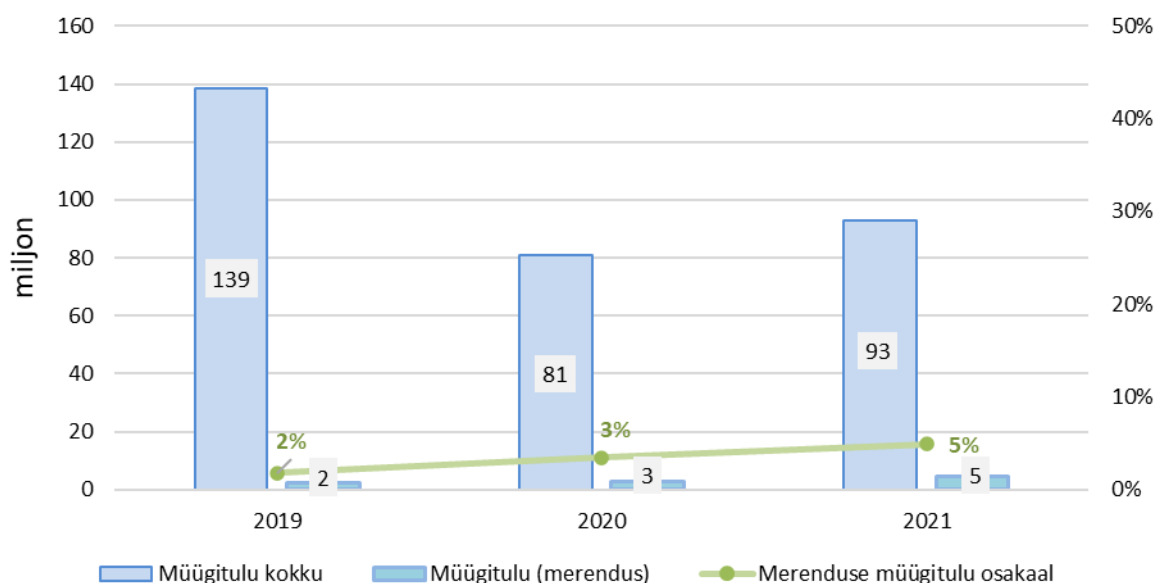
3.5.1.2 Tolliagentide tegevus

Eesti merendussektoris tegutses aastatel 2019-2021 keskmiselt 18 tolliagentide teenuseid osutavat ettevõtet, millest kaks kolmandikku olid osaühingud. Tolliagentide hulgas puuduvad töötajateta ettevõtted, üle poole ettevõtetest on aga 1–9 töötajaga mikroettevõtted (vt tabel 21). 2019. aastal oli tegevusala ettevõtete hulgas ka üks suurettevõte – AS DBT, mis hiljem vahetas tegevusala, hakates tegelema lastikäitlemisega. Pärast seda tolliagentide hulgas suurettevõtteid ei ole. Kolme aasta jooksul töötas tolliagentide teenuseid osutavates ettevõtetes keskmiselt 400 inimest. Tegevusala töötajate arv on kolme aasta jooksul langenud peaaegu poole võrra – 44%. Töötajate arvu muutusele avaldas mõju AS DBT tegevusala muutus, mis oli seni töötajate arvu poolest tegevusala suurim ettevõte. Pärast AS DBT valdkonnast lahkumist on tegevusala suurim ettevõte töötajate arvu poolest DHL Logistics Estonia OÜ.

Tabel 21. Tolliagentide teenuseid osutavate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

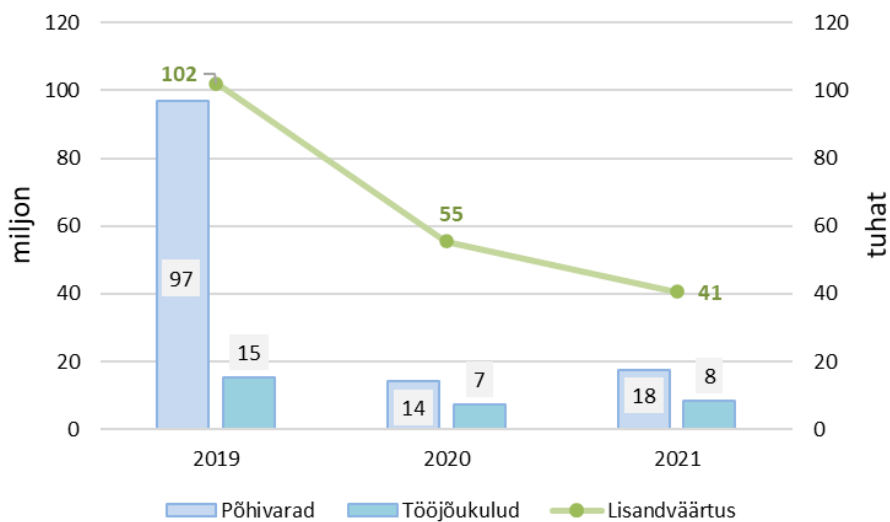
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	0	10	5	2	1	18	571	138 545 811	2 489 373	2%
2020	0	10	5	2	0	17	308	80 965 415	2 787 425	3%
2021	0	12	5	2	0	19	320	92 739 946	4 533 268	5%

Tolliagentide teenuseid osutavad ettevõtted teenisid aastatel 2019–2021 müügitulu keskmiselt 104 miljonit eurot, see langes kolme aasta jooksul kolmandiku võrra. Merendussektoris tegutsevate tolliagentide merenduse müügitulu moodustas ettevõtete kogutulust keskmiselt 3% ehk 3,3 miljonit eurot (vt joonis 58). Vastupidiselt ettevõtete kogu müügitulule kasvas tegevusala merenduse müügitulu kolme aasta jooksul 82%. Samuti tõusis merenduse müügitulu osakaal kogu müügitulust. Merendussektoris tolliagentide teenuste osutamise eest teenitud müügitulu poolest oli tegevusala suurim ettevõte aktsiaselts Jupiter Plus. Teiste ettevõtete müügitulu jäi Jupiter Plusiga võrreldes tagasihoidlikumaks, nt merenduse müügitulu alusel järgmine ettevõte teenis merendussektoris tolliagentide teenuseid osutades müügitulu ligikaudu 2,5 korda vähem.

Joonis 58. Tolliagentide müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Kui 2020. ja 2021. aastal oli ettevõtete põhivarade suurus sarnasel tasemel, siis pärast 2019. aastat toimunud languse (vt joonis 59) põhjuseks on tegevusala suurettevõtte tegevusala vahetus, mis lisaks põhivarade näitajale avaldas mõju ka tegevusala töötajate arvule. Sarnaselt tegevusala töötajate arvule langesid umbes poole võrra ka tegevusala tööjõukulud ja lisandväärtus töötaja kohta.

Joonis 59. Tolliagentide teenuseid osutavate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

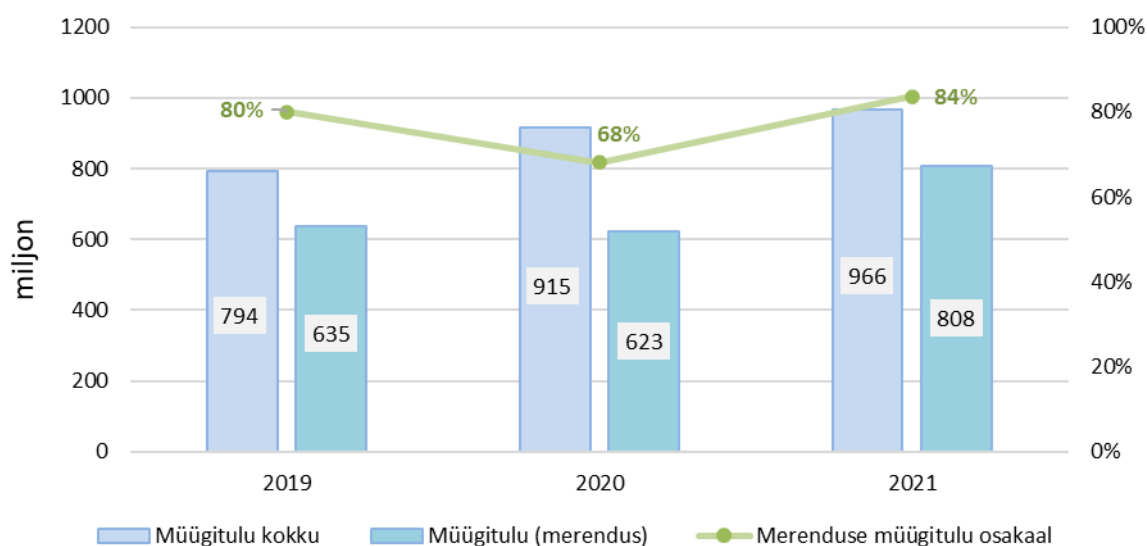
3.5.1.3 Veoste ekspedeerimine

(Mere)veoste ekspedeerimisega tegelevaid ettevõtteid oli Eestis aastatel 2019–2021 keskmiselt 206, neist 23 olid aktsiaseltsid ja ülejäänud olid osaühingud. Suurettevõtteid tegevusalal ei olnud, kõige suurem osakaal oli 1–9 töötajaga mikroettevõtetel (vt Tabel 22), 17% ettevõtetest olid 10–49 töötajaga väikeettevõtted. Keskmiselt 6 ettevõtet olid mereveoste ekspedeerijate hulgas aktiivse majandustegevuseta. 85%-l ehk 176-l ettevõttel oli (mere)veoste ekspedeerimine põhitegevusalaks. (Mere)veoste ekspedeerimine pakkus kolme aasta jooksul tööd keskmiselt 1 874 inimesele, töötajate arv on langenud 7% võrra. Suurima töötajate arvuga ettevõtted olid DSV Estonia AS, AS Schenker ja DHL Logistics Estonia OÜ.

Tabel 22. Veoste ekspedeerimisega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

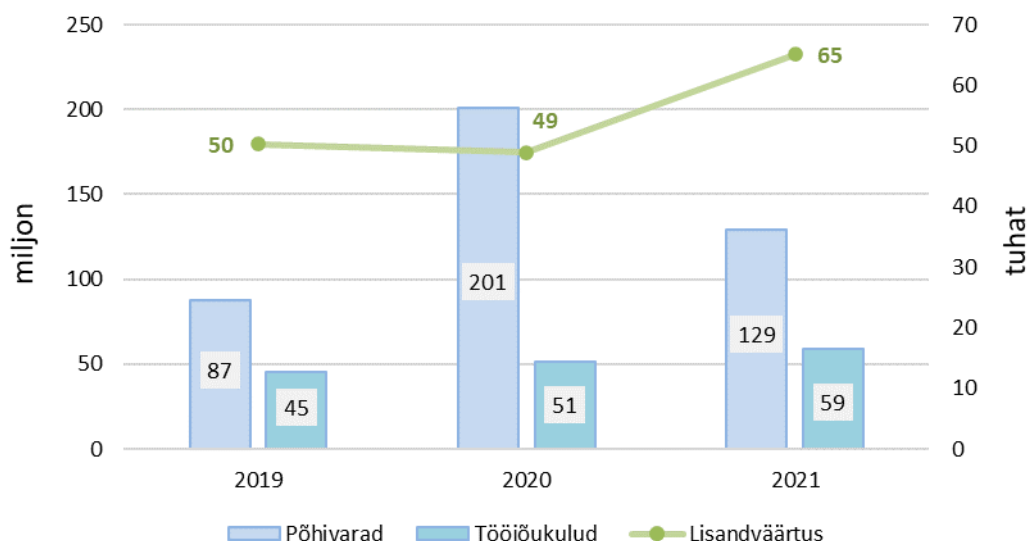
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	35	125	37	6	0	203	1 918	794 288 119	635 375 261	80%
2020	40	132	33	6	0	211	1 925	915 219 131	622 826 631	68%
2021	39	127	33	5	0	204	1 778	965 772 014	808 175 138	84%

Mereveoste ekspedeerijate keskmine müügitulu kolme aasta jooksul oli 891 miljonit eurot ja merenduse müügitulu 689 miljonit eurot ehk keskmiselt moodustas merendus tegevusala kogu müügitulust umbes kolmveerandi (vt joonis 60). Nii kogu müügitulu kui ka merenduse müügitulu kasvasid kolme aasta jooksul veerandi võrra. Merendusega seotud müügitulu poolest olid tegevusala suurimad ettevõtted DSV Estonia AS ja DHL Logistics Estonia OÜ.

Joonis 60. Mereveoste ekspedeerijate müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Mereveoste ekspedeerijate põhivarades toimus 2020. aastal võrreldes eelneva aastaga 1,3-kordne kasv (vt joonis 61). Kasvu on mõjutanud Aktsiaselts NT Marine, mis lisandus 2020. aastal mereveoste ekspedeerimisega tegelevate ettevõtete hulka, põhivarade lisandumine tegevusala põhivarade hulka. Ettevõtete töjõukulude suurus on olnud kolme aasta jooksul keskmiselt 51 miljonit eurot, töjõukulud on kasvanud kolmandiku võrra. Mereveoste ekspedeerijate lisandväärtus töötaja kohta kasvas umbes veerandi võrra (29%).

Joonis 61. Mereveoste ekspedeerijate põhivarad, töjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja töjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.5.1.4 Finants-, kindlustus- ja õigusteenused

Lisaks n-õ traditsioonilistele merendussektori tegevusaladele nagu transport, sadamate töö, kalapüük, laevaehitus jne, on merendussektoril mõju ka teistele tegevusaladele, nt finants-, kindlustus- ja õigusteenuste osutajad. Selles analüüsi osas käsitletakse neid ettevõtteid, mis pakuvad merendussektorile teenuseid või tooteid, nt kindlustustooted või õigusabi osutamine. Kuna teenindusvaldkonna ettevõtteid ei ole võimalik EMTAK koodide alusel vastavalt valdkonnale eristada, viidi teenindusvaldkonna ettevõtete seas läbi küsitlus, määratlemaks, millistel ettevõtetel on seos merendussektoriga. Analüüs põhinebki ainult nende ettevõtete näitajatel, kes kinnitasid oma ettevõtte seotust merendussektoriga. Seega vaid nende ettevõtete näitajatele tuginedes teenindussektorile laiemat üldistust teha ei saa. Küsitlusele vastas 20% küsitluse saanud ettevõtetest.

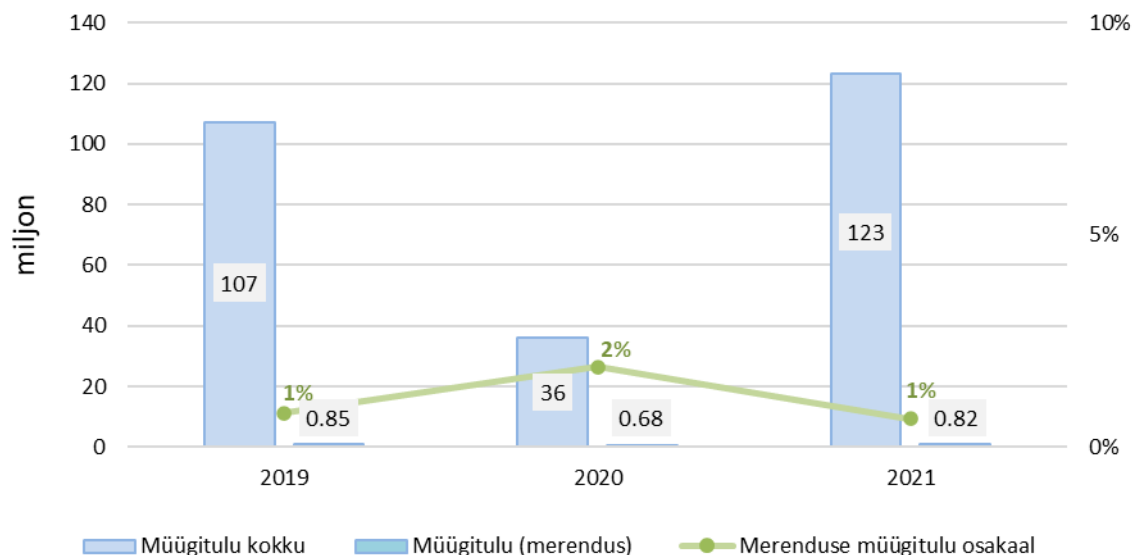
Neid ettevõtteid, kes määratlesid enda ettevõtte seost merendussektoriga, oli aastatel 2019–2021 keskmiselt 19 ja neist umbes kolmveerand ehk keskmiselt 14 ettevõtet olid osahingud. Kõikidel ettevõtetel oli vaadeldavatel aastatel aktiivne majandustegevus. Kõige suurem osakaal oli teenindussektoris mikroettevõtetel (1–9 töötajat), selliseid ettevõtteid oli veidi üle poole (vt tabel 23), samas oli ka keskmise suurusega ettevõtteid ja üks suureettevõtte. Teenindussektori ettevõtete tegevusala oli peaaegu kõigil ettevõtetel, v. a ühel ettevõtetel, ka põhitegevusala. Merendussektoriga seonduvad teenindusettevõtted andsid kolme aasta jooksul tööd keskmiselt 757 inimesele, töötajate

arv on püsinud stabiilsena. Töötajate arvu poolest olid suurimad merendussektoriga seotud teenindusettevõtted finantsteenuste osutajad ehk Bigbank AS ja AS TBB pank.

Tabel 23. Teenindusettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

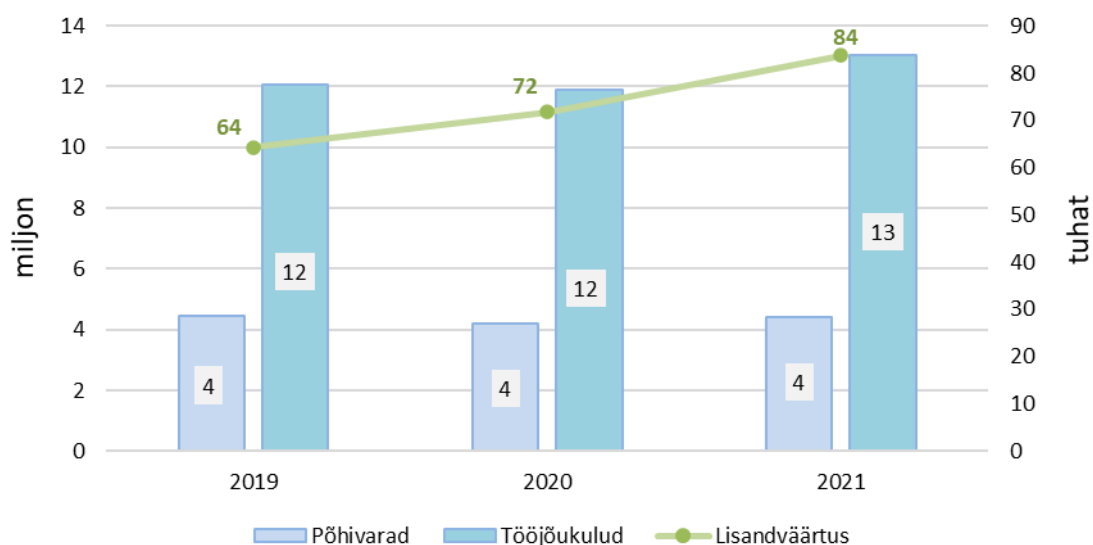
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	1	9	4	3	1	18	746	107 119 543	852 198	1%
2020	2	11	4	3	1	21	759	35 882 718	678 612	2%
2021	2	10	3	3	1	19	767	123 078 059	817 594	1%

Erinevate teenuste osutajatel on seos merendussektoriga väga väike, merenduse müügitulu osakaal varieerub 0%-st kuni 7%-ni. Ainus ettevõtte, millel on kõrge merenduse müügitulu osakaal (85–98%), on mereõigusele spetsialiseerunud õigusteenuste osutaja osaühing Consolato del Mare. Aastate lõikes on teenindussektori keskmine müügitulu olnud 86 miljonit eurot (vt joonis 62), millest merendus moodustab keskmiselt 1% ehk ligikaudu 780 tuhat eurot. Kõige enam on läbi merendussektori tulu teeninud advokaadibüroo TGS Baltic AS, eelnevalt mainitud osaühing Consolato del Mare ja advokaadibüroo AS Sorainen. Ka teenindussektorile avaldas koroonaviiruse pandeemia olulist mõju – 2020. aastal langes vaadeldavate ettevõtete kogu müügitulu eelneva aastaga võrreldes kaks kolmandikku, kasvades aga järgmisel aastal üle kolme korra. Merenduse müügitulu jäi vaadeldaval perioodil suhteliselt stabiilsele tasemele.

Joonis 62. Teenindusettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Merendussektoriga seotud teenindusettevõtetel oli kolme aasta jooksul põhivarasid keskmiselt 4,3 miljoni euro eest ja tööjõukulud olid keskmiselt 12,3 miljonit eurot (vt joonis 63). Lisandväärtus töötaja kohta on igal aastal kasvanud, kolme aasta jooksul umbes veerandi võrra (+27%).

Joonis 63. Teenindusettevõtete põhivarad, tööjukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.5.1.5 Veondust abistavad tegevused

Mujal liigitamata veondust abistavate tegevustega tegelevate ettevõtete hulka kaasati ettevõtted EMTAK koodiga 52299. Siiski ei kaasatud uuringusse mitte kõiki ettevõtteid, vaid iga ettevõtet hinnati eraldiseisvalt, määratlemaks seost merendussektoriga.

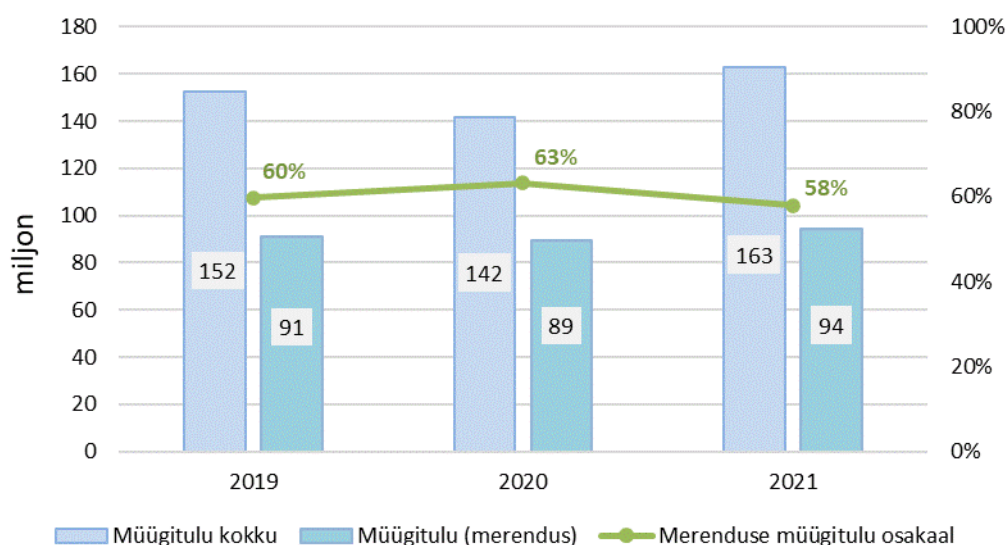
Merendussektoris veondust abistavate tegevustega tegelevaid ettevõtteid oli aastatel 2019–2021 keskmiselt 42, millest valdav enamus (89%) olid osahingud. Pooled tegevusala ettevõtetest on 1–9 töötajaga mikroettevõtted (vt. Tabel 24), kuid sellel tegevusalal tegutseb ka üks suurettevõte – HHLA TK Estonia AS. Tegevusala keskmine töötajate arv on olnud vaadeldavate aastate jooksul 984, töötajate arv on vähenenud 15% võrra.

Tabel 24. Veondust abistavate tegevustega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	8	21	6	4	1	40	1 032	152 395 650	91 079 262	60%
2020	10	21	8	4	1	44	1 043	141 561 447	89 387 771	63%
2021	12	20	7	4	0	43	876	162 230 476	94 359 728	58%

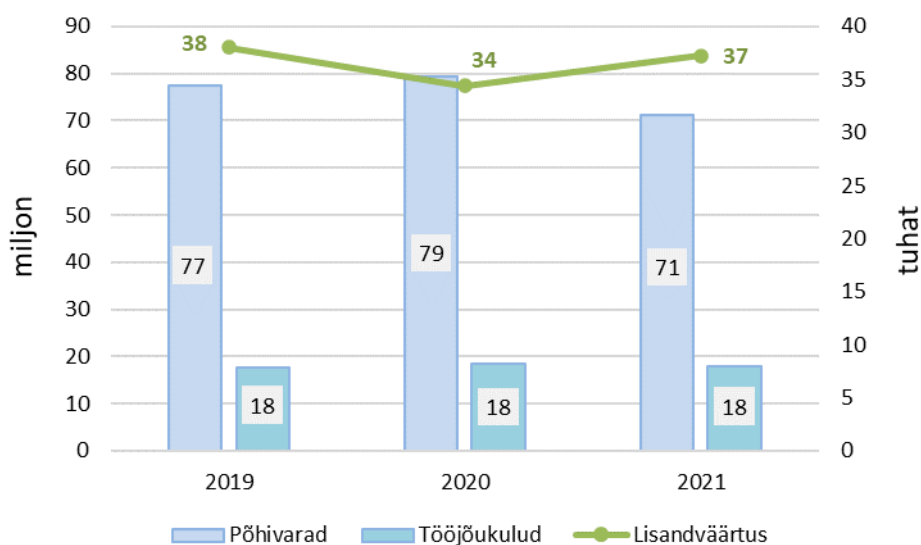
Mujal liigitamata veondust abistavate tegevustega tegelevate ettevõtete kogu müügitulu on olnud aastatel 2019–2021 keskmiselt 152 miljonit eurot. Merendusega seotud müügitulu on olnud keskmiselt 92 miljonit eurot ehk merendusega seotud müügitulu on moodustanud kolme vaadeldava aasta jooksul kogu müügitulust 60%, see on olnud stabiilsel tasemel. Kuigi kogu müügitulu vähenes 2020. aastal, on tegevusala müügitulus toimunud kolme aasta jooksul kasv 7%.

Merenduse müügitulu poolt on suurimad ettevõtted OÜ Via 3L ja AS Liwathon E.O.S. Kogu müügitulu lõikes vaadatuna on lisaks eelnevalt nimetatud ettevõtetele oluline ka HHLA TK Estonia AS.

Joonis 64. Mujal liigitamata veondust abistavate tegevustega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019-2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

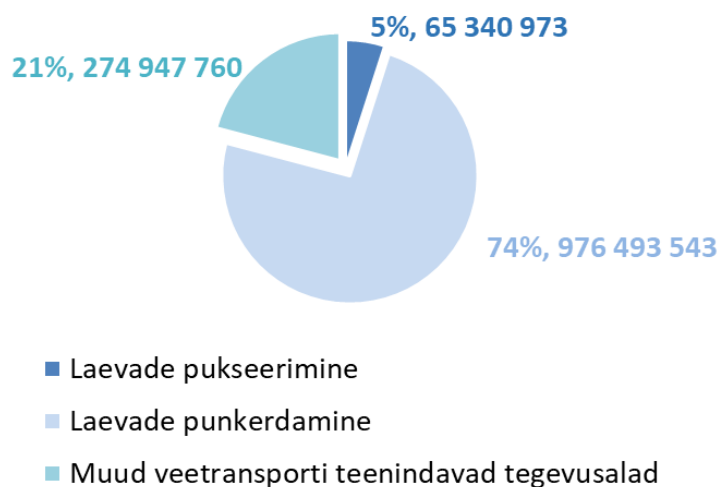
Veondust abistavate tegevustega tegelevatel ettevõtetel on olnud aastatel 2019-2021 põhivarasid keskmiselt 77 miljoni euro eest ja selle näitaja suurus on olnud stabiilne (vt. Joonis 65). Tööjõukulude väärtus on sarnaselt põhivaradega olnud stabiilne – keskmiselt 18 miljonit eurot. Ka lisandväärtuses töötaja kohta ei ole olnud olulisi erinevusi, mis tähendab, et tegevusala ettevõtted on suutnud oma tegevuste tulemuslikkust stabiilselt juhtida.

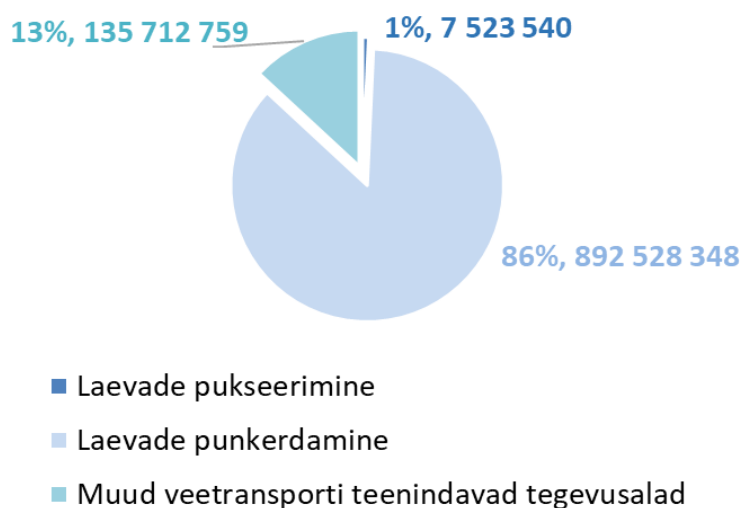
Joonis 65. Mujal liigitamata veondust abistavate tegevustega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019-2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.5.2 Teenindustegevused merel

Mereliste teenindustegevuste hulka kuuluvad merendussektoris **laevade pukseerimine** (EMTAK kood 50202), **laevade punkerdamine** (EMTAK kood 46712) ja **muud veetransporti teenindavad tegevusalad** (EMTAK kood 52229). Valdkonda panustavad kõige enam punkerdamisega tegelevad ettevõtted, mille müügitulud moodustavad kogu valdkonna müügituludest umbes kolmveerandi ehk 976 miljonit eurot ja merenduse müügituludest 71% ehk 762 miljonit eurot (vt joonis 66 ja Joonis 67). Mereliste teenindustegevustega oli Eesti merendussektoris 2021. aastal hõivatud 998 inimest.

Joonis 66. Mereliste teenindustegevustega tegelevate ettevõtete kogu müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade lõikes aastal 2021

Joonis 67. Mereliste teenindustegevustega tegelevate ettevõtete merenduse müügitulu (eurodes) jagunemine tegevusalade lõikes aastal 2021

3.5.2.1 Laevade pukseerimine

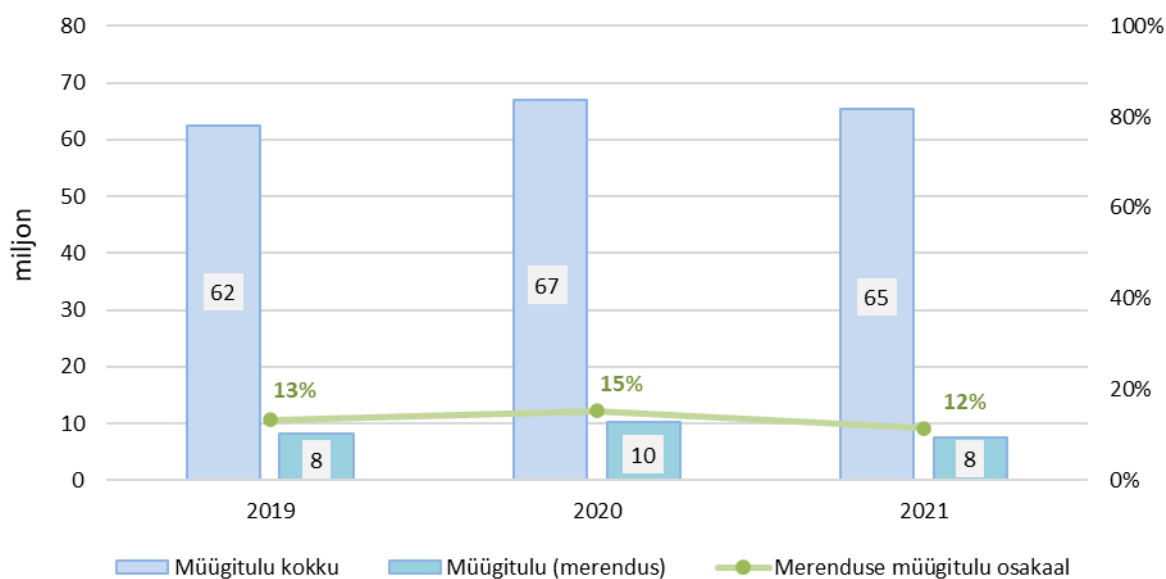
Laevade pukseerimise tegevusala iseloomustab väike arv mikroettevõtteid ning keskmise suurusega ettevõtteid. Töötajateta ettevõtted tegevusalas puudusid. Keskmiselt on Eestis viimase kolme aasta jooksul tegelenud laevade pukseerimisega kuus ettevõtet. Tegevusala ettevõtetest on umbes pooled osaühingud ja pooled aktsiaseltsid. Tegevusala suurim ettevõtte (nii müügitulu kui ka töötajate arvu poolest) on Eestis juhtivat turupositsiooni hoidev AS Alfons Hakans. Oluline ettevõtte pukseerimisteenuse osutamisel on ka aktsiaselts SILLAMÄE SADAM. Mahu poolest väiksemat, kuid siiski ka olulist kogu müügitulu teenivad lisaks Vaggen AS ja Nord Company OÜ. Vaggen AS-i merenduse müügitulu on aga teiste nimetatud ettevõtetega võrreldes mahult tagasihoidlikum. Müügitulu ei teeninud 2020. aastal üks ettevõtte, üldiselt aga aktiivse majandustegevuseta ettevõtted tegevusalas puudusid. Keskmiselt oli laevade pukseerimise valdkonnas tööl 290 inimest (vt tabel 25). 2021. aasta kohta puuduvad AS-i Alfons Hakans emaettevõtte töötajate andmed, mistõttu võivad 2021. aasta andmed olla veidi moonutatud.

Tabel 25. Laevade pukseerimisega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	0	2	1	2	0	5	324	62 356 427	8 278 875	13%
2020	1	2	2	2	0	7	331	67 046 198	10 198 293	15%
2021	1 ²⁴	3	2	1	0	7	190	65 340 973	7 523 540	12%

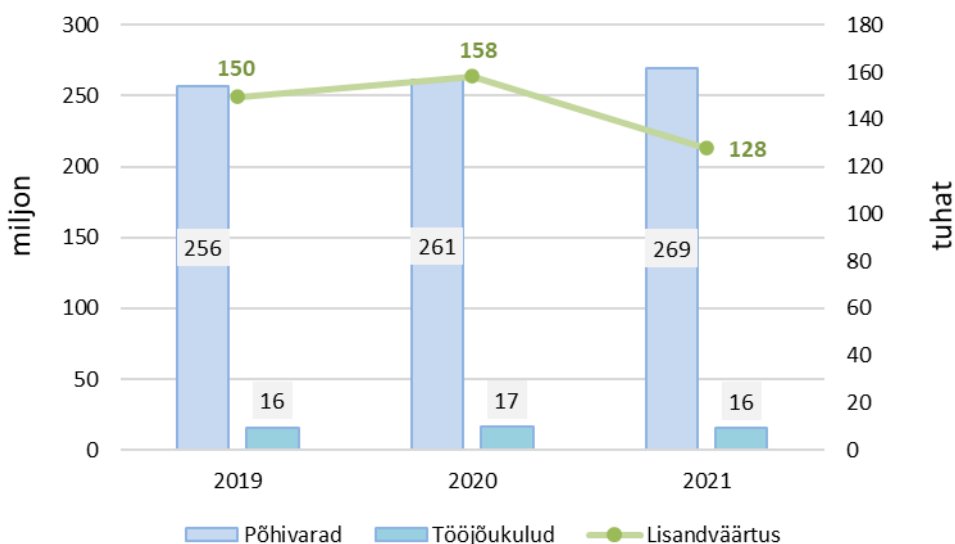
Tegevusala kogu müügitulu ja merenduse müügitulu näitajad on olnud kolme aasta jooksul stabiilsed, keskmiselt on kolme aasta jooksul teenitud 64 miljonit eurot müügitulu (vt. joonis 68), millest merenduse osakaal on olnud ligikaudu 13% ehk keskmiselt 8,7 miljonit eurot.

²⁴ Sii on arvestatud AS Alfons Hakans, mille emaettevõtte 2021. aasta töötajate arv Äriregistris puudus.

Joonis 68. Laevade pukseerimisega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Laevade pukseerimisega tegelevate ettevõtete põhivarade ja tööjookulude suurus ei ole kolme aasta jooksul oluliselt muutunud. Põhivarasid on ettevõtetel keskmiselt 262 miljoni euro eest (vt. joonis 69) ja tööjookulude suurus on olnud kolme aasta jooksul keskmiselt 16 miljonit eurot. Lisandväärtus töötaja kohta on laevade pukseerimisega tegelevatel ettevõtetel langenud kolme aasta jooksul 15%.

Joonis 69. Laevade pukseerimisega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjookulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjookulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

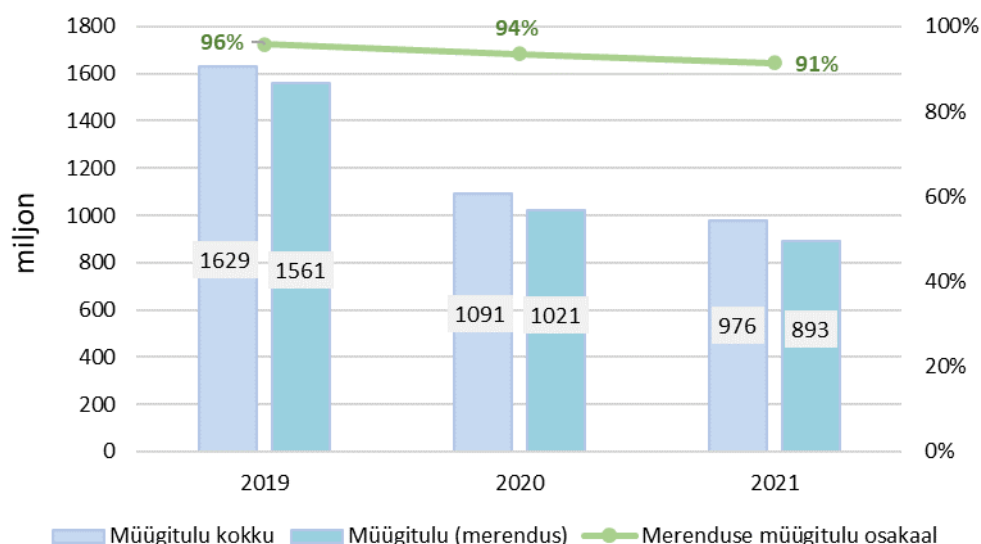
3.5.2.2 Laevade punkerdamine

Laevade punkerdamise teenust pakkuvaid ettevõtteid oli aastatel 2019–2021 keskmiselt 12 aastas. Enamike ettevõtete põhitegevusalaks oli mootorikütuse hulgimüük. Töötajate arvult suurimateks ettevõteteks olid aktsiaselts NT Bunkering, Arte Bunkering OÜ, Starbunker OÜ ja AS Baltic Marine Bunker. Valdkonnas tegutses kolm aktsiaseltsi, ülejäänud olid osaühingud. Laevade punkerdamise teenust pakkuvate ettevõtete ülevaade on toodud järgnevas tabelis (tabel 26).

Tabel 26. Laevade punkerdamisega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU	KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	4	5	3	0	0	12	64	1 628 764 826	1 560 642 523	96%
2020	3	7	3	0	0	13	71	1 091 340 701	1 021 419 761	94%
2021	3	6	2	0	0	11	57	976 493 543	892 528 348	91%

Aastatel 2019–2021 oli laevade punkerdamise teenust pakkuvate ettevõtete müügitulu keskmiselt 1,2 miljardit eurot, millest merenduse osakaal oli 83% (1,16 miljard eurot). Merendusega seotud müügitulult suurimateks ettevõteteks olid aktsiaselts NT Bunkering, Arte Bunkering OÜ ja Cross Office OÜ. Uuritud perioodil oli üks ettevõtte, millel puudus müügitulu. Aastate võrdluses on nii kogu müügitulu kui ka merendusega seotud müügitulu kahanenud, seda eelkõige tõenäoliselt seoses koroonapandeemia kriisiga 2020. ja 2021. aastal. Merenduse osakaal kogu müügitulust on samuti kahanenud. Laevade punkerdamise teenust pakkuvate ettevõtete müügitulu ja müügitulu jagunemine koos merenduse osakaaluga on toodud järgneval joonisel (joonis 70).

Joonis 70 Laevade punkerdamisega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine koos merenduse osakaaluga aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

3.5.2.3 Muud veetransporti teenindavad tegevusalad

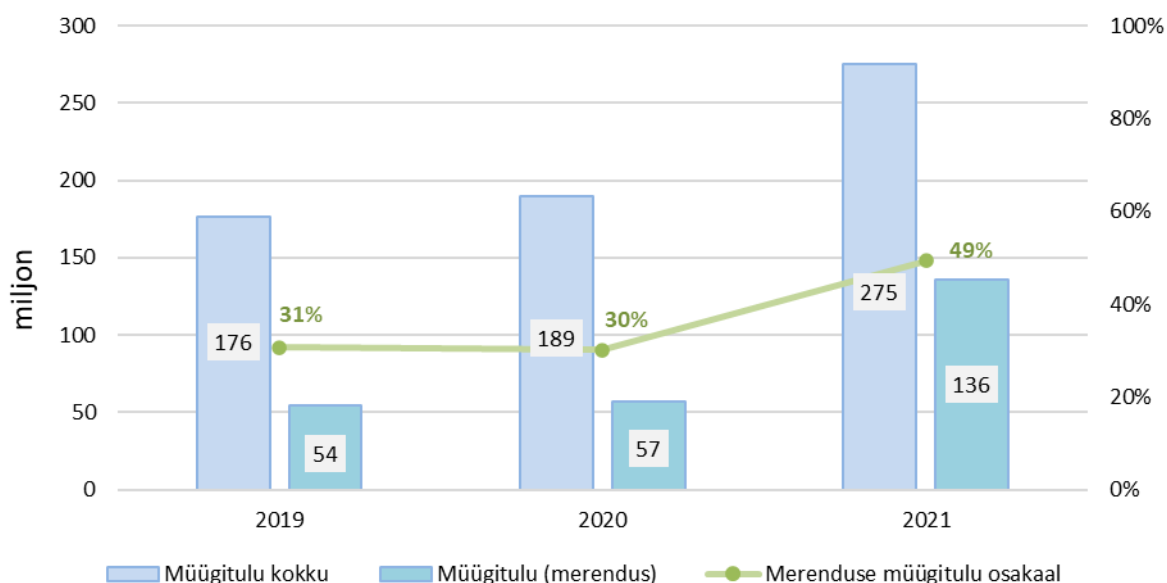
Muud veetransporti teenindavate tegevusalade ettevõtted on liigitatud EMTAK koodi 52229 alla. Eesti merendussektoris tegutses aastatel 2019–2021 keskmiselt 48 ettevõtet, mis tegelesid muude veetransporti teenindavate tegevusaladega. Peamiselt tegutsesid selles tegevusalas osäühingud, lisaks kolm-neli aktsiaseltsi ja üks tulundusühistu. Tegevusala ettevõtete arv on olnud kolme aasta jooksul stabiilne. Ettevõtete hulgas on üks suurettevõte (osäühing HT Laevateenindus), siiski iseloomustab tegevusala pigem väiksema suurusega (10–49 töötajat) ettevõtete (pooled kõikidest tegevusala ettevõtetest) suurem osa. Kolmandikul tegevusala ettevõtetest pole töötajaid (töötajate arv on 0) (vt. tabel 27). Aktiivse majandustegevuseta ettevõtteid oli aastatel 2019–2021 2-5%. Muudel veetransporti teenindavatel tegevusaladel tegutsesid ettevõtted on andnud kolme aasta jooksul tööd keskmiselt 906-le inimesele. Tegevusala töötajate arv on olnud langustrendis, kolme aasta jooksul langes töötajate arv 27% (2019 vs 2021). Töötajate arvu poolest on tegevusala suurimad ettevõtted eelnevalt nimetatud suurettevõte osäühing HT Laevateenindus, samuti AS-i Alfons Hakans kontserni emaettevõtte ja Aktsiaselts Eesti Loots.

Tabel 27. Muude veetransporti teenindavate tegevusalade ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	17	20	4	3	1	45	1 032	176 270 625	54 056 063	31%
2020	17	24	5	2	1	49	935	189 336 231	56 958 254	30%
2021	15	27	5	1	1	49 ²⁵	751	274 947 760	135 712 759	49%

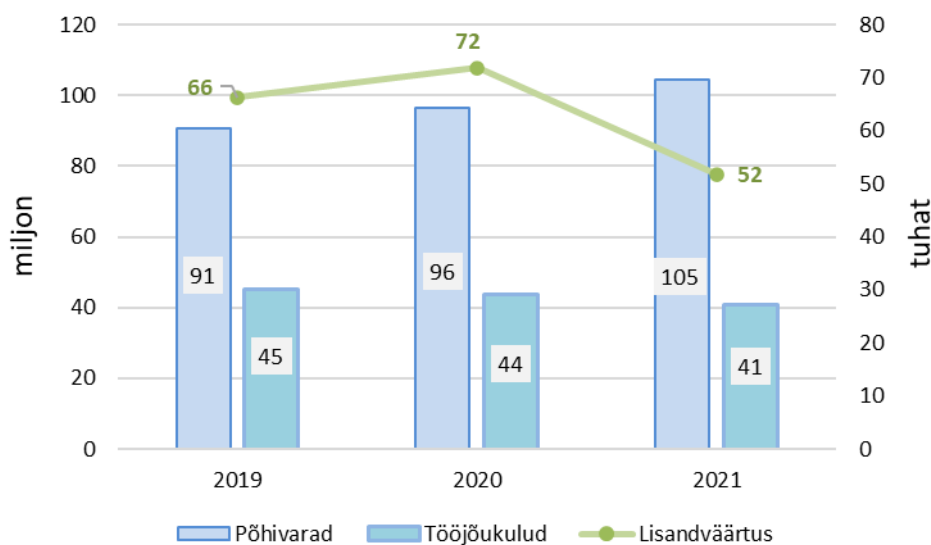
Muude veetransporti teenindavate tegevusalade ettevõtete müügitulu on kolme aasta jooksul kasvanud üle 50%, keskmine väärtus 213 miljonit eurot (vt joonis 71). Merenduse müügitulu on oluliselt kasvanud – kasv 151% (2019 vs 2021), keskmine müügitulu suurus 82 miljonit eurot. Merenduse müügitulu kasvu panustas enim Bunker Partner OÜ 2021. aasta müügitulu ligi üheksakordne kasv. Kolme aasta jooksul on kasvanud ka merenduse müügitulu osakaal kogu müügitulust (keskmine osakaal 37%). Merenduse müügitulu poolest on tegevusala suurim ettevõtte Bunker Partner OÜ. Suuremat merenduse müügitulu teenisid ka AS Alfons Hakans ja Aktsiaselts Eesti Loots.

²⁵ Tegevusala ettevõtete hulgas on lisaks 2021. a ja 2022. a asutatud 5 ettevõtet, millel puudusid majandusnäitajad.

Joonis 71. Muude veetranspordi teenindavate tegevusalade ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Muude veetranspordi teenindavate tegevusalade ettevõtete tööjõukulud on olnud kolme aasta jooksul keskmiselt 43 miljonit eurot, see näitaja on püsinud stabiilsena. Ka ettevõtete põhivarade suurus pole toimunud väga olulisi muutusi (vt joonis 72). Kuigi lisandväärtus töötaja kohta tõusis 2020. aastal eelneva aastaga võrreldes 8%, on kolme aasta lõikes tegevusala ettevõtete lisandväärtus töötaja kohta langenud umbes veerandi võrra. Küll on aga 2020. aastal tegevusala lisandväärtuse kasv töötaja kohta võrreldes mitmete teiste merendussektori tegevusaladega, kus 2020. a toimus pigem langus, positiivselt eristuv.

Joonis 72. Muude veetranspordi teenindavate tegevusalade ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites erutodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.6 TEADUS JA HARIDUS

Eestis pakub merendusega seotud kõrgharidust kolm ülikooli ja kutseharidust kolm kutseõppeasutust (vt Tabel 28). Ülikoolidest õpetavad mereharidust kõikidel haridustasemetel (rakenduskõrghariduse, bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõpe) Tallinna Tehnikaülikool, Tartu Ülikool ja Eesti Maaülikool. Tallinna Tehnikaülikooli juurde kuuluvad ka kaks mereharidust pakkuvat allasutust Eesti Mereakadeemia ja Kuressaare Kolledž. Kutseõppetasemel õpetavad merendusega seotud valdkondi Eesti Merekool, Kuressaare Ametikool ja Hiiumaa Ametikool.

Tabel 28. Merendusala kõrg- ja kutseharidust pakkuvad haridusasutused Eestis

HARIDUSASUTUS	HARIDUSTASE	ERIALAD	LÕPETAJATE ARV**		
			2019/20	2020/21	2021/22
Tallinna Tehnikaülikool*	Bakalaureuseõpe	Maa süsteemid, kliima ja tehnoloogia	3	3	
		Keskonna-, energia- ja keemiatehnoloogia	13	12	10
	Magistriõpe	Logistika	26	23	13
		Keemia- ja keskkonnakaitse tehnoloogia	12	13	6
	Doktoriõpe	Mehhanotehnika õppekava, merendus			
Tallinna Tehnikaülikooli Eesti Mereakadeemia	Rakendus-kõrgharidus	Laevajuhtimine	24	32	22
		Laevamehaanika	9	1	12
		Mereveonduse ja sadamatöö korraldamine	20	27	16
	Magistriõpe	Veeteede haldamine ja ohutuse korraldamine	9	4	8
		Merendus	7	14	2
		Merenduse digitaliseerimine			
	Doktoriõpe	Koostöös TalTechi mehhanotehnika õppekava, merendus			
Tallinna Tehnikaülikooli Kuressaare Kolledž	Rakendus-kõrgharidus	Meretehnika ja väikelaevaehitus	5	7	6
	Bakalaureuseõpe	Kestlikud sinimajanduse tehnoloogiad			
	Magistriõpe	Meretehnika			
Tartu Ülikool*	Bakalaureuseõpe	Bioloogia ja elustiku kaitse	25	23	27
		Geoloogia ja keskkonnatehnoloogia	13	9	7
	Magistriõpe	Bioloogia ja ökoinnovatsioon		4	8
	Doktoriõpe	Elu- ja maateadused			
Eesti Maaülikool	Bakalaureuseõpe	Kalandus ja rakendusökoloogia	4	10	2
	Magistriõpe	Vesiehitus ja veekaitse	3	0	5
Eesti Merekoool	Põhihariduse nõudeta kutseõpe	Siseveelaeva laevajuht	7	12	2
		Vanemmadrus	10	7	3
		Vahimotorist	8	1	3
	Kutsekeskharidusõpe	Vahitüürimees	5	2	5
		Vahimehaanik			3
		Laevaelektrik		4	1
	Keskhariduse baasil kutseõpe	Vahitüürimees	10	4	7
		Vahimehaanik		1	6
Kutseõpe põhikoolis ja gümnaasiumis	Madrus (merendusklass)				
Kuressaare Ametikool	Kutsekeskharidusõpe	Väikelaevaehitaja	12	4	8
Hiiumaa Ametikool	Kutsekeskharidusõpe	Väikesadama spetsialist	19	20	18

* Tallinna Tehnikaülikooli ja Tartu Ülikooli puhul on välja toodud erialad, millesse on integreeritud merendusega otseselt ja kaudselt seotud teemasid.

** Tühjad lahtrid tähendavad, et info Haridussilmas puudus, mis ei tähenda, et lõpetajaid üldse ei olnud.

Allikas: Haridussilm

Merendusala teadustegevusega, sh alus- ja rakendusuuringute läbiviimisega, tegelevad kõik kolm ülikooli. Projektipõhiseid rakendusuuringuid viivad läbi ka kutsekoolide projektmeeskonnad. Ülikoolide merendusteaduse valdkonnad hõlmavad nii merebioloogia ja kalanduse kui ka meretehnoloogia, laevakonstruksioonide ja meremajanduse analüüse. Teadusprojektide arvult ja mahult (eurodes) on suurimad uuringute läbiviijad Tartu Ülikooli Mereinstituut ja Tallinna Tehnikaülikooli Meresüsteemide instituut. Täpsem ülevaade merendusala teadus- ja rakendusuuringuid teostatavatest peamistest asutustest koos projektide arvu ja nende kogusummaga (eurodes) aastatel 2019–2023 (seisuga veebruar 2023) on toodud järgnevas tabelis (tabel 29).

Tabel 29. Merendusala teadus- ja rakendusuuringuid läbi viivad asutused koos projektide arvu ja nende kogusummaga 2019–2023

TEADUS- JA RAKENDUSUURINGUTE ASUTUS	TEADUSVALDKONNAD	PROJEKTIDE ARV 2019-2023	KOGUSUMMA, € 2019-2023
Tartu Ülikooli Mereinstituut	Merebioloogia, kalabioloogia ja kalandus, kaugseire ja mereoptika, meresüsteemid, jm	176	40 737 841
Tallinna Tehnikaülikooli Meresüsteemide instituut	Meredünaamika modelleerimine ja kaugseire, gradientsüsteemide dünaamika	117	20 782 323
Tallinna Tehnikaülikooli Eesti Mereakadeemia	Mereveendus, roheline meretehnoloogia, meresõiduohutus ja -turvalisus, sinimajandus ja veeressursid, merenduse küberjulgeolek	31	5 376 433
Tallinna Tehnikaülikooli Kuressaare Kolledž ja Väikelaevaehituse kompetentsikeskus (uue nimega Meretehnoloogia kompetentsikeskus)	Hüdrodünaamika ja laevakonstruksioonid, laevade sõiduomadused ja turvalisus, jätkusuutlik meretehnoloogia	12	3 967 258
Eesti Maaülikool	Kalakasvatuse ja kalade geneetika	9	1 188 277

Allikas: Eesti Teadusinfosüsteem, seisuga 28.02.2023

Merendusala teaduskoolituse pakuvad nii eelnimetatud kõrg- ja kutsekoolid kui ka erasektor, sh nt Pärnu Merenduskeskus ja Revali Mereakadeemia. Pakutavate teaduskoolituste hulka kuuluvad mh väikelaevajuhi koolitus, raadioside koolitus, vanemmadruse, -motoristi ja -mehaaniku koolitus, jmt.

Lisaks kõrg- ja kutseharidusele analüüsitakse uuringu selles peatükis ka merendussektoriga seonduvaid koolitusasutusi (nt laevajuhtide väljaõpe). Selleks, et määratleda, millised ettevõtted tegelevad merendussektoris sõiduõppe korraldamisega, tehti väljavõtte Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti tegevuslubade registrist ettevõtete kohta, mis on taotlenud väikelaevajuhtide ja jetijuhtide väljaõppe korraldamist. Päringu tulemuseks oli 40 äriühingut, millest 22 olid osaühingud ja ülejäänud muud tüüpi ühingud, peamiselt mittetulundusühingud. Kuna ettevõtete tegevusala kirjeldused varieerusid sõiduõppes muude insener-tehniliste tegevusaladeni, siis saadeti kõikidele

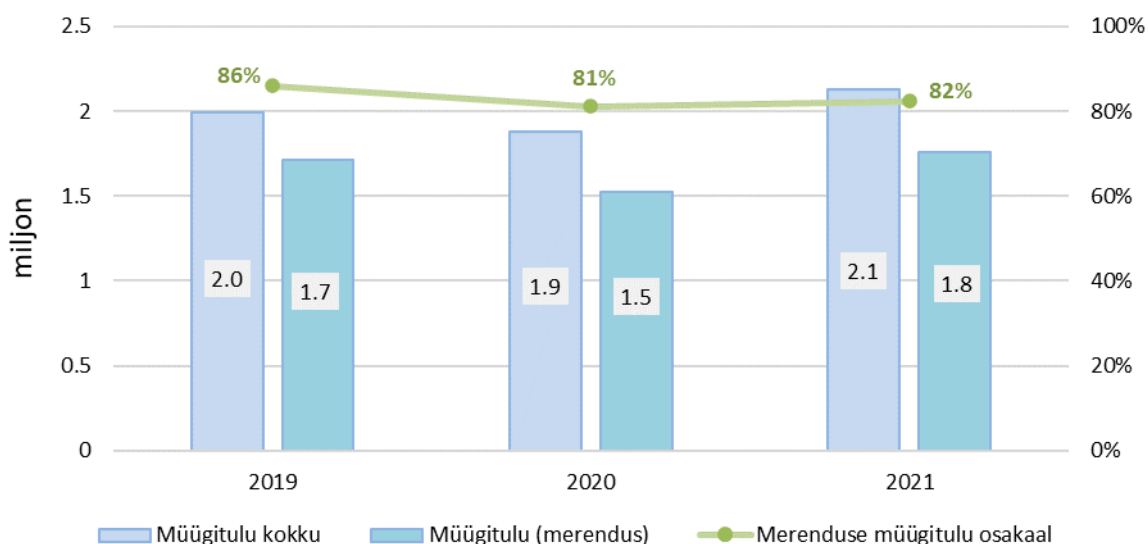
osaühingutele küsitlus, saamaks teada nende ettevõtete merenduse müügitulu osakaalu. Küsitlusele vastas kaheksa ettevõtet ehk 36% küsitluse saanutest.%.

Merendussektorile on pakkunud sõiduõpet kolme aasta jooksul keskmiselt 17 ettevõtet (vt tabel 30). Peamiselt on tegemist töötajateta (töötajate arv null) ettevõtetega, lisaks mõned mikroettevõtted ja üks väike ettevõtte. Ettevõtete arv on olnud vaadeldavate aastate jooksul stabiilne ja kõikidel ettevõtetel on olnud aktiivne majandustegevus. Sõiduõpe või koolitus on põhitegevusalaks 86%-l ettevõtetest. Töötajaid on olnud selle tegevusala ettevõtetel kolme aasta jooksul keskmiselt 24, ja töötajate arv on langenud 18% võrra. Suurima töötajate arvuga ettevõtte on MSCA OÜ.

Tabel 30. Sõiduõppe ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	13	3	1	0	0	17	28	1 991 823	1 712 369	86%
2020	13	3	1	0	0	17	22	1 880 973	1 525 284	81%
2021	12	3	1	0	0	16 ²⁶	23	2 130 934	1 755 162	82%

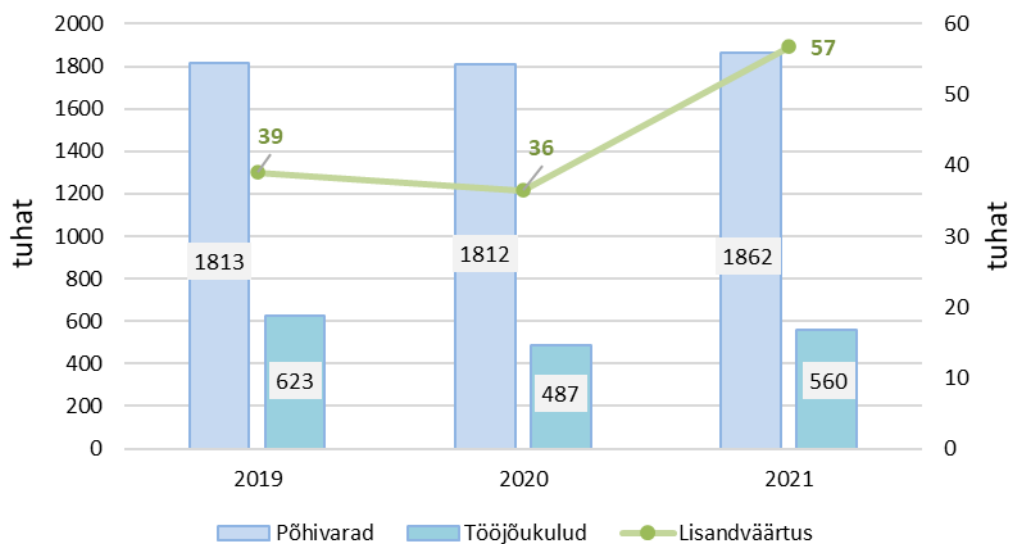
Sõiduõppe ettevõtted teenisid aastatel 2019–2021 keskmist müügitulu 2 miljonit eurot, millest 1,6 miljonit eurot ehk 83% moodustas merenduse müügitulu (vt joonis 73). Sarnaselt suurima töötajate arvuga ettevõttele on ka müügitulu (nii kogu müügitulu kui merenduse müügitulu) poolest tegevusala suurim ettevõtte MSCA OÜ.

Joonis 73. Sõiduõppe ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

²⁶ Tegevusala ettevõtete hulgas on lisaks üks kustutamishoiatusega ettevõtte ning kaks 2021. ja 2022. aastal asutatud ettevõtet, millel puuduvad majandusnäitajad.

Merendussektoris sõiduõpet pakkuvate ettevõtete põhivarade suurus on olnud stabiilne, ettevõtetel on põhivarasid keskmiselt 1,8 miljoni euro eest (joonis 74). Tööjõukulud on langenud 10% võrra, ent lisandväärtus töötaja kohta on tõusnud umbes poole (46%) võrra, mis tähendab, et ettevõtted on suutnud oma tegevust tulemuslikumalt juhtida.

Joonis 74. Sõiduõppe ettevõtete põhivarad, tööjõukulud ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

3.7 MERETURISM

Mereturismi määratlemiseks on erinevaid võimalusi. Mereturismi alla võib lugeda ettevõtteid, mis pakuvad merega seonduvaid vaba aja veetmise võimalusi, aga arvesse võib võtta ka hoopis ettevõtte asukohta, nt kindel kaugus mererannikust, või vaadelda erinevate tegurite kombinatsioone jne. Selles uuringus on mereturismi alla hõlmatud väikesadamaid pidi kulgev turism, veetranspordivahendite rentimisega tegelevad ettevõtted (EMTAK kood 77341) ja merendusala vabaaja- ja sporditarvete rentimisega tegelevad ettevõtted (EMTAK kood 77211). Viimase kahe tegevusala puhul on ettevõtted ükshaaval läbi vaadatud, et hinnata ettevõtte seotust merendussektoriga.

Selle uuringu koostamisel määratleti seega **mereturismi kui väikesadamaid pidi kulgevat turismi** – vaba aja teenused väikesadamates ja nende lähiümbruses.²⁷ Selle tulemusena kaardistati potentsiaalseid mereturismiga seonduvaid ettevõtteid Eestis 53. Kuna mereturismiga tegelevatel ettevõtetel puudub võimalus valida endale mereturismi tegevusala ja sellest tulenevalt konkreetne tegevusala kood, saadeti kõikidele nendele ettevõtetele küsitlus, määratlemaks merenduse osakaalu ettevõtete tegevuses. Küsitlusele vastas 20 ettevõtet ehk 38% küsitletutest, kellest viis märkisid, et nende ettevõtte ei ole merendusega seotud. Need ettevõtted eemaldati analüüsist. Ülejäänud ettevõtted kaasati analüüsi ja nende ettevõtete puhul, kes küsitluses osalesid, arvestati merenduse müügitulu osakaal ettevõtete jagatud info põhjal.

Nendest ettevõtetest, kes märkisid, et nende ettevõtte on seotud merendusega, kahel kolmandikul on soov klassifitseerida ennast merendusvaldkonna ettevõtteks ja kõik ettevõtted, kellel on selline soov, märkisid, et tegevusala, mis parimal viisil iseloomustaks ettevõtte merendustegevust, on mereturism. Kaks ettevõtet tõid lisaks välja sobiva tegevusala nimetusena ka veetranspordi ja kaks ettevõtet muud veetranspordi teenindavad tegevusalad, mille puhul täpsustati vastust väikelaevala hädabina ja mereuuringutele transporditeenuse osutamiseks. Peamiste merendusega seotud tegevustena tõid küsitluses osalenud ettevõtted välja toitlustust, merereise – nii kalastusretked kui ka lõbureisid purjejahtide ja –laevadega.

Ülejäänud, kes ei soovinud ennast merendusvaldkonna ettevõtteks klassifitseerida, märkisid, et merendus moodustab ettevõtte tegevusest väikse osa. Küsitluse tulemustest ilmnas, et vähemalt kolmel ettevõttel, kes märkisid, et merendus moodustab nende tegevusest väikse osa, moodustas merendus 10-30%.

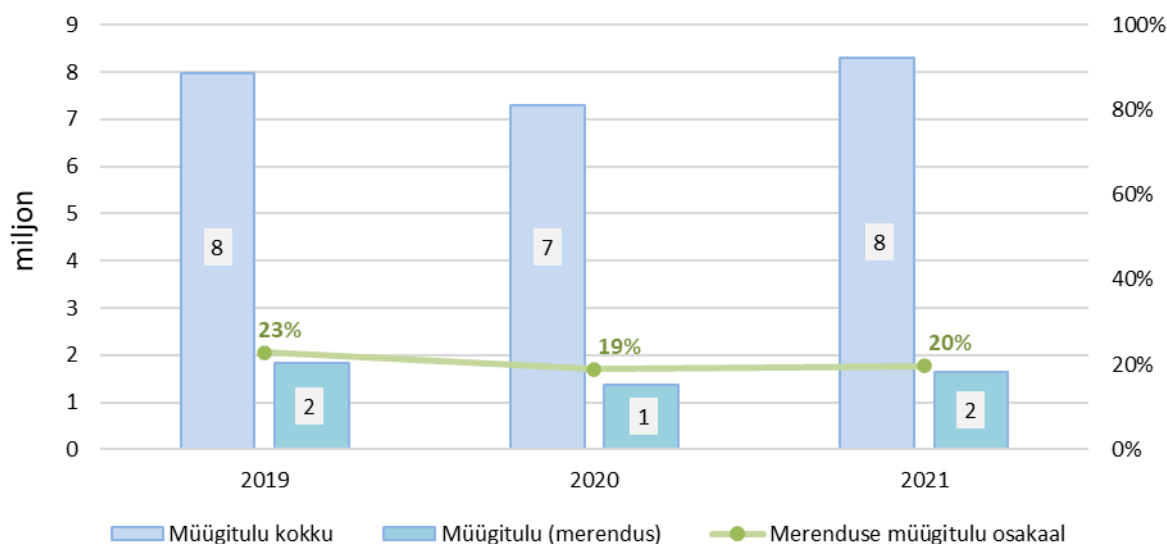
Kolme aasta jooksul on Eestis mereturismiga tegelenud keskmiselt 40 ettevõtet, mis on kõik osaühingud. Umbes pooled ettevõtetest on töötajateta (töötajate arv on null), umbes pooled ettevõtetest on 1–9 töötajaga mikroettevõtted ja lisaks neile kolm väikeettevõtet (vt Tabel 31). Paar ettevõtet on olnud kolme aasta jooksul aktiivse majandustegevuseta.

²⁷ Materjal, mida kasutati uuringusse kaasatud väikesadamate määratlemiseks: East Baltic Coast. Sail in Estonia and Latvia. 2020.

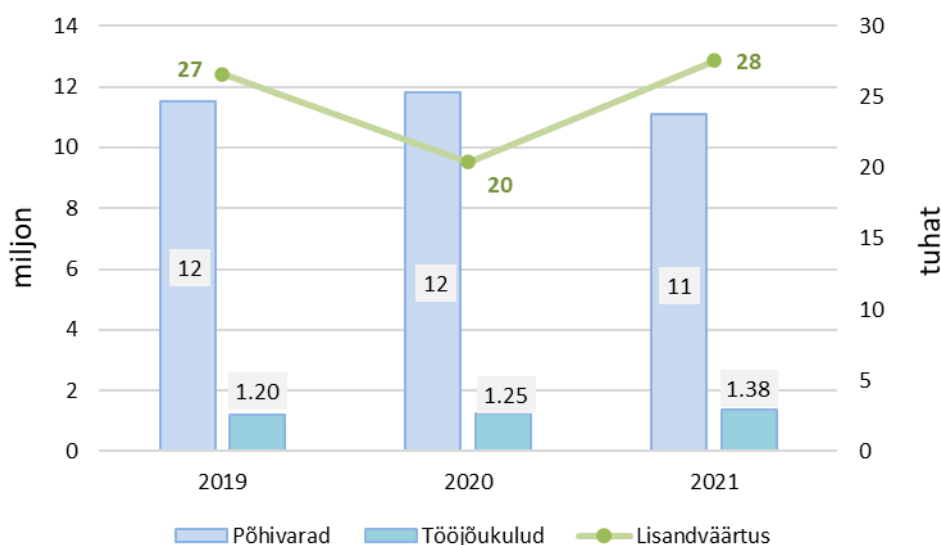
Tabel 31. Mereturismi ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	14	21	3	0	0	38	95	7 973 240	1 821 517	23%
2020	19	20	3	0	0	42	89	7 284 750	1 372 472	19%
2021	20	17	3	0	0	40	94	8 312 402	1 637 135	20%

Mereturismiga tegelevad ettevõtete kogu müügitulu on olnud kolme aasta jooksul keskmiselt 7,9 miljonit eurot, millest merendus moodustab ligikaudu 20% ehk 1,6 miljonit eurot (vt joonis 75). See tähendab, et mereturismiga tegelevate ettevõtete tegevusalad on suunatud merendusest rohkem mujale.

Joonis 75. Mereturismi ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse müügitulu osakaal aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Mereturismiga tegelevate ettevõtete põhivarade väärtus on olnud aastatel 2019–2021 keskmiselt 11,5 miljonit eurot ja tööjõukulud on olnud keskmiselt 1,3 miljonit eurot (vt joonis 76). Ettevõtete põhivarades ja tööjõukuludes ei olnud märkimisväärsed muutusi. Lisandväärtus töötaja kohta on olnud keskmiselt 25 tuhat eurot ja kuigi 2020. aastal toimus ilmselt tulenevalt koroonakriisi mõjust 23%-line langus, on näitaja väärtus olnud vaadeldavate aastate jooksul siiski üsna stabiilne.

Joonis 76. Mereturismi ettevõtete põhivarad, tööjookulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjookulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

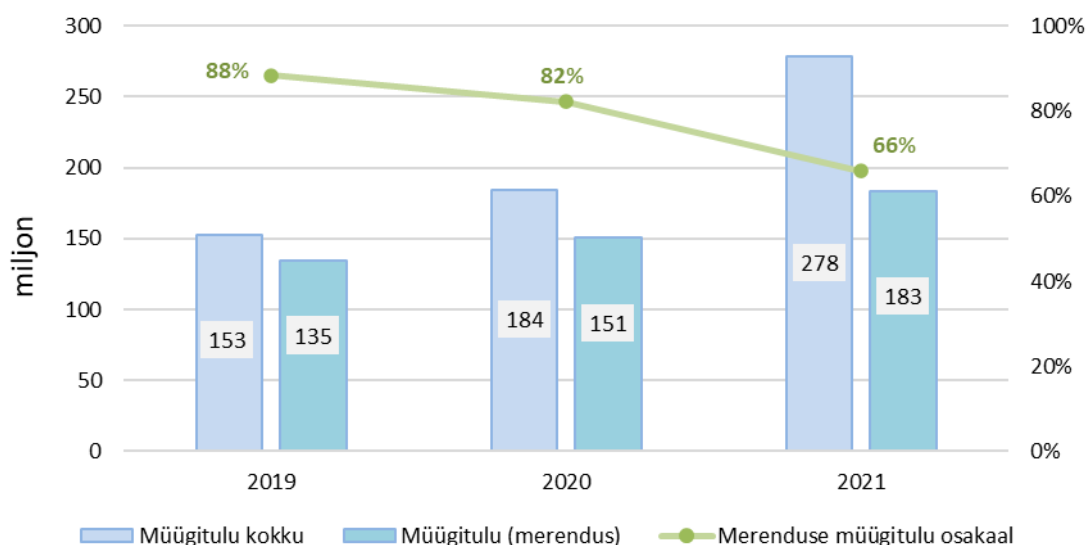
Veetranspordivahendite rentimine

Mereturismiga on seotud ka veetranspordivahendite rentimisega tegelevad ettevõtted. Kolme aasta jooksul on sel tegevusalal tegutsenud keskmiselt 90 ettevõtet, millest valdav enamus on osühingud, lisaks kaks-kolm aktsiaseltsi ja üks tulundusühistu. Tegevusalale on iseloomulik töötajateta (töötajate arv null) ettevõtete kõrge osakaal ehk veetranspordivahendite rentimisega tegeleb suur hulk väga väikseid ettevõtteid (vt tabel 32). 2021. aastal lisandus tegevusala ettevõtete hulka AS-i Tallink Grupp emaettevõtte. Selle hetkeni oli tegevusala töötajate arv kokku keskmiselt 70 töötajat, Tallink Grupi emaettevõtte lisandumisel tõusis töötajate arv 2021. aastal 500 inimeseni.

Tabel 32. Veetranspordivahendite rentimisega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019-2021

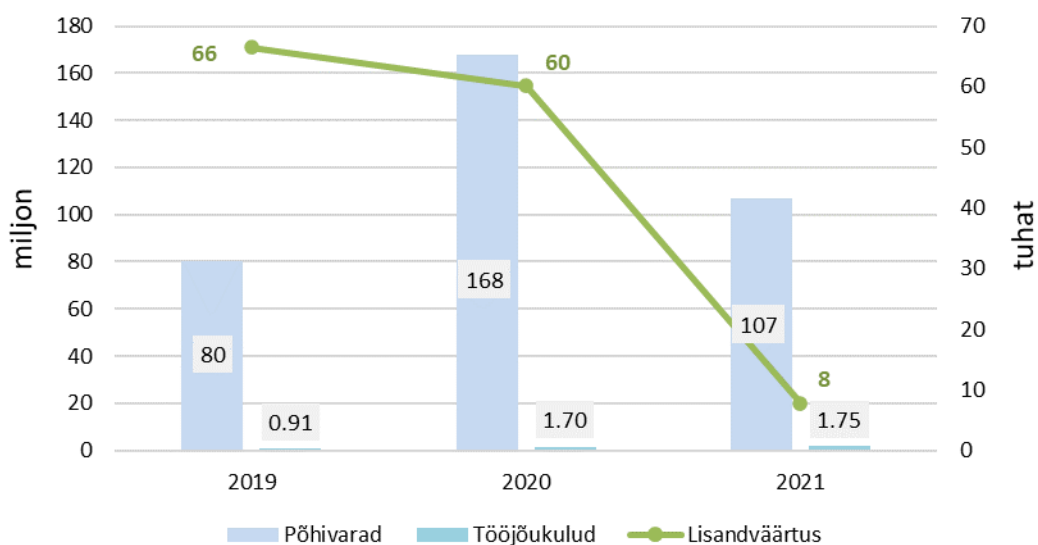
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÕIKES						TÖÖTAJATE ARV KOKKU	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU		KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	72	17	2	0	0	91	53	152 561 885	134 783 127	88%
2020	71	14	3	0	0	88	89	183 998 458	151 173 548	82%
2021	75	14	2	0	1	92	500	278 293 868	183 341 130	66%

Veetranspordivahendite rentimisega tegelevate ettevõtete keskmine müügitulu oli vaadeldava kolme aasta jooksul 205 miljonit eurot, millest merenduse müügitulu moodustas keskmiselt 79% ehk 156 miljonit eurot (vt joonis 77). Merenduse müügitulu osakaal on vaadeldavate aastate jooksul langenud. Nii kogu müügitulu kui ka merenduse müügitulu poolest suurimad tegevusala ettevõtted on AS-i Tallink Grupp emaettevõtte ja AS NT Marine.

Joonis 77. Veetranspordivahendite rentimisega tegelevate ettevõtete müügitulu (miljonites eurodes) jagunemine ja merenduse osakaal aastatel 2019-2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Veetranspordivahendite rentimisega tegelevate ettevõtete põhivarad on kolme aasta jooksul kasvanud kolmandiku võrra, põhivarade väärtus on keskmiselt 118 miljonit eurot (vt joonis 78). Põhivarade kasvu on panustanud 2020. aastal AS-i NT Marine põhivarade oluline suurenemine. Kui ettevõtete põhivarad kasvasid kolme aasta jooksul kolmandiku võrra, siis tööjõukulud suurenesid peaaegu 100% – 900 tuhandelt eurolt 1,75 miljoni euroni. Lisandväärtus töötaja kohta on veetranspordivahendite rentimisega tegelevatel ettevõtetel oluliselt langenud – 88%. Lisandväärtuse langust on mõjutanud 2021. aastal tegevusalaga liitunud Tallink Grupi ematettevõtte töötajate arvu lisandumine kogu tegevusala töötajate hulka.

Joonis 78. Veetranspordi rentimisega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

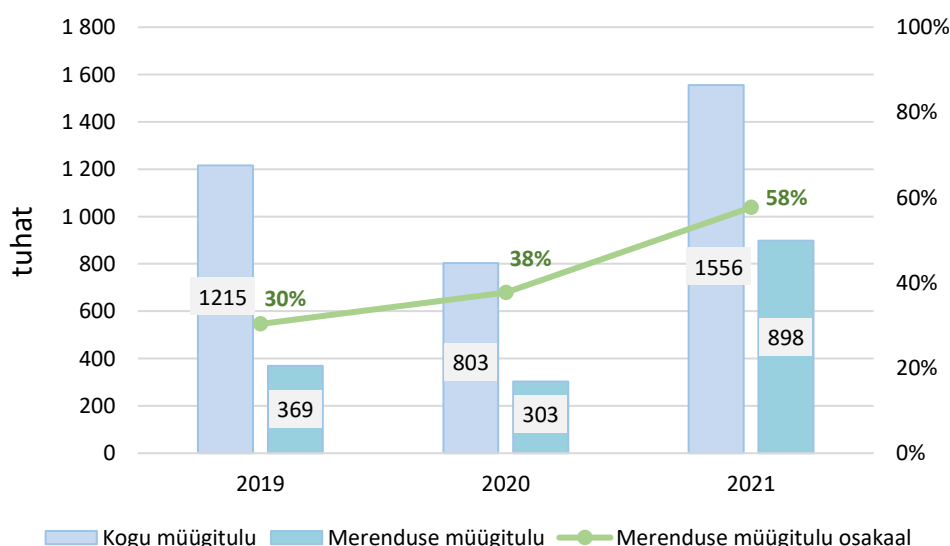
Vabaaja- ja sporditarvete rentimine

Merenduslaste vabaaja- ja sporditarvete väljaüürimise ja kasutusrendi valdkonda kuuluvad ettevõtted, mis tegelevad lõbusõidulaevade, kanuude, purjepaatide, surfilaudade, veesuuskade jms väljaüürimisega. Neid ettevõtteid oli aastatel 2019–2021 keskmiselt 23 aastast. Enamikele ettevõtetele oli see tegevusala ka põhitegevusalaks. Arvuliselt on valdkonnas kõige enam töötajateta (töötajate arv on null) tegutsevaid ettevõtteid, millel siiski oli müügitulu olemas. Töötajate arvult suurimaks ettevõtteks oli Nordic Beach OÜ. Valdkonnas tegutsesid ainult osahingud.

Tabel 33. Merenduslaste vabaaja- ja sporditarvete väljaüürimisega tegelevate ettevõtete ülevaade aastatel 2019–2021

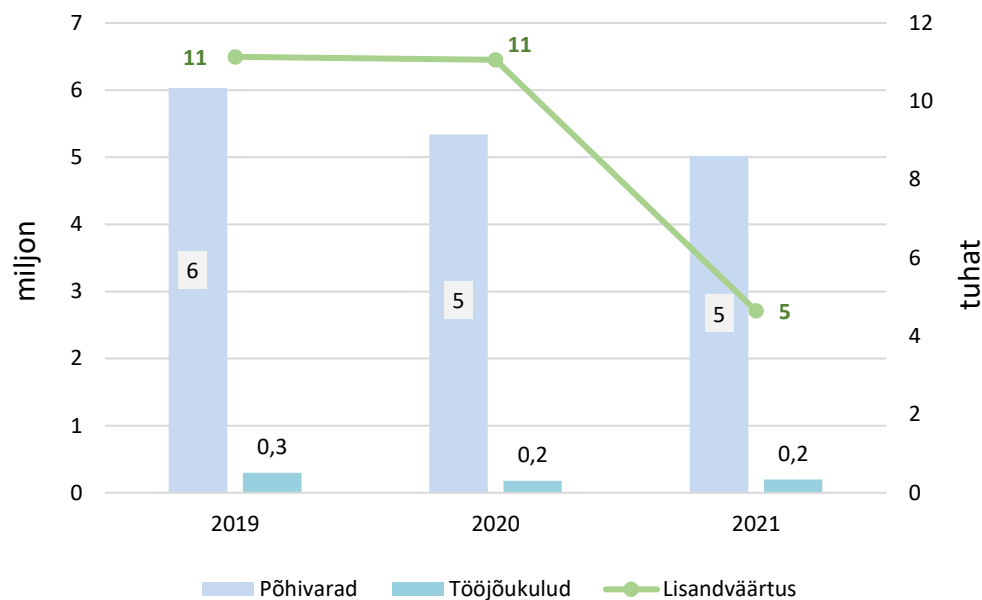
	ETTEVÕTETE ARV TÖÖTAJATE ARVU LÖIKES						TÖÖTAJATE ARV	MÜÜGITULU (€)		
	0	1-9	10-49	50-249	250+	KOKKU	KOKKU	KOKKU	MERENDUS	MERENDUSE OSAKAAL
2019	16	4	1	0	0	21	25	1 215 333	368 635	30%
2020	18	5	1	0	0	24	23	803 054	302 835	38%
2021	16	6	1	0	0	23	22	1 555 683	897 552	58%

Aastatel 2019–2021 oli merenduslaste vabaaja- ja sporditarvete väljaüürimisega tegelevate ettevõtete müügitulu keskmiselt 3,6 miljonit eurot, millest merenduse osakaal oli 42% (1,6 miljonit eurot). Merendusega seotud müügitulult suurimaks ettevõtteks on Ranexcom OÜ. Aastate võrdluses on nii kogu müügitulu kui ka merendusega seotud müügitulu kahanenud 2020. aastal (tõenäoliselt seoses koroonapandeemiaga) ja seejärel kasvanud taas 2021. aastal (vt joonis 79). Merenduse osakaal kogu müügitulust on kasvanud.

Joonis 79. Merenduslaste vabaaja- ja sporditarvete väljaüürimisega tegelevate ettevõtete müügitulu (tuhandetes eurodes) jagunemine koos merenduse osakaaluga aastatel 2019–2021 (vasak telg = müügitulu kokku ja müügitulu (merendus), parem telg = merenduse osakaal)

Valdkonna ettevõtete põhivarad, tööjõukulud ja lisandväärtus töötaja kohta on aastatel 2019–2021 kahanenud. Lisandväärtus töötaja kohta on teinud järsu languse 2021. aastal (vt Joonis 80) seoses müügitulult suurima ettevõtte ärikahjumiga 2021. aastal (kuna valdkonnas on vähe ettevõtteid, siis iga ettevõtte majandustulemused avaldavad valdkonna üldnumbritele olulist mõju).

Joonis 80. Merendusvaldkonna vabaaja- ja sporditarvete väljaüürimisega tegelevate ettevõtete põhivarad, tööjõukulud (miljonites eurodes) ja lisandväärtus töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2021 (vasak telg = põhivarad ja tööjõukulud, parem telg = lisandväärtus töötaja kohta)

4. MERENDUSSEKTORI MÕJU EESTI MAJANDUSELE

Käesolevas peatükis analüüsitakse merendussektori osakaalu Eesti majanduses. Merendussektori osakaalu hindamisel on kasutatud erinevaid sektori määratlusi. Esiteks, merendussektori moodustavad ettevõtted, mille **põhi- ja/või lisategevusala on merendusega seotud**, kas nt. reisijatevedu meritsi, laevade punkerdamine, mereturism jne. Teiseks, merendussektori moodustavad **põhitegevusala järgi** merendussektorisse liigituvad ettevõtted. Kolmandaks, merendussektorisse kuuluvad need ettevõtted, mille **müügitulust vähemalt 90% moodustab merendussektori tegevusaladest tekkinud müügitulu**. Sellisel viisil hinnati, kas suurema osa (90% merenduse müügitulu) merendussektorist laekuva müügitulu näitaja erineb kogu merendusega seotud tegevusalade müügitulust (100% merenduse müügitulu).

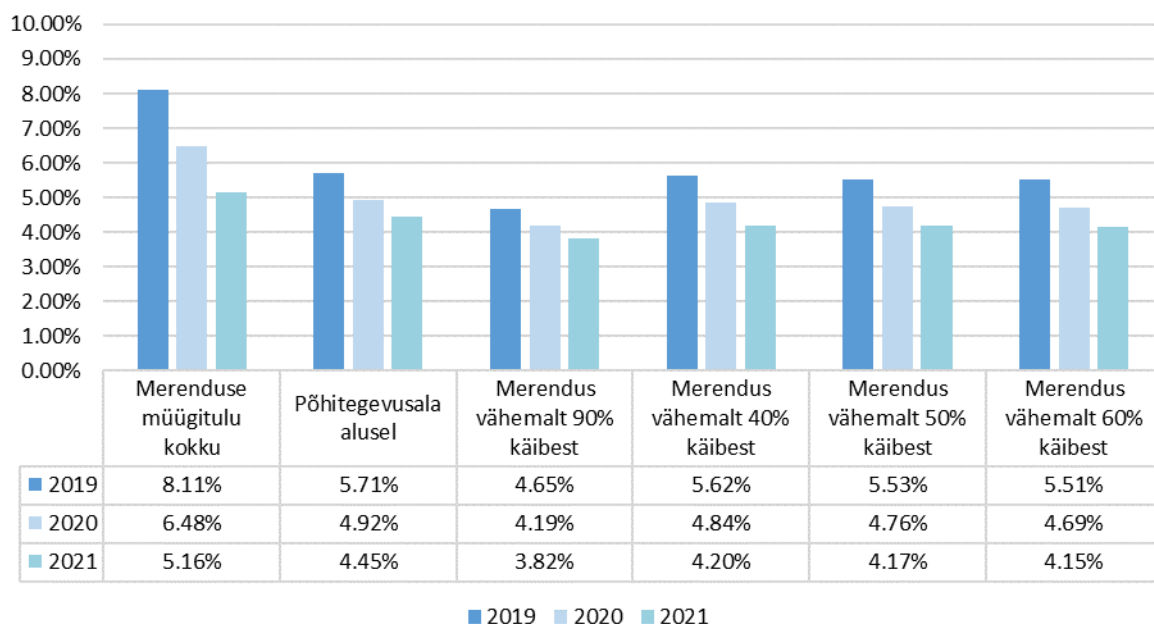
Ja viimasena kuuluvad merendussektorisse need ettevõtted, mille **müügitulust vähemalt 50% moodustab merendussektori tegevusaladest tekkinud müügitulu**. Sellisel viisil on võimalik kaasata ettevõtteid, mille põhitegevusala ei kuulu merendussektorisse, kuid oluline osa ettevõtte müügitulust laekub merendussektori tegevusaladelt ja vastupidi, jätta välja need ettevõtted, mille müügitulus domineerivad mitte merendusega seotud tegevusalad. Selleks, et hinnata kasutatava müügitulu osakaalu tundlikkust, kasutati lisaks 50% müügitulu määrale ka kõrgemat (60%) ja madalamat (40%) müügitulu määra.

Merendussektori mõju hindamiseks majandusele arvestati ka otsest mõju SKP-sse. Osakaal SKP-s arvutati, jagades ettevõtete vastavate aastate lisandväärtuse sama aasta tootmise meetodil jooksevhindades SKP-ga. Lisandväärtus arvutati tegevusalade lõikes ja seejärel summeeriti valdkondade lõikes. Lisandväärtus arvutati, liites kokku ettevõtete tööjõukulude, põhivarade kulumi ja ärikasumi näitajad.

Aastatel 2019–2021 tegutses Eesti merendussektoris keskmiselt 1 700 ettevõtet keskmiselt 18 100 töötajaga. Merendussektoris tegutsevad ettevõtted on aastatel 2019–2021 teeninud keskmiselt 6,6 miljardit eurot müügitulu. Siinkohal on oluline arvestada, et ettevõtete kogu müügitulu näitajas on mitmel tegevusalal tegutsevate ettevõtete müügitulu arvestatud iga tegevusala kogu müügitulus, kus see konkreetne ettevõtte tegutseb, mis tähendab, et tegevusalade lõikes on kogu müügitulu mõnevõrra ülehinnatud. Merendussektori ettevõtete merenduse müügitulu on olnud vaadeldavatel aastatel keskmiselt **4,7 miljardit eurot**, mis on moodustanud kogu müügitulust umbes kolmveerandi – 72%. Merenduse müügitulu näitaja ei ole ülehinnatud, sest merenduse müügitulu on arvestatud iga tegevusala lõikes müügitulu proportsiooni alusel.

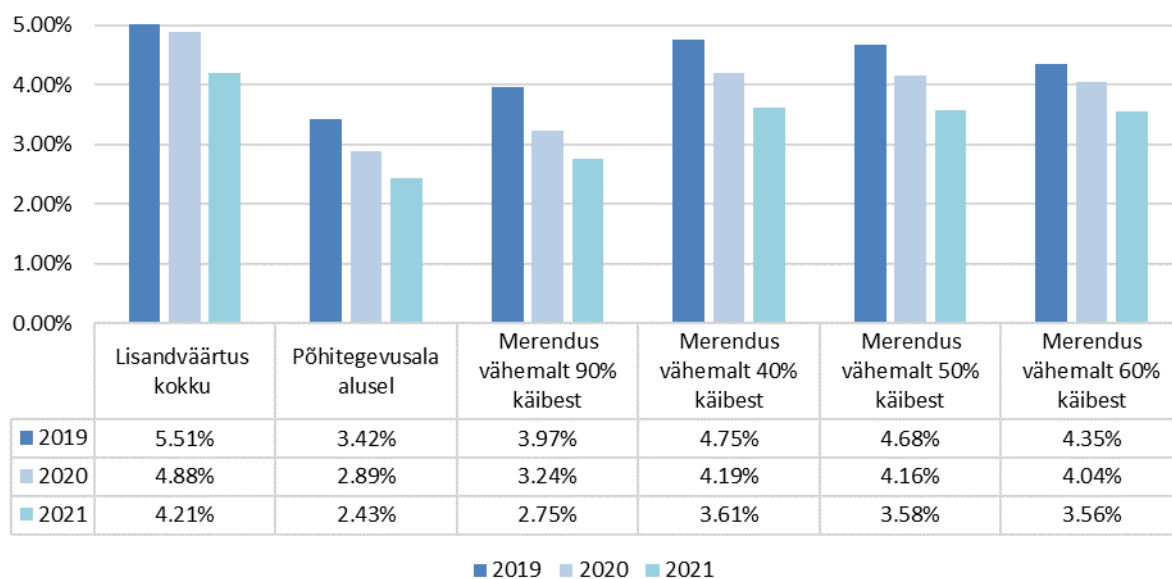
Merendussektori ettevõtete müügitulu moodustas aastatel 2019–2021 kogumajanduse müügitulust keskmiselt 7% (vt Joonis 81). Kui analüüsida merendussektori osakaalu ettevõtete põhitegevusala alusel, siis moodustas merendussektor aastate lõikes keskmiselt 5%. Kui määratleda merendussektori ettevõtteid lähtuvalt merendussektoriga seotud tegevusaladest tekkinud müügitulu proportsioonide alusel, siis nähtub, et tulemused ei ole müügitulu osakaalu piirmäära suhtes väga tundlikud. Veidi madalam on keskmine osakaal, kui merendus moodustab ettevõtete müügitulust vähemalt 90%. Kõige enam on kolme aasta jooksul langenud merendussektori osakaal kogumajanduses kogu

merenduse müügitulu alusel (2,95 protsendipunkti võrra) ja kõige vähem vähemalt 90%-lise merenduse müügitulu osakaalu alusel (0,83 protsendipunkti võrra).

Joonis 81. Eesti merendussektori osakaal kogumajanduses aastatel 2019-2021 müügitulu alusel

Analüüsid merendussektori osakaalu lisandväärtuse alusel ilmneb, et võrdluses merenduse müügituluga, moodustab merendussektor lisandväärtuse alusel kogumajandusest väiksema osa – aastatel 2019-2021 keskmiselt 5%. Müügitulu proportsiooni alusel on lisandväärtuse arvestuse tulemused veidi tundlikumad kui müügitulu arvestuse tulemused. Põhitegevusala alusel ja kui merendus moodustab ettevõtete müügitulust vähemalt 90%, on merendussektori osakaal olnud kolme aasta jooksul kogumajanduses kõige madalam – keskmiselt 3% (vt Joonis 82). Kõige enam on kolme aasta jooksul langenud merendussektori osakaal kogumajanduses kogu lisandväärtuse alusel (1,31 protsendipunkti võrra) ja vähemalt 90%-lise merenduse müügitulu osakaalu alusel (1,22 protsendipunkti võrra). Kõige vähem on langenud merendussektori osakaal, kui arvestada ettevõtete vähemalt 60%-list merenduse müügitulu osakaalu (0,79 protsendipunkti võrra). Lisandväärtuse alusel arvutamisel on oluline silmas pidada, et Äriregistrisse majandusaasta aruannete andmeid esitades on võimalik kasutada kahte erinevat kasumiaruande skeemi, millest ühe puhul ei ole toodud kõiki lisandväärtuse arvutamiseks vajalikke näitajaid. Lisaks ei esita kõik ettevõtteid aruandeid õigeaegselt, mistõttu võivad eelkõige viimaste aastate osas olla andmed puudulikud. Neid ettevõtteid, millel on üks lisandväärtuse arvutamiseks vajalikest komponentidest puudu, ei ole analüüsi kaasatud, mis võib tekitada teatavaid erisusi.

Joonis 82. Eesti merendussektori osakaal kogumajanduses aastatel 2019-2021 lisandväärtuse alusel

Merendussektor moodustas aastatel 2019-2021 SKP-st sõltuvalt, millisest merendussektori määratlusest lähtuda, keskmiselt **1,69-3,63%** (vt Tabel 34). Merendussektorile avaldas kindlasti mõju 2020. aastal alguse saanud koroonaviiruse pandeemia, mis piiras oluliselt mitmete merendussektoriga seonduvate tegevusalade ettevõtete tegevust, nt. reisijate- ja kaubavedu merel, mereturism jne.

Kui analüüsida merendussektorit kogu lisandväärtuse alusel (kaasates nii ettevõtete põhi- kui ka lisategevusalad), panustab merendussektorist SKP-sse enim transport, millest suurema osakaalu moodustavad sadamad ja teenindustegevused maal. Viimase valdkonna puhul on enim panustanud laevade agenteerimisega tegelevad ettevõtted. Kui transpordi osakaal kogumajandusest on langenud kolme aasta jooksul vähe, siis maal toimuva merendussektori teeninduse osakaal kogumajanduses on langenud 1,02%-lt 0,78%-ni. Põhitegevusala määratluse alusel panustavad samuti kõige enam kogumajandusse transport ja teenindustegevused maal, kuid teiste merendussektori tegevusalade osakaaludega on oluliselt väiksemad vahed. Transpordi kõige madalam osakaal kogumajandusest on vähemalt 90%-lise merenduse müügitulu määratluse alusel.

Erinevate merendussektori määratluste alusel arvestatud lisandväärtuse näitajad on kõige ühtlasemad laevaehituse ja laevanduse valdkondadel, väga suuri erinevusi ei esine. Ehk siis laevaehituse valdkonna ettevõtted on peamiselt seotud merendussektoriga ja tulu laekub enim sellest sektorist. Ka laevanduse valdkonnas tegutsevad ettevõtted teenivad oma peamise tulu merendussektoriga seonduvalt.

Kõige rohkem erisusi lisandväärtuses ja seega ka kogumajanduse osakaalus on maal toimival teenindusel ja ressursikasutusel, eriti kui määratleda merendussektorit ettevõtete põhitegevusala alusel.

Kõige väiksema osakaaluga merendussektori tegevusalad on mereturism, koolitus ja ressursikasutus.

Tabel 34. Merendussektori majandusmõju koondnäitajad

	Ettevõtete arv	Töötajate arv	Müügitulu kokku (€)	Müügitulu merendus (€)	Osakaal SKP-s (kogu lisandväärtus)	Osakaal SKP-s (põhiteg. ala)	Osakaal SKP-s (merendus vähemalt 90%)	Osakaal SKP-s (merendus vähemalt 50%)
TRANSPORT								
2019	270	5 624	2 338 226 565	1 008 985 167	1,05%	0,85%	0,59%	0,82%
2020	299	5 564	1 668 787 811	650 546 506	1,11%	0,76%	0,59%	0,93%
2021	280	5 299	1 698 290 040	681 347 942	1,01%	0,60%	0,53%	0,80%
Laevandus								
2019	156	1 474	1 392 864 747	640 951 731	0,16%	0,30%	0,11%	0,12%
2020	179	1 284	862 681 784	297 521 984	0,14%	0,12%	0,12%	0,12%
2021	167	1 359	797 329 800	337 543 503	0,14%	0,10%	0,09%	0,10%
Sadamad								
2019	114	4 150	945 484 647	368 033 436	0,89%	0,54%	0,48%	0,70%
2020	120	4 280	806 106 027	353 024 522	0,97%	0,64%	0,47%	0,81%
2021	113	3 940	900 960 240	343 804 439	0,87%	0,50%	0,44%	0,69%
LAEVAEHITUS								
2019	428	4 292	597 857 052	477 505 908	0,64%	0,52%	0,54%	0,57%
2020	431	3 885	576 718 410	413 527 737	0,52%	0,41%	0,32%	0,48%
2021	420	3 994	565 468 101	353 362 873	0,40%	0,30%	0,23%	0,36%
RESSURSIKASUTUS								
2019	473	2 989	570 736 710	250 954 256	0,32%	0,09%	0,18%	0,24%
2020	479	2 982	551 028 645	230 910 549	0,32%	0,07%	0,17%	0,22%
2021	456	2 522	461 253 919	252 262 871	0,25%	0,06%	0,14%	0,21%
TEENINDUSTEGEVUS MAAL JA MEREL								
2019	515	7 601	4 238 671 995	3 341 620 881	1,59%	0,77%	1,28%	1,44%
2020	528	7 097	3 369 757 690	2 585 739 730	1,23%	0,65%	1,04%	1,09%
2021	495	5 645	3 357 676 086	2 400 144 172	1,22%	0,72%	0,99%	1,10%
Teenindustegevus merel								
2019	62	1 420	1 867 391 878	1 622 977 461	0,57%	0,23%	0,35%	0,47%
2020	69	1 337	1 347 723 130	1 088 567 308	0,47%	0,14%	0,35%	0,37%
2021	67	998	1 316 782 276	1 035 764 647	0,44%	0,17%	0,27%	0,36%
Teenindustegevus maal								
2019	453	6 181	2 371 280 117	1 718 643 420	1,02%	0,55%	0,93%	0,98%
2020	459	5 760	2 022 034 560	1 497 172 422	0,77%	0,50%	0,68%	0,72%
2021	428	4 647	2 040 893 810	1 364 379 705	0,78%	0,55%	0,72%	0,74%
HARIDUS (KOOLITUS)								
2019	17	28	1 991 823	1 712 369	0,00496%			
2020	17	22	1 880 973	1 525 284	0,00393%			
2021	16	23	2 130 934	1 755 162	0,00553%			
MERETURISM								
2019	150	173	160 535 125	136 970 141	0,032%	0,019%	0,012%	0,013%
2020	155	154	191 283 208	152 846 965	0,031%	0,016%	0,020%	0,020%
2021	153	616	286 606 270	185 873 360	0,031%	0,013%	0,010%	0,017%
MERENDUSSEKTOR KOKKU								
2019	1 751	19 290	7 637 806 483	5 216 036 353	3,63%	2,25%	2,60%	3,08%
2020	1 830	18 323	6 094 951 759	4 033 571 486	3,21%	1,91%	2,14%	2,74%
2021	1 735	16 861	6 069 813 827	3 872 991 398	2,91%	1,69%	1,90%	2,49%

5. JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

1. Töötada välja täiendavad lahendused merendusalse statistika kogumiseks ja ettevõtete määratlemiseks klassifikaatorite põhisel.

Selleks, et lihtsustada merendusalse statistika kogumist ja analüüsimist, on oluline, et kõik osapooled tõlgendaksid merendussektoriga seonduvaid tegevusalasid sarnaselt. See tähendab, et vaja on panna paika merendussektoriga seonduvate tegevusalade definitsioonid. Näiteks selles uuringus esitati mereturismi kohta üks definitsioon, kuid mereturismi on võimalik tõlgendada veel mitmel viisil. Sama olukord tekib ka mitme teise merendussektori tegevusala puhul, nt. merendusalseid konsultatsiooniteenuseid pakkuvad ettevõtted.

Soovitus nr. 1 Defineerida riigi tasandil merendussektorisse kuuluvad tegevusalad.

Nii Eesti kui ka rahvusvahelise merendusalse statistika kogumiseks tuginetakse praegu eelkõige EMTAK klassifikaatorile. Neli esimest EMTAK taset vastavad rahvusvaheliselt ühtlustatud klassifikaatorile (NACE) ja viies tase on rahvuslik tase. Käesoleva uuringu tulemusena selgus, et kõik ettevõtted ei määratle ennast EMTAK klassifikaatori alusel merendusega seotud ettevõtteks. Põhjuseid selleks on mitu. Näiteks mereturismi ettevõtetel ei ole **sobiva koodi puudumisel** võimalik seda teha. Hetkel on EMTAK koodid puudu vähemalt järgmistel tegevusaladel:

- mereturism
- merendusvaldkonna koolitusettevõtted (nt. laevajuhtide väljaõpe),
- laevade punkerdamine

Soovitus nr. 2 Uuringu tegijad soovivad riigi tasandil töötada selles suunas, et kõikidel merendussektori tegevusalade ettevõtetel on võimalik valida enda tegevusele sobiv EMTAK kood.

Lisaks hindavad ettevõtted **merendusega seotud tegevuste osakaalu** ettevõtte tegevuses **erinevalt** ning sellised hinnangud on subjektiivsed (st. puudub ühtne meetodika merendusega seotud tegevusalade osakaalu hindamiseks). Näiteks selgus uuringu käigus, et ettevõtted hindasid madalaks 10–30%-list merendusega seotud tegevuste osakaalu ja seetõttu ei määratlenud need ettevõtted ennast merendussektoris tegutsevateks. Praegu on vajalik merendusega seotud ettevõtete määratlemiseks osade tegevusalade puhul (nt. mootorikütuse hulgimüük (laevade punkerdamine), veoste ekspedeerijad, mujal liigitamata veondust abistavad tegevused, tolliagendid jne) hinnata ükshaaval iga ettevõtte võimalikku seotust merendussektoriga. Ressursside piiratuse seisukohalt on selline tegevus ebatõhus ja ei võimalda jätkusuutlikku andmete esitamist ja võrdlemist. Olulisel osal ettevõtetest ei ole esitatud piisavalt infot majandusaasta aruannete tegevusaruannetes (kättesaadavad Äriregistrist) või mujal infosüsteemides, et oleks võimalik hinnata ettevõtte seotust merendussektoriga. Seega esineb oht, et hinnates ettevõtete seotust merendussektoriga subjektiivsetel alustel, võib tekkida merendussektoriga seotud ettevõtete üle- või alahindamine.

Soovitus nr. 3 Suunata ettevõtteid hindama täpsemalt oma tegevusalade valdkondlikku osakaalu ja esitama majandusaasta aruannetes rohkem sellekohast informatsiooni. Soovitus nr. 3 on seotud soovitusena nr. 6.

Soovitus nr. 4 Suunata ettevõtteid lisama Äriregistris täpsemat infot ettevõtte tegevusala kohta. Koostada ettevõtetele juhised Äriregistris esitatavale majandusaasta aruandele täpsema info lisamiseks. Samuti on oluline, et täiendavalt esitatud info oleks kättesaadav Äriregistri avaandmetes.

Vaid EMTAK klassifikaatori alusel merendussektori ettevõtete määratlemine võib samuti anda moonutatud tulemusi. Uuringu läbiviimise käigus selgus, et mõned kehtiva merendusala tegevuse koodiga ettevõtted ei pruugi olla merendustegevustega seotud, mis tähendab, et ka EMTAK koodide alusel jagunevate merendustegevustega hõlmatud ettevõtete hulgas on vaja teha täiendavat analüüsi.

Soovitus nr. 5 Välja töötada lahendus ettevõtete poolt määratud EMTAK koodide kontrolliks Äriregistri poolt.

Merendussektori statistiliste ülevaadete koostamisel on oluline leida võimalus ettevõtete merendusega seotud **tegevustele valdkondliku osakaalu määramiseks** ja statistilistes andmetes kajastamiseks. Nt. kaupade käitlemine, vabaaja- ja sporditarvete kasutusrendi tegevusala, (merendusala) konsultatsiooniteenuste pakkumine jmt. See pakub laiemat võimalust määratleda täpsemalt mitte ainult merendussektorit, vaid ka teisi. Merendussektorist täpsema ülevaate saamiseks oleks oluline koguda statistikat ettevõtete erinevate tegevusalade lõikes, mida praegu ei toimu. Majandusnäitajaid esitatakse ettevõtte kohta tervikuna, ainus eristamine toimub müügitulu lõikes.

Siinkohal rõhutavad uuringu tegijad, et välja töötatavad lahendused peaksid olema ettevõtetele võimalikult mugavad ja ei tohi tekitada oluliselt lisatööd. Lisaks on oluline teha ettevõtete hulgas selgitustööd, mis eesmärgil ja milliste otsuste tegemiseks riigi tasandil ettevõtetele kogutud täiendavat infot kasutatakse.

Soovitus nr. 6 Töötada välja infotehnoloogiline lahendus, mis võimaldaks määratleda koos EMTAK koodiga ka ettevõtte tegevusala valdkonna(d) ja valdkonna/valdkondade osakaalu.

Soovitus nr. 7 Vaadata üle EMTAK-i viienda ehk rahvusliku tasandi struktuur ning kohandada see merendussektori tegevusalade ja valdkondadega vastavaks. Kaasata klassifikaatori täiendamise protsessi ka ettevõtete ja erialaliitude esindajad.

2. Koostöö arendamine erinevate osapoolte vahel ühtlase merendusala statistika koondamisel ja esitlemisel.

Merendussektorist täpse statistilise ülevaate loomist takistavad riikliku statistikaga seonduvad piirangud. Peamine allikas merendussektoris hõlmatud ettevõtete majandusnäitajate kogumiseks on Äriregister. Äriregistri andmete puuduseks on asjaolu, et ettevõtted ei täida aruandeid korrektselt, aruannetes esineb vigu ja andmetes lünki ning aastaaruanded on jäetud esitamata. Statistikaameti andmebaasi andmete alusel ei ole praegu võimalik koostada kõikehõlmavat merendussektori ülevaadet. Merendussektori tegevusaladest on Statistikaameti andmetabelites esindatud kalapüügi, vesiviljeluse, kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise, laeva- ja paadiehituse, veetranspordi, laondust ja veondust abistavad tegevusalad. Viimase puhul pole võimalik eristada, mis valdkonna laondust ja veondust abistatakse. Samuti ei ole

eristatud veekogu liigi alusel kalapüüki ja vesiviljelust. Veetranspordi tegevusala viimaste aastate kohta andmed puuduvad.

Soovitus nr. 8 Vaadata üle meetodilised lähenemisviisid ja ühtlustada merendussektorit puudutav statistika, et oleks võimalik teha statistilisi väljavõtteid mitmete andmeallikate põhjal ja teostada võrdlusi.

Merendussektorit käsitlev statistika on praegu väga killustunud. Näiteks sadamate tegevust puudutavat statistikat on võimalik leida Statistikaameti andmebaasist, Elektroonilisest mereinfosüsteemist (EMDE), Transpordiameti sadamate külastusandmete kaardirakendusest, aga ka Tallinna Sadama kodulehe statistika rubriigist, Eesti Sadamate Liidu kodulehelt jmt. Laevade omanikettevõtete kohta leidub infot kolmes erinevas registris: e-laevakinnistusraamatus, kalalaevade riiklikus registris ja EMDE-s. Juhul kui registritesse lisandub ettevõtteid, siis on kindluse mõttes oluline läbi vaadata kõik registrid, mis on aga väga märkimisväärne ajakulu.

Sadamaid puudutavat statistikat on kasutatud käesolevas uuringus, esitamaks ülevaadet Eesti sadamaid läbivate kaubavoogude ja reisijate kohta. Erinevaid registreid ja infosüsteeme kasutati selleks, et määratleda Eesti merendussektoris hõlmatud ettevõtteid. Täpsema ülevaate registritest, infosüsteemidest ja andmeallikatest leiab meetodika kirjelduses.

EMDE-t kasutades ilmnes, et osade ettevõtete nimede kirja pilt erineb Äriregistris esitatud nime kirja pildist. See tähendab, et ettevõtteid on vaja käsitsi üle kontrollida ja teha täiendavaid otsinguid, sest erinevused nimede kirja pildis takistavad automaatsete otsingute tegemist ja masinloetava analüüsi läbiviimist. Pole teada, kas põhjus seisneb selles, et ettevõtted saavad käsitsi andmeid sisestada. EMDE-s puudub võimalus otsida laeva omanikfirmat registrikoodi alusel, sest sellist infot ei ole andmebaasi kantud. Üldse on laeva omanikfirmade kohta esitatud väga vähe infot. Sellisel juhul soovivad uuringu koostajad **ühendada** erinevate registreid/andmebaaside, nt. EMDE nimede otsingud **Äriregistris kasutusel olevate ettevõtete nimekujudega** ja ettevõtete nimede asemel kasutada otsingutes nii palju kui võimalik **ettevõtete registrikode**.

Sadamaregistris on võimalik otsida sadamaid kogu aadressi alusel, kuid puudub võimalus filtreerida sadamaid piirkondade ja/või maakondade lõikes. Samuti puudub Sadamaregistris võimalus kõikide andmete allalaadimiseks. Sadamaid saab otsida sadama oleku, ülesande, veekogu liigi ja veesõiduki kogumahutavuse alusel, kuid kaasamata jäävad näiteks sadama ehitised, sadamateenused jne. See omakorda tekitab lisatööd andmete analüüsimisel, sest vaja on teha päringuid ja sageli ei pruugi päringute tulemused võimaldada teostada masinloetavat analüüsi, mis tähendab taas andmete käsitsi puhastamist ja korrastamist.

Eelnevatest valdkondlikest uuringutest on selgunud, et Sadamaregistris esitatud andmed on kohati väga lünklikud, eriti, mis puudutab sadamateenuste ülevaadet. Kui eesmärk on arendada Eesti (väike)sadamate võrgustikku ja seeläbi Eesti merendussektorit tervikuna, siis soovivad uuringu koostajad muuta teatud andmete sisestamise Sadamaregistrisse kohustuslikuks.

Soovitus nr. 9 Lisada rohkem võimalusi Sadamaregistris andmete filtreerimiseks, nt asukoha, aga ka sadamateenuste alusel.

Soovitus nr. 10 Luua võimalus kõikide Sadamaregistris esitatud andmete allalaadimiseks ja seda sellises vormingus, mis võimaldab/toetab masinloetava analüüsi läbiviimist.

Soovitus nr. 11 Parandada Sadamaregistris esitatud andmete kvaliteeti, nt. täpsemad andmed sadamateenuste, ehitiste, jms kohta.

Kokkuvõtteks võib öelda, et merendusala statistika kogumist iseloomustab praegu käsitsitöö väga kõrge osakaal – sageli puuduvad automaatsed otsinguvõimalused ja andmed on erinevate registrite ja infosüsteemide vahel killustunud. Samuti on vaja teatud tegevusalade puhul hinnata eraldiseisvalt iga ettevõtte seotust merendussektoriga. Ka konkreetsed merendussektoriga seotud EMTAK koodid ei pruugi anda täpset ülevaadet.

Lisad

Lisa 1. Merendussektori jaotus EMTAK 2008 klassifikaatorite ja tegevusala järgi

Valdkond	EMTAK 2008	Tegevusala		
Laevandus	H	50	Veetransport	
		50101	Sõitjatevedu merel ja rannavetes	
		50201	Kaubavedu merel ja rannavetes	
		50301	Sõitjatevedu sisevetel	
		50401	Sõitjatevedu sisevetel	
Sadamad	H	52	Laondust ja veondust abistavad tegevused	
		521	Laondus	
		5210	Laondus	
		52101	Kaubaladude töö	
		52102	Vedelike ja gaaside ladustamine	
		522	Veondust abistavad tegevusalad	
		5222	Veetransporti teenindavad tegevusalad	
		52221	Sadamate töö ja veeteede kasutamisega seotud tegevused	
		5224	Laadungikäitlus	
		52241	Laadungikäitlus	
Laevaehitus	C	301	Laeva- ja paadiehitus	
		3011	Laevade ja ujuvkonstruktsioonide ehitus	
		30111	Laevade ehitus	
		30112	Ujuvkonstruktsioonide ehitus	
		3012	Lõbusõidu- ja sportpaatide ehitus	
		30121	Lõbusõidu- ja sportpaatide ehitus	
		3315	Laevade ja paatide remont ja hooldus	
		33151	Laevade ja paatide remont ja hooldus	
Vesiehitus	F	4291	Vesiehitus	
		42911	Vesiehitus	
Kalandus ja vesiviljelus	A	031	Kalapüük	
		0311	Merekalapüük	
		03111	Merekalapüük	
		0312	Mageveekalapüük	
		03121	Mageveekalapüük	
		032	Vesiviljelus	
		0321	Mere-vesiviljelus	
		03211	Mere-vesiviljelus	
		0322	Magevee-vesiviljelus	
		03221	Magevee-vesiviljelus	
		C	102	Kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine
			10201	Kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine

Lisa 1 järg. Merendussektori jaotus EMTAK 2008 klassifikaatorite ja tegevusala järgi

Valdkond	EMTAK 2008	Tegevusala		
Teenindustegevus maal	H	52	Laondust ja veondust abistavad tegevusalad	
		522	Veondust abistavad tegevusalad	
		5222	Veetransporti teenindavad tegevusalad	
		52291	Veoste ekspedeerimine	
		52292	Mere-lastiveo organiseerimine, laevade agenteerimine	
		52293	Tolliagentide tegevus	
		52299	Mujal liigitamata veondust abistavad tegevused	
	K	52	Finants- ja kindlustustegevus	
		651	Kindlustus	
		65121	Kahjukindlustus	
		662	Kindlustuse ja pensionifondide abitegevusalad	
		66211	Riskide ja kahjude hindamine	
		66221	Kindlustusagentide ja -vahendajate tegevus	
		641	Rahaloomega seotud finantsvahendus	
		6419	Muu rahaloomega seotud finantsvahendus	
		64191	Krediitiasutused (pangad)	
		6491	Kapitalirent	
		64911	Kapitalirent	
		6492	Muu laenuandmine	
		64929	Muu laenuandmine, v.a pandimajad	
		6499	Muude mujal liigitamata finantsteenuste osutamine, v.a kindlustus ja pensionifondid	
		64991	Muude mujal liigitamata finantsteenuste osutamine, v.a kindlustus ja pensionifondid	
		M	69	Juriidilised toimingud ja arvepidamine
	691		Juriidilised toimingud	
	6910		Juriidilised toimingud	
	69101		Advokaatide ja advokaadibüroode tegevus	
	69102		Õigusnõustajate ja õigusbüroode tegevus	
	Teenindustegevus merel	G	467	Muu spetsialiseeritud hulgimüük
			46712	Mootorikütuse hulgimüük
H		50	Veetransport	
		50202	Laevade pukseerimine, jms	
		52	Laondust ja veondust abistavad tegevusalad	
		522	Veondust abistavad tegevusalad	
		5222	Veetransporti teenindavad tegevusalad	
		52229	Muud veetransporti teenindavad tegevusalad	
Mereturism	H	50	Veetransport	
		50101	Sõitjatevedu merel ja rannavetes	
	N	77211	Vabaaja- ja sporditarvete väljaüürimine ja kasutusrent	
		77341	Veetranspordivahendite rentimine ja kasutusrent	